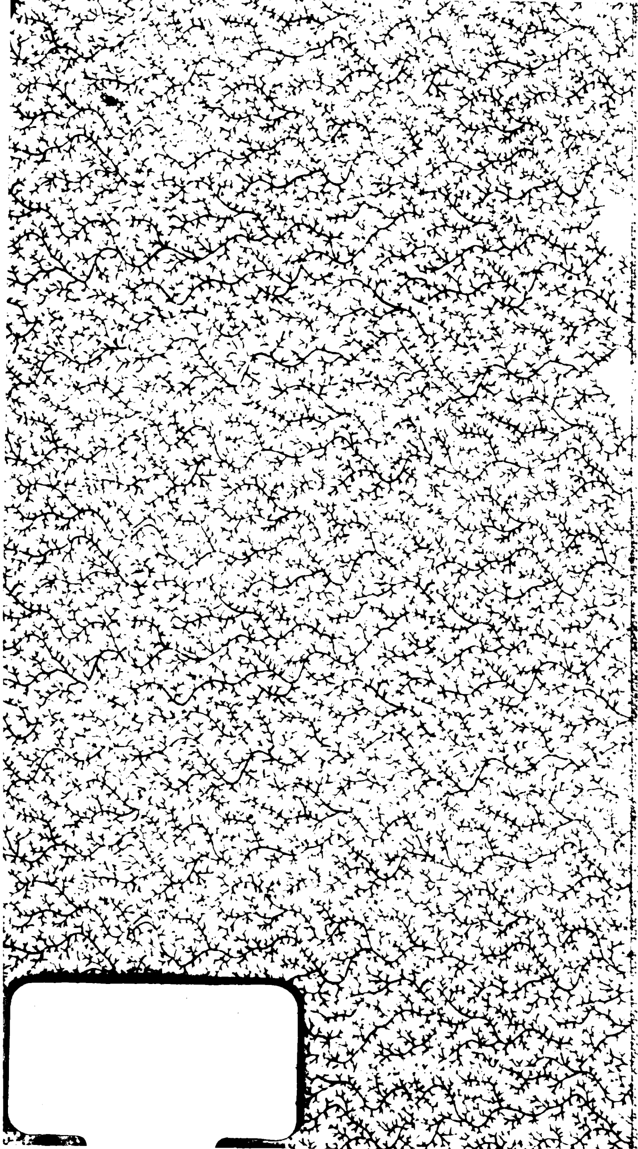

SPECTATORIAALE

SCHOUWBURG.

TWAALFDE DEEL.

SPECTATORIAALE
SCHOUWBURG,

BEHELZENDE EENE VERZAMELING
DER BESTE ZEDELYKE

TOONEELSTUKKEN,

BYEEN GEBRAGT UIT ALLE DE VERSCHEI-
DEN TAALEN VAN EUROPA.

*MET NIEUW GEINVENTEERDE KONST-
PLAATEN VERSIERD.*

TWAALFDE DEEL.

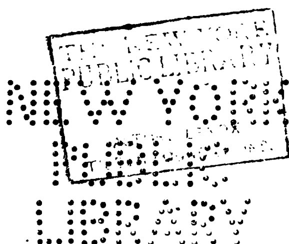
Te AMSTERDAM,
By PIETER MEIJER, op den Dam.
MDCCLXXXIII.

INHOUD VAN HET TWAALFDE DEEL.

I. DE EDELMOEDIGEN. . Bladz. 1

II. DE NIEUWSGIERIGE VROUWEN. . 91

III. ARMOEDE EN DEUGD. . . 237

NEW YORK
PUBLIC
LIBRARY

Rein^r. Vinkeles, inv. et sculp. 1783.

EDUARD HARWOOD.

Ach! Myn Heer! — Ik kan niet — neen dat ben ik niet waardig. — enz.

DE EDELMOEDIGEN. IIIe. Bedr. VIIe. Toon.

DE

EDELMOEDIGEN.

TOONEELSPEL.

IN

DRIE BEDRYVEN.

VERTOONERS.

MERCHANT.

BERNOIS.

GRANDISON.

ARABELLA.

EDUARD HARWOOD.

CASTLE.

PHILIPS.

Het Tooneel is in eene Galerye vóór het Landhuis van den Heer MERCHANT, buiten Philadelfia, in Noord-Amerika.
De tyd der gebeurtenis is in den Zomer van 1783. des voormiddags.

Ik ben op het denkbeeld van dit Drama gevallen, door het lezen van *Le Moyen d'être heureux, ou les Bienfaiſans. Traits historiques mis en Drame, en vers, par M. Armand*; Dat my zeer weinig beviel, dog daar ik verder niets van verkies te zeggen, op dat ik niet ſchynen moge, even als de nydigaarts, een ander te willen verkleinen om my zelven grooter te vertoonen, zonder het inderdaad te zyn. Ik was alleenlyk verplicht van dat ſtukje gewag te maken, om dat ik 'er eenige trekken uit over-

overgenomen heb. Buiten die trekken zal elk wien het luste het een en ander te lezen, my, vertrouwe ik, myn recht op de *Edelmoedigen* gereedelyk toestaan.

C. v. E.

DE

DE EDELMOEDIGEN.

TOONEELSPÉL.

EERSTE BEDRYF.

EERSTE TOONEEL.

MERCHANT, BERNOIS.

MERCHANT.

Ja! myn Vriend, het is heden al de tweede verjaardag, dat ik hier ben aangekomen, en ik zégen nog dagelyks de Voorzienigheid, die my het besluit heeft doen nemen, om my, na zulk een aanzienelyk Fortuin gemaakt te hebben, herwaards te begeven, U op te zoeken, en eene vrye lucht te ademen, zonder door Ministeriale kunstftreeken of Parlements-omkoopingen ontrust te worden.

BERNOIS.

Gy hebt gelyk, myn vriend; wy mogen deze ftreeken thans beter als ons Vaderland beschouwen dan

dan oud Engeland! Daar is alles verbasterd; daar is het zedenbederf tot zulk eene hoogte geklommen, dat men 'er zig geen denkbeeld van maaken kan, daar wordt alles door kabaalen, kuipery, gunst, of goud, bepaald. Hier hebben wy eene ware Volks-represen-tatie; hier alleen regeert de Wet; hier verbinden zig een yverige zugt voor Vryheid met eene strikte onder-werping aan de besluiten der Hooge Vergadering; en de oprechtheid onzer harten maakt het vriende-lyk verband tusschen het algemeen en byzonder be-lang.

MERCHANT.

Ja waarlyk, ik leef hier gelukkig, en ik zoude nog gelukkiger zyn, zo myn zoon my niet zo dikwils vrees en ongerustheden verwekte.

BERNOIS.

Uw zoon... dat begryp ik geheel niet; het is pas een jaar dat hy hier is, en hy heeft zig in dien kor-ten tyd de achting en liefde van Groot en Klein reeds zodanig verworven, dat ik niet twyfel, of gy zult hem eerlang in de Hooge Vergadering zien verschynen, en als een Orakel eerbieden.

MERCHANT.

Zo beminde men hem in Engeland insgelyks, maar de grond van die liefde zelve verwekt myne zorgen.

BERNOIS.

Verklaar u nader; ik begryp niet wat gy bedoelt.

MERCHANT.

Laat ons de dingen by hunnen naam noemen, men

men koopt der menschen liefde altyd door gunstbewyzen.

BERNOIS.

Zie daar weder uwe begunstigde aanmerking! waarom drukt gy het niet uit. „ Men wint hunne genegenheid door hen op eene verstandige wyze wél te doen "?

MERCHANT.

Druk het uit zo als gy wilt, men kan geene weldaden aan anderen bewyzen, of men berooft zig zelven.

BERNOIS.

Ik begryp nog niet, waar dit alles heen wil?

MERCHANT.

Voelt gy dan niet, dat myn zoon zig door zyne onbeperkte weldaadigheid zo wel in den grond kan booren als door andere ongeregelde driften? Dat men weg geeft is men kwyt, en, indien hy zo voort gaat, zal de aanzienelyke schat, welke hy van zyn grootvader in Engeland geërft heeft, niet toereikende zyn om zyne verspillingen goed te maaken.

BERNOIS.

Verspillingen! Uw zoon leeft met eene wysheid en ingetogenheid, welke hem niet minder achting waardig maaken dan zyne edelmoedigheid zelve; en ik verwonder my geensins, dat de oude Heer Grandison, door zo veel deugden bekoord, hem als zyn zoon aangenomen, en, met overzetting van zyn naam, hem zyne ryke nalatenschap toegeschikt heeft.

MERCHANT.

Het is my hartelyk lief, dat gy het groot gebrek in myns zoons karakter, zyne al te groote vrygevenheid, zo gunſtig beſchouwt.

BERNOIS.

Een gebrek daar gy zelf meer aan onderhevig zyt dan gy vermoedt.

MERCHANT.

Gy doet my onrecht; ik ben myn aanzienlyk Fortuin, wel is waar, aan verſcheiden gelukkige omſtandigheden, maar niet minder evenwel, durf ik zeggen, aan myne vlyt en voorzichtige verteering, ſchuldig, en, ſchoon ik ook het zwak heb van niet wel iemand te kunnen zien lyden zonder hem naar myn vermogen te willen helpen, zoek ik echter altyd de ſpillen by elkander te houden; Dog het zyn andere zaaken, daar ik u over wilde ſpreeken. Gy zyt hier by my gekomen om myn Landgoed voor uwen Vriend te bezichtigen, en, zo wy het eens kunnen worden, te kopen; ik heb daar nader over gedacht, en zal inderdaad, ſchoon ik hier zelden ben, bezwaarlyk kunnen beſluiten, om myn Villa franka voor geld af te ſtaan; met vermaak zoude ik 'er toe overgaan om het weg te ſchenken.

BERNOIS.

Ik begryp u niet.

MERCHANT.

Vergun my dan recht uit te ſpreeken. Ik weet, dat gy door eene oprechte vriendſchap met wylen mynen Broe-

Broeder zyt verbonden geweest; Het is my niet genoeg zelf zyn plaats by u te vervullen, ik zou ook myn jongen.... Het is daarom, dat ik u vooraf voor zyn hoofd-gebrek heb willen waarschouwen.

BERNOIS.

Ik versta u, myn vriend, en zal onbewimpeld met u spreken; ik erken, dat de zoon van myn overleden vriend allen grond van hoop op de bezitting myner Dogter verloren heeft, en dat, al hadt zyn vader hem niet onterfst, gelyk men my verzeekert, dat hy gedaan heeft, zyn gedrag alleen genoeg zouden geweest zyn, om my, en myne Dogter, te bepaalen van haare hand aan hem te weigeren; neem myne openhartigheid niet kwalyk.

MERCHANT.

Verre van daar! geene familie of zy heeft haare smetten, en hy is eene zeer zwarte in de onze. De onterving van zyn vader is maar al te waar; hy heeft kort voor zyn dood, toen hy in het zeekere vernam, dat zyn Eduard hier in dezelfde ongeregeldheden bleef voortleeven, waar aan hy zig in oud Engeland hadt overgegeeven, hem met een schelling afgezet, en zyne geheele nalatenschap op myn zoon gemaakt.

BERNOIS.

Met dit alles beklaag ik hem in myn hart; zyn karakter was in den grond niet slecht, maar hy was jong, los en onbedacht; een gebrek, 't welk ik my altyd gevleid heb dat van zelf verminderen zoude, wanneer zyne andere schoone talenten en beminnelyke hoedanigheden, de overhand krygende, hem tot

een waardig man zouden maaken; maar zyn vader heeft zyne opvoeding zeer verwaarloosd, en zyn levendigen inborst, door onophoudelyke bedillingen, van het vaderlyk huis afkeerig gemaakt: dit heeft hem onder kwaad gezelschap gebracht, en van de eene dwaasheid tot de andere gevoerd.

MERCHANT.

Gy zyt al te gunstig in uw oordeel over dien kwaaden jongen; hy heeft zyn vader, by aanhoudenheid, alle mogelyk verdriet aangedaan, en, om de maat zyner ongeregeldheden vol te meten, heeft hy zig hier in den dienst begeven, en alles, wat hy van zyne moederlyke nalatenschap nog over hadt, ingesmolten, om een Vaandel te verwerven. Een eenigen zoon, die zulken schoonen Handel van zyn vader hadt kunnen overnemen, Soldaat te worden! Het gaat alles te boven.

BERNOIS.

Byaldien het in dienst treden, en Vaandrik te worden, zyne grootste ongeregeldheid was, zoude ik verre af zyn van myn oordeel zynentwege te verzwaaren.

MERCHANT.

Hoe, myn Heer! nu beschouw ik hem als onherstelbaar bedorven: Onder de Militairen immers heerscht de losbandigheid als op haar troon! Welke denkbeelden van Godsdienst, van plicht, van Deugd, vindt men onder die lieden? yder oogenblik te gemoet ziende dat zy dood geschoten kunnen worden, schynen zy geene andere bedoeling te hebben dan om yder oogen-

blik

blik aan de voldoening hunner driften te besteden, en wellustig te leeven.

BERNOIS.

Dit is in der daad de afbeelding van de meesten hunner; maar gy doet hun onrecht met hen allen over eenen kam te scheeren; ydere stand en staat in 't leeven heeft zyne goede en kwaade karakters, en de Militaire stand heeft die even als alle andere. Het is daar geenzins uit eigener aart aan verknogt losbandig en wellustig te zyn; overal, waar men dit aantreft, mag men de Hoofd-Officieren deswegen billyk beschuldigen, als die, door gebrek van Dicipline, voor al onder de Officiers, dit kwaad laten inkankeren; en men mag deszelfs weering met reden van de Regeering vorderen; Deze heeft het meestal in haare macht, om, door wyze schikkingen vast te stellen en te handhaven, kundige en zedige Officiers, ingetogene en werkzaame Soldaten te maaken.

MERCHANT.

Erken evenwel, dat de Militairen doorgaands het uitschot eener Natie, en laage zielen, zyn, die, uit hoofde der Subordinatie, met den stok moeten geregeerd worden; Dog wy raaken van ons eigenlyk onderwerp af.

BERNOIS.

Ik kan dat niet helpen, maar vinde my gedrongen om uw vooroordeel tegen de Militairen weg te nemen, of ten minsten te verzachten; ik ben zelf Militair geweest.

MER-

MERCHANT.

Gy Militair geweest!

BERNOIS.

Ja, myn Heer! en het is my dus niet onverschillig, wat gy van de Militairen denkt? Uwe aanmerkingen mogen waar zyn in volstrekt Monarchaale staaten, waar alles van den Oppermachtigen wil des Alleenheerschers alleen afhangt, diė altyd zorg draagt legers te hebben, welke van zyne wenken vliegen; welke zig dus niet bekommeren over 't geen billyk of ondeugend is, maar enkel vragen, wat de Vorst beveelt. De zelfde aanmerkingen kunnen ook geheel of gedeeltelyk waar zyn in gemengde Regeeringsvormen, daar een eminent Hoofd meester is van het krygsvolk van den Staat. Dit krygsvolk, van hem alleen hunne bevordering verwachtende, zal hem alleen ook naar de oogen zien, zal allengs de bevelen van den Souverein beneden die van den Opperbevelhebber leeren stellen, en den algemeenen welvaart aan deszelfs byzonder belang opofferen; zodanig een volk, ik erken het, loopt gevaar om eerlang onder de slechtste Regeeringsvorm, het Militair gezag door het slechtste gedeelte der Natie ondersteund, te vervallen; en de Militairen zyn, of worden, onder dezelve verachtlyk; Maar in vrye Regeeringen komen deze aanmerkingen niet te pas, daar is de eer, en het denkbeeld van plichtmaatigheid, de ziel van den krygsdienst, daar zyn en blyven Officieren en Soldaten Burgers van den Staat, daar kennen zy, in die hoedanigheid, hunne waardy en verordening; en, zo dra dit denkbeeld op houdt, is het met een vryen Staat gedaan. Gy ziet dus

dus, dat men u in Zwitserland, zo wel als hier, met zulke begrippen over de Militairen niet zeer gunstig hooren zoude. Ik was ook gedeeltelyk met dezelve ingenoomen, en volgde myne trotsheid, toen een byzonder voorval my de onbillykheid van myn gedrag zo levendig deedt voelen, dat de wroeging, welke daar uit gebooren wierdt, my, by iedere herinnering, nog op het levendigst byblyft, en zo ik u dat geval vertelde, zoudt gy, denk ik, die wroeging billyken, en van uw onbillyk oordeel tegen alle Militairen herkomen.

MERCHANT.

Gy maakt my nieuwsgierig.

BERNOIS.

Ik ben een geboren Zwitzer, en het kan u dus niet zeer vreemd voorkomen, dat ik in vroegere jaaren Soldaat ben geweest. Ik was nog zeer jong, en dus zeer onbedreven en trotsch, toen ik in den jaare 1745, in den rang van Majoor, eene bende van myne landsgenooten naar het leger in Duitschland geleidde; ik zag op zekeren morgen by het opbreken een Soldaat, die door eene hevige koorts, zo als ik naderhand vernam, afgemarteld, wat achterlyk was; ik begeef my, met de houding van een Opperbevelhebber, naar hem toe, en, niet voldaan hem met harde verwytingen te overlaaden, begon ik hem zelfs te dreigen, maar hy, zonder zig in het minst te ontzetten, antwoordt my met eene edele fierheid, die my geheel ontwapende; „ik ben een krygsman, myn „Heer, die myne plicht en waarde ken, zoudt

„gy

„ gy my vergunnen willen, dat ik u, die jong zyt, met
„ allen eerbied een raad geeve, die u dikwils te pas
„ zal komen? Nooit zoekt een verstandig Officier
„ den eerwaardigen naam van Soldaat te verlaagen!
„ Kunt gy u verbeelden door dergelyke behandelin-
„ gen heldhaftige gevoelens in onze ziel over te gie-
„ ten? Byaldien een Soldaat schuldig zy, hy worde
„ gestraft, maar zonder dat zyn lighaam hier by in
„ aanmerking kome! Ik durf u ten minsten deze be-
„ de voor my zelven doen; Heb ik misdaan, straf
„ my als een man van eer! niet door middelen die
„ alleen tegen de dieren gebruikt moesten worden.
„ Het denkbeeld van zyn plicht wél betracht te heb-
„ ben, en den dank van zyn Vaderland te verdie-
„ nen, is de grootste vreugde voor een Soldaat, en
„ geen straf zo zwaar, als die van hem naar ver-
„ dienste in 't oog van zyne makkers, en van hem
„ zelven, te vernederen; maar wat heb ik bedreven
„ dat schande verdiene?"

MERCHANT.

Fraaije harsenschimmen voor Soldaaten!

BERNOIS.

Geene harsenschimmen, myn vriend! Ik houde my verzeekerd, dat, zo de Officiers rechtschapen mannen zyn, de verschillende trappen van eer of schande de eenige, ten minsten de groote, belooningen of straffen behoeven te wezen, die zelfs de gemeenen meestal genoeg in toom kunnen houden.

MERCHANT.

Hoedanig eene uitwerking bragt deze aanspraak by u te weeg?

BER-

Bernois.

Ik heb reeds gezegd, dat dezelve my geheel ontwapende; het was als of myne oogen op eenmaal open gingen; ik begreep nu, dat de geboorte of rang geene wettige verschooningen zyn voor een onbillyken toorn tegen die geenen, welken het lot beneden ons geplaatst heeft, en dat deze Soldaat, door de gevoelens, welken hy liet blyken, en de onderscheidene diensten, welke, by voorkomende gelegenheden, daar de natuurlyke gevolgen van moesten zyn, ten eenigen dage myns gelyke of meerdere konde worden. Ik had vermogen genoeg op my zelven om hem de hand toetereiken, en hem van myne bescherming, en zelfs van myne vriendschap, te verzeekeren. En ik verzeeker u, myn Heer, van myne erkentenis, antwoordde hy; Nobel is de naam, dien ik draag, houdt my in 't oog, en zie of ik in een gevecht ooit achterlyk zal blyven.

Merchant.

Heeft hy gelegenheid gehad om zyn woord gestand te doen.

Bernois.

Heel spoedig. Toen wy ons des avonds hadden neêrgeslaagen, begaf ik my, van niemand dan myn knecht vergezeld, op weg, om in een nabuurig slot een gekwetsten Officier, die zig aldaar by zyn neef hadt laten brengen, te gaan bezoeken; wy wierden van eene bende van zes partygangers overvallen, waar van myn knecht het geluk hadt met den eersten pistoolschoot eenen te vellen; wy bleven ons moedig verwee-

weeren, doch zouden voor de overmacht hebben moeten bezwyken, indien wy geene hulp gekregen hadden. Onverwacht, zo als men op het punt was om my byzonderlyk opteligten en weg te voeren, hoor Ik de ſtem van Nobel, die met eenige andere op fourageeren uitgezonden, en een weinig ter zyde afgegaan, was; „ Nog een oogenblik „ heer Majoor! ſchreeuwde hy uit al zyne macht: „ Nobel komt u by, en dan zullen wy die Roo„ vers ras berouw doen hebben over hunne verme„ telheid!" Ik verdubbelde myne pooging, en ſloeg nogmaals myne aanvallers af om Nobel te naderen; Twee hunner hadden zig onderwyl naar hem begeven, en ſtorteden zo geweldig op hem toe, dat ik zyn dood onvermydelyk hield; Dog hy ſloeg met zulk eene bedaardheid, dat hy zyne aanvallers allengs te rug dreef, en, my naderende, op het oogenblik als myn knecht aan myne zyde neder viel, tastede hy het hoofd der bende, daar ik het meest mede te doen had, zo geweldig aan, dat hy hem in het zand deedt ſtorten; en oogenbliklyk daar op twee der anderen insgelyks zwaarlyk kwetſte, waar op ik de overigen ligtelyk deed wyken, terwyl Nobel de gekwetſten vroeg, of zy zig gevangen wilden geven, of neêr gezabeld worden? Het hoofd der bende, uit zyne bedwelming herkomen, maakte een teken, dat hy by hem komen zoude; „ ik vrees inderdaad, ſprak „ hy, dat myn volk my verlaat, en dat ik uw ge„ vangen ben; het is u eers genoeg gezegepraald „ te hebben, wees thans zo wel goed als gy u dapper „ getoond hebt, ontvang dezen ring en myne beurs, „ en ſchenk my myne vryheid!" — „Dat is niet

„ in

„ in myne macht, antwoordde myn redder, uw per-
„ soon behoort aan het Regiment, ik mag en moet
„ voor het leven der vyanden, welken ik over-
„ wonnen heb, zorg dragen, maar ik mag hunne
„ persoonen niet verkopen; ik zoude uwe achting
„ verliezen, zoo ik uwe geschenken aannam; wy
„ zullen u naar het gintsche Dorp brengen, en alle
„ mogelyke zorg voor uwe herstelling dragen; Wel
„ aan heer Majoor, vervolgde hy, juist zo als
„ ik te rug kwam, uw knegt is niet meer; weiger
„ gy my uwe hulp niet, en laat ons toonen, dat
„ regtschapen Zwitsers zo menschlievend als dapper
„ zyn."

MERCHANT.

Ik hoor hier, dunkt my, de stem, en zie de gevoelens, van een vryen burger, of, zoo gy wilt, van een Militair, zo als gy beschreeven hebt; Gy zyt, hoop ik, niet in gebreken gebleven van dien braven man schielyk bevordering te bezorgen.

BERNOIS.

Gy begrypt, dat ik daar toe terstond myn ernstigste pooging aanwendde, maar ik heb het geluk niet mogen hebben van dien vuurigen wensch vervuld te zien; kort daar na, by het leger gekomen, hadden wy, benevens een gedeelte van het zelve, eene bloedige actie met den vyand, na dewelke ik my alle mogelyke moeiten gaf om Nobel te vinden, dog vergeefs! hy is zeekerlyk onder de Dooden geweest; ik heb ten minsten niet meer van hem gehoord, en dat verwekt my smart zo dikwils ik aan hem denk.

MERCHANT.

Zie ik myn zoon daar niet aankomen? Ja hy is het; Nu zal ik my wapenen, zo veel ik kan, om hem eens ernstig over zyne al te groote liefdadigheden te onderhouden, en eene betere huishouding aan te preeken; ik bid u my daar in behulpzaam te zyn.

TWEEDE TOONEEL.

MERCHANT, BERNOIS, GRANDISON.

GRANDISON.

Myn vader hier! Welk eene vreugd! Hartelyk welkom myn lieve vader! Nu zult gy, hoop ik, eindelyk myn verlangen voldoen, en het stads-gewoel voor eenigen tyd ontwyken, om de zoetigheden van het landleven op uw gemak te smaaken? Nu zal ik my een tyd lang in uw gezelschap verblyden mögen.

MERCHANT.

Schoon reeds bejaard myn zoon, ben ik echter werkzaam: ik vermaak my in bezigheden, en haat het ledig loopen, en daar komt het land-vermaak toch meest al op uit.

GRANDISON.

Men heeft hier ook zyne bezigheden, vader, en die bezigheden verschaffen een groot gedeelte van het vermaak.

MER-

MERCHANT.

Wat bezigheid op het land? Men krygt 'er de Couranten niet, of laat; Men weet van geene ryzing of daling in de Europische Producten; Men ziet 'er weinig vrienden, en naauwelyks eenen Vreemdeling; Alles heeft eene eentoonigheid, die alle de genietingen welhaast onverschillig maakt. Neen, neen; ik heb het meer dan een half jaar uitgehouden; ik meende, uit oud Engeland komende, ook het geluk op het land te moeten zoeken, maar ik heb het 'er niet gevonden.

GRANDISON.

Gy zult het daar nu vinden; Sints ik my, met uwe toestemming, herwaards heb begeven, heb ik, na het bezorgen der noodigste zaaken, alle mogelyke schikkingen gemaakt, om u dit verblyf aangenaam te doen zyn. *Ik heb zelfs order gesteld*, dat gy de Couranten met allen mogelyken spoed, en geregeld, krygen zult; dog ik ben gerust, vader; gy zult 'er hier minder maar haaken; de Natuur zelve zorgt hier voor onze onschuldige genietingen; gy zult 'er de zon in alle haaren luister zien opgaan, en het gevogelte in allen zyne vreugde hooren kwinkeleeren; gy zult 'er eene zuiverer lucht ademen; gy zult die tooneelen met eigen oogen, en op uwen eigen grond, zien, met welker bloote schildering de Poeëten ons verrukken; gy zult 'er....

MERCHANT.

En wat zoude ik 'er toch bedryven?

GRANDISON.

De bestiering van uw Landgoed zal u eenige bezigheid verschaffen; aangenaame wandelingen, het lezen van goede boeken, het bezoek van eenige weinige, maar goede, vrienden, en het gezelschap van uwen zoon, zullen u den tyd aangenaam korten.

MERCHANT.

Onze verkiezingen komen niet overeen, myn zoon!

GRANDISON.

Zy doen wel vader; bezoek het slechts dezen zomer; Toen gy voor twee jaaren, by uwe overkomst in dit gewest, verscheiden maanden op het land doorbracht, waart gy alleen, en de oord was u onbekend; thans zal ik u vrienden voor uwe verkeering, en waardige voorwerpen voor uwe edelmoedige gunsten, verschaffen; en die edelmoedige gunsten, dat voorthelpen van menschen, die zig in deze gelukkige streeken komen nederzetten, en die in den beginne dikwils de toereikende hand van vermogende lieden noodig hebben, zal uwe aangenaamste bezigheid worden.

MERCHANT.

Daar roert gy, Grandison, juist het onderwerp aan, daar ik u over verlang te spreeken, en liefst in tegenwoordigheid van den heer Bernois, die ik wensch dat hier in betrokken moge zyn of worden. Die Heer is hier gekomen om *Villa Franca* te bezichtigen, ten einde het zelve, zo wy 't eens kunnen worden, voor eenen vriend, die zig hier wil komen

ne-

nederzetten, van my te kopen; ik verkies dit goed niet te behouden, want ik verkies, wat gy ook moogt praaten, niet op 't land te kwynen; maar even weinig als ik het verlang te behouden, verlang ik het ook te verkopen; ik wenschte het te kunnen weg ſchenken, zo ik dat veilig konde doen, en de heer Bernois daar in bewilligde.

GRANDISON.

De heer Bernois daar in bewilligde! veilig konde doen! Vader!

MERCHANT.

Begrypt gy dan nog niet wat ik wil? en moet ik u dan alles van ſtukje tot beetje verklaaren? Gy weet dat uw oom Harwood met den heer Bernois, al dien tyd, dat deze zyn verblyf in Engeland heeft gehouden, in de allernaauwſte vriendſchap geleefd heeft; gy herinnert u ook, hoe ik u meer dan eens myne ſpyt heb uitgedrukt, dat, naar alle waarſchynlykheid, de hand van de beminlyke Arabella aan uwen neef Eduard ten deel zou vallen; Ik had inderdaad alle hoop deswegen voor u reeds opgegeven, maar ſints de onwaardige Eduard Harwood alle zyne achting by yder fatzoenlyk man geheel vernield heeft, is myn voorig verlangen weder levendig geworden: Wilde de heer Bernois gehengen, dat ik u myn villa franca afſtond om het aan zyne beminlyke dochter uit uwen of mynen naam als een bruidſchat aan te bieden, ik zoude my dubbeld gelukkig achten deze verbindtenis voltrokken te zien, omdat het huwelyk uit eigener aart u tot meerdere bedachtzaamheid in uwe verteeringen brengen, en zulk een voor-

voortreffelyk karakter als dat van Arabella die leering zeer gemaklyk maaken zoude.

GRANDISON.

Myn vader! Ik zal u myn geheele hart, in 't byzyn van den heer Bernois, onbewimpeld open leggen. Zo dra gy my hadt toegestaan hier eenige maanden te mogen doorbrengen, heb ik myn voordeel poogen te doen met zulk eene gelukkige nabuurschap als die van den heer Bernois, en zyn respectabel gezin; Die heer heeft my de eer gedaan van my den toegang tot zyn huis beleefdelyk te vergunnen, en ik vleie my zelfs eenig aandeel in zyne waare vriendschap verworven te hebben; Ik heb in die bezoeken de eer gehad van ook mejuffrouw Arabella te zien; ik was op het eerste gezicht reeds verrukt door zo veele bekoorlykheden; het geen ik vervolgens van haare beminlyke hoedanigheden hoorde en zag, vervulde my met de allertederste gevoelens; en ik kan my op dit oogenblik geene grooter gelukzaligheid verbeelden dan haar te bezitten; maar nooit heb ik myn hart vergund liefde te koesteren die eenige wroeging verwekken konde, noch genegenheden toe te geven daar een ander door benadeeld konde worden. Wetende derhalven, dat myn neef Eduard in Oud Engeland reeds zyn best gedaan hadt om de genegenheid van Arabella te winnen, heb ik het van myn plicht geoordeeld myne gevoelens, hoe vuurig ook, in mynen boezem te smooren, en Eduard Harwood....

MERCHANT.

Wat raakt ons langer Eduard Harwood? Hy heeft alle

alle aanspraak op onze achting en genegenheid verloren, en alle familie-banden door zyn slecht gedrag verbroken; zyn vader zelf heeft het zo begreepen, hy heeft hem naar zyne waarde behandeld, en u... gy weet het.

GRANDISON.

Ik weet vader, dat myn oom Harwood zyn zoon onterfd heeft; ik weet ook, dat hy zig tegenwoordig in kommerlyke omstandigheden moet bevinden, maar neem my niet kwalyk, dit alles verschaft my grond om hem te beklaagen en te helpen, niet om myn voordeel met zyn leet te doen, vooral niet om hem den dolk, als 't ware, in 't hart te drukken.

BERNOIS.

Eer hebbe uw hart myn vriend? Ja gy hebt myne achting gewonnen! Gy hebt niet slechts eenig, maar een groot, aandeel in myne vriendschap, en zo gy dat nog niet hadt, zoudt gy het door deze verklaaring krygen.

MERCHANT.

Zie daar weder die lieden *a beau sentiments!* die de best overdachte schikkingen zo dikwils in de war helpen! Het is wel ongelukkig dat ik met die fyn gesponnen gevoelens zo dikwils moet worstelen, en nog ongelukkiger dat zy my somtyds schynen te besmetten; want inderdaad, ik heb 'er ook in myn eigen hart al dikwils mede te stellen! — Mag een vader dan een weêrbarstigen zoon niet straffen! — Hoor, zoon! de nalatenschap van uwen oom is door een goed Testament op u vervallen, morali-

 seer

ſeer en philoſofeer, zo veel gy wilt, over het ongeluk daar Eduard zig vrywillig in geſtort heeft, maar geniet de twintig-duizend ponden die u rechtmaatig toekomen.

Grandison.

Ik verbeeld my niet, vader! of Moralist, of Philoſoof, te zyn, maar ik weet dat ik een menſchenvriend ben, en ik voel dat ik gelukkiger word, zo ik anderen gelukkiger kan maaken; Dat is de grond van myne Morale, en verder ſtrekt zig myne Philoſophie niet uit. Ik laak de dwaasheden van myn neef, maar ik voel daarom zyn leet niet minder; Ik ben met hem opgevoed, onze harten hebben in onze gelukkige en onſchuldige jeugd aan malkanderen gekleefd; en zoude ik nu zyns vaders nalatenſchap naar my nemen? is de uiterſte ongenade van zulk eenen braven vader niet reeds ſtraf genoeg voor den Jongen, door de geduurige wroeging, welke zyn hart deswegen zal gevoelen? Zoude ik zyn ongeluk vermeerderen door my een Schat toe te eigenen, die my niet gelukkiger kan maaken? en, zelf zo ryk zynde, hem in armoede dompelen! Neen vader, zo ik de zwakheid konde hebben van deze nalatenſchap aan te nemen, zou myn harte my geen rust laten voor dat ik dezelve te rug had gegeven.

Merchant.

Uw hart misleidt uw hoofd, myn zoon, en dat hoofd is een dwaas hoofd, dat heb ik u maar te zeggen!

Ber-

BERNOIS.

Gy doet hem waarlyk onrecht, myn Heer! Ik hoor uwen zoon met eerbied; Zoudt gy hem zelf niet verachten, zo hy in eenig ander geval zyn voordeel met het leet van anderen, vooral van een Wees, en van een ongelukkigen Wees, schoon door zyn schuld ongelukkig, wilde doen? Zoudt gy dat zelf wel doen? Toen die Fabrikeur te Londen in zyne verlegenheid u zyne stoffen verre beneden de waarde aanboodt om zig te redden, deedt gy toen uw voordeel met zyn nood?

MERCHANT.

't Is waar, ik heb hem den vollen prys betaald, het mogt my niet van 't hart; — maar eene wettige erfenis van twintig duizend pond sterling! — En daar en boven die Neef, daar hy zig zo sterk voor in de bresse stelt, is eene algemeene schandvlek, van elk veracht, en durft even weinig hier als in oud Engeland verschynen.

BERNOIS.

Ik heb zelfs dezen morgen gehoord, dat zyne laatste ongeregeldheden van dien aart zyn, dat zy de allerernstigste gevolgen zouden kunnen hebben; en ik heb daar op terstond besloten myne dochter te waarschouwen, opdat haar deze berichten niet al te plotselyk ter ooren mogen komen, want zy heeft Eduard, geloof ik, met geen onverschillig oog beschouwd. Ik heb dit reeds al te lang uitgesteld, en zal het nu volbrengen. Ik zal de eer hebben van u straks weêr te zien, myne Heeren.

GRANDISON.

Ik heb gelykfoortige berichten wegens hem gekregen, en gaa, met uw believen, vader, een brief daar over fchryven aan eene vriendin, door welker invloed ik hoop die gevolgen te verzachten; ik vleie my altyd, dat hy eindelyk wys zal worden, want ik verzeeker u, hy is in den grond niet ondeugend.

MERCHANT.

En ik zal onderwyl nadere berichten inneemen wegens eene zaak, die uwe zorg meer verdiende dan uwe onwaardige neef; ik zal 'er u nader over fpreken, zoon.

Einde van het eerfte Bedryf.

TWEEDE BEDRYF.

EERSTE TOONEEL.

MERCHANT, GRANDISON.

MERCHANT.

Ja! Zoon, gy hebt den heer Bernois op uwe zyde, en, schoon hy uitdrukkelyk verklaart, nooit zyn gezag te zullen gebruiken om de verkiezing van zyne dochter te bepaalen, vleie ik my echter, dat zyn raad zo veel invloed op het teder en erkentelyk hart van de beminnelyke Arabella zal hebben, dat gy u met een goeden uitslag vleijen moogt. Het ergst is maar, dat gy u zelven in alle opzichten zo deerlyk in den weg zyt.

GRANDISON.

Het grieft my in de ziel, vader, dat gy steeds oorzaak van klachten tegen my meent te hebben; ik bid u, zeg my toch duidelyk, waar in verlangt gy, dat ik my verbetere?

MERCHANT.

In uwe verspillende levenswyze, zoon: of, moet ik het zachter noemen, in uwe sterke verteeringen, en in uwe zorgeloosheid in het toezicht op uwe zaaken! Byaldien gy op dien voet wilt voortgaan, zal de nalatenschap van uwen Grootvader, hoe ryk en aanzienlyk, niet toereikende zyn om uwe levenswyze goed te maaken, en myn geld, en dat van uwe zalige

lige moeder, met zo veel vlyt gewonnen, met zo veel overleg beſtierd, zal, na mynen dood, in een grondeloozen afgrond zinken. —— Het zoude my in myn graf nog ſmarten, na zo veel ſlavens, en na zulk een gelukkigen handel, eene arme nakomelingſchap te hebben. Nog eens, ik wil alles toebrengen, wat billyker wyze kan gevorderd worden, zo gy Arabella kunt overhaalen om u haare hand te geven; zy is zedig opgevoed; zy zal de waarde van het geld kennen; en haare wysheid zal, hoop ik, het gebrek van uwe zorg vervullen.

GRANDISON.

Gy doet my onrecht, vader, ik geef zeer wel acht op myne zaaken, en....

MERCHANT.

Wat zoudt gy, Grandiſon! byaldien gy op uwe huisſelyke beſtiering behoorlyk toezaagt, zoudt gy u dan dagelyks zo openlyk laten beſtelen, zo als ik in het zeekere onderrecht ben, dat men u doet! maar gy geeft u met de zaaken van een ander zo veel te doen, dat uwe bedienden hunnen rol kunnen ſpeelen zo als zy willen.

GRANDISON.

Myne bedienden!

MERCHANT.

Ja! uw lyfknecht, uwe begunſtigde Philips!

GRANDISON.

Wat heeft die gedaan, vader?

MER-

MERCHANT.

Het geen hy dagelyks voortvaart te doen; uw goed genoegzaam openlyk uit uw huis te dragen, en naar het Dorp te brengen! zeekerlyk om het te verkopen, en 'er naderhand mooi weer van te ſpelen? Eene kleinigheid niet waar?

GRANDISON.

Dat, durf ik zeggen, is onmooglyk; Philips is een goede Jonge, hy heeft een gevoelig hart, hy bemint my, neen! 't is onmogelyk, dat hy my beſtelen zoude.

MERCHANT.

Zie, zo laat gy u bedotten, Grandiſon! Hy is een goede Jonge! hy heeft een gevoelig hart! om dat hy nu en dan een versje maakt; hy bemint u, om dat hy uwe Romaneske denkwyze weet te pryzen; maar zo ik u zegge, dat ik de misdaad, waar van ik hem beſchuldig, met zeekerheid weet; zo ik u zegge, dat ik u naar alle waarſchynlykheid daar binnen korten ooggetuige van zal kunnen maaken, zal het dan nog eene onmogelykheid blyven? zoon Grandiſon!

GRANDISON.

Gy vervult my met eene even groote nieuwsgierigheid als ongerustheid, vader.

MERCHANT.

Laten wy ons ſlechts herwaards, ter zyde van het huis, begeven, en ik twyffel niet, of wy zullen hem welhaast de achterdeur zien uitgaan, en den weg

naar

naar het Dorp nemen, want myn bericht komt van zeer goeder hand.

GRANDISON.

Daar zie ik hem inderdaad met een pak onder het pand van zyn rok naar het Dorp trekken!... Wat is dat!... Ik moet hem roepen.... Philips.

MERCHANT.

Is het nu nog onmogelyk zoon!... maar wy moeten hem in 't oog houden, dat hy zig niet van zyn pak ontdoe, en ons dan weder fleurettes vertelle.

GRANDISON.

Ik kan het niet begrypen! het is my in myne ziel leet.

TWEEDE TOONEEL.

MERCHANT, GRANDISON, PHILIPS.

PHILIPS, *zyn pakje in eenige ſtruwellen latende vallen, ſtil onder het opkomen.*

„ O Gunſtige braamſtruwellen, waarom hebt gy u „ niet vroeger vertoond! Dog, hoe dicht ook onder „ het oog, myn pakje moet 'er echter in; het zou„ de my beklappen." (*Luid.*) Gy hebt my geroepen myn Heer!

MERCHANT.

Ja, men heeft u geroepen. (*Hem aanvattende.*) Men heeft u geroepen, om dat pak mede te brengen, dat gy in die ſtruwellen voor ons gezicht meende

de te verbergen; schielyk, raap op, en laat ons zien wat 'er in is.

PHILIPS.

Verschoon my, bid ik, myn Heer, ik moet dat pakje niet openen.

MERCHANT.

Goed, kameraat, gy wilt dan liever dat de Gerechts-dienaars het voor u openen; men zal u voldoen; men zal u aan hunne bewaaring overgeven, opdat gy van allen onbillyken dwang beveiligd moogt zyn.

PHILIPS, *voor Grandison op zyn kniën vallende.*

Ik smeek om genade myn Heer...., Ik wil alle straf ondergaan, welke gy my zult opleggen, alleenlyk beveilig my voor schandaal, en...

DERDE TOONEEL.

MERCHANT, GRANDISON, PHILIPS, BERNOIS.

BERNOIS.

Ik kwam u opzoeken Heeren!... Maar hoe! wat is dit? Philips voor uwe voeten, heer Grandison! verbleekt, beevende.....

MERCHANT.

Het gewoon uitwerksel van ontdekte wanbedryven! maar zyne hardnekkigheid is zo onbestaanbaar met die houding als met het overtuigend blyk van zyne

mis-

misdaaden, dat wy in handen hebben. Zie daar het zelve. (*Hy laat het pakje zien.*) Hier baat geen ontkennen.

PHILIPS.

Ook ontken ik, niet, myn Heer, ik smeek om genade.

GRANDISON.

Maar open dan het pakje, en verbloem niets.

BERNOIS.

Kom aan Philips; ik heb u altyd voor een braaven Jongen gehouden; gy zyt gevallen, maar gy kunt in het kwaad nog niet verhard zyn: oprechte bekentenis is de eerste stap van beterschap, en de eenigste grond voor vergiffenis.

GRANDISON.

Ja, Philips, doe eene oprechte belydenis van 't geheel beloop uwer misdaad, ik verlang u te spaaren, en, zo het mogelyk is, u uw wanbedryf te vergeven.

PHILIPS.

Myn edelmoedige, vriendelyke, heer; ik zoude u terstond alles bekend hebben, ware ik hier alleen in betrokken! Nu kan ik niet. Alleenlyk houd my voor geen snoodaart, bid ik.

BERNOIS.

Daar moet men u evenwel voor houden, zo lang gy in uwe hardnekkigheid volhardt.

GRANDISON.

Staa op Philips. — Nu betuig ik u by de gunst, waarmede ik u altyd behandeld heb, dat gy my de waarheid belydt.

PHILIPS.

Myn Heer, dan zoude ik eens anders geheim verraden moeten.

GRANDISON.

Geen geheim mag gerespecteerd worden, zo dra het zelve een bedryf raakt, dat in zyn eigen aart ongeoorloofd is.

PHILIPS.

Dat is waar; ik voel het. — Neen, myn Heer, ik ben geene ondankbaare; en, tot welke fouten Philips vervallen moge, nooit zal hy zyn dierbaaren meester verraden....

MERCHANT.

Maar het pak?....

PHILIPS.

Bevat spys, myn Heer, om myn vader te voeden. (*Tegen Grandison.*) Gy weet, myn Heer, dat gy uwe huishoudster vryheid, of liever order, hebt gegeven om den afval uwer tafel wat ruim te nemen, en onder behoeftigen in de nabuurschap om te deelen. Onder die behoeftigen meende ik inderdaad myn vader te mogen tellen, myn Heer, maar hy en ik zouden liever gestorven zyn, dan dat hy deze uwe giften openlyk zou hebben komen ontvangen;

Ik meende een middel te kunnen vinden, om tevens onze eergierigheid en zyn nood te kunnen voldoen. Ik deed de huishoudster gelooven, dat ik een zeker huisgezin in het Dorp, naar myne kleine vermogens, wilde ondersteunen, en overreedde haar, dat zy my, voor een derde gedeelte van myn loon, dagelyks eenige van die spyze, welke voor den behoeftigen geschikt werdt, overgaf, welke ik dan, in het uiterste geheim, geregeld aan myn vader heb gebragt, en waarmede ik, zo niet zyn leven onderhouden, het zelve ten minsten wat aangenaamer gemaakt, heb. Ik voel nu wel, myn Heer! nu ik alles van achteren nagaa, dat ik door myn aanzoek de oude juffrouw heb doen vallen in eene fout, waar toe zy buiten dat niet zou gekomen zyn; maar de vreugde van myn vader eenige kleine verzachting toe te brengen in den staat, waarin hy ten grooten deele door myne schuld geraakt was, verblindde my voor alle andere bedenkingen. De oude juffrouw, myn Heer, is onschuldig.

GRANDISON.

Dat is zy gewisselyk niet; Ik heb haar belast den afval aan den behoeftigen te schenken, niet om daar handel mede te doen; Dog dat zal ik met haar vereffenen. Waar is uw vader? en waarom hebt gy my zyn toestand niet vroeger te kennen gegeven?

PHILIPS.

Hy woont, myn Heer, in dat kleine huisje, het eerste van het Dorp, aan deze zyde, een paar snaphaanschooten van hier; Hy heeft u in het voorbyryden

den zyn eerbied meermaalen betoond, maar hy heeft my, op ſtraffe van zyne ongenade, verboden hem by u bekend te maaken; „Die edelmoedige heer, zei„ de hy, zoude dan zyne weldaadigheid misſchien „ ook tot my willen uitſtrekken, en evenwel... ik zou „ my zelven verachten, en zyner gunſten onwaar„ dig kennen, byaldien ik dezelve ontving in een „ toeſtand, waar in ik haar, God lof, tot nog toe „ misſen kan." Ook heb ik, myn Heer, in den beginne eene oneindige moeite gehad om myn vader te overreden; ,Dat het uw gebruik was een gedeel, te der overgeſchoten ſpyzen aan uwe bedienden , te ſchenken, om naar hunne beste kennis onder de , behoeftigen te verdeelen, dat ik hem myn aandeel , van die goedheid bragt, dat geen mensch ter we, reld daar van wist, of weten konde; dat hy, ſchoon, , ſtrikt genomen, het leven kunnende houden by , de geringe ſpyze, die hy nuttigde, evenwel niet , lang in ſtaat zou zyn om met dezelve zynen ar, beid door te zetten, zo hy niet eenig wezenlyker , voedzel kreeg;' Dit laatſte is de zuivere waarheid; In het eerſte gedeelte van myn bericht.... Ja, myn goede heer, daar was eenige verdraaijing in, maar ik kon op geene andere wyze den ouden man overhaalen, en ik verwyderde my ten minſten niet verre van de waarheid. (*Hy werpt zig weder voor Grandiſon op zyne kniën.*) Ik ſmeek u, myn meester en weldoener, om vergiffenis; En u, myne Heeren, (*zig tot Merchant en Bernois richtende*) om uwe voorſpraak; het ongenoegen van zulk eenen heer zoude my, naast dat van myn vader, onverdraaglyk zyn.

MERCHANT.

Jonge, gy steelt myn hart, staa op! Ik zal uw vriend zyn, zo gy braaf oppast, en op de huishouding van uw heer wél toeziet. (*Hy droogt een traan af, en zegt stil tegen Bernois.*) „ Zie daar, myn „ vriend, men bederft ligtelyk de dienstboden, zo men „ hen laat zien, dat men veel werks van hun maakt, „ maar geeft gy hem, op den besten tyd en gevoe„ gelykste wyze, die zes Guinees voor hem, of zyn „ vader, want dat zal toch het zelfde zyn; maar „ laat hem niet weten van wien het kome?"

GRANDISON.

Is uw vader ten grooten deele door *uwe* schuld in zyn bekrompen staat geraakt?

PHILIPS.

Ach! myn Heer! Ik was jong en onbedacht! De Ouders van een Meisje, 't welk ik beminde, en dat my misleidde, wierden door hunnen Landheer gedrongen; Ik wilde hen naar myn vermogen helpen, en gaf hun het ruim weekgeld, dat ik van myn vader ontving, en 't welk ik voormaals zorgvuldig plagt te bewaaren, tot hunne ondersteuning; Ja ik verspilde myne geheele kleine schat, die door vroegere zuinigheid al vry aanzienlyk geworden was; En dat zonder eenig nut, want, in weêrwil myner hulpe, verdweenen eerlang ouders en dochter. Duizendmaalen heb ik my dit verweten, want, had ik dat sommetje by malkander gehad, gelyk myn vader billyk mocht verwachten, zo had ik 'er hem in zyn nood

me-

mede kunnen onderſteunen; Nu konde ik niets bybrengen, toen ons het ongeval overviel.

GRANDISON.

Haal uwen vader hier! Ik verzoek hem te komen.

PHILIPS.

Genadige Hemel! Dank! Myn goedertieren heer! Nu zal geen tegenſpartelen van den ouden man kunnen baaten; Nu zal hy my ongetwyffeld vergezellen! . . . Nu zult gy een man zien, myn Heeren, een man.... hoe gering in de kleeding;... ja zien en hooren.... maar ik vlieg.

BERNOIS.

Gy vergeet uw pakje, zie daar neem het mede. *(Hy geeft het hem in de hand.)*

MERCHANT.

Willen wy ondertusſchen de Eike-laan eens opnemen? ik meen dat 'er twee honderd en vyftig boomen aan weerskanten zyn; — zy zyn heel zwaar.

GRANDISON.

Wie komt daar aan?

BERNOIS.

Een Officier — met een pleister op 't oog — hy ziet 'er raar uit. —— Kom myn vriend, wy kunnen hem langs dezen weg ontwyken.

DERDE TOONEEL.

GRANDISON, EDUARD HARWOOD.

EDUARD HARWOOD.

Zie hier een ongelukkigen myn Heer, die geene andere toevlucht heeft dan tot uwe goedheid, maar die zig daar ook des te meer mede vleit, omdat hy daar van zulke treffende bewyzen heeft ontvangen. Ik ben u myne eer, myne vryheid, misschien myn leven, verplicht, myn Heer, voltooi uw werk en behoudt my volkomen.

GRANDISON, *voor zig ziende.*

Ik weet niet dat ik u ooit gezien, veel min eenigen dienst bewezen, heb.

EDUARD HARWOOD.

Hoe verhoogt dat vergeten de waarde uwer weldaaden! en hoe schoon vertoont zig uwe edelmoedigheid in dat kort geheugen!

GRANDISON.

Geene lofspraaken, zo 't u belieft, myn Heer, gelieft kortelyk te melden wat u herwaards voert?

EDUARD HARWOOD.

Gy herinnert u, myn Heer, dat gy, te Boston, op zekeren avond eenige Gerechtsdienaars ontmoetende, die iemand wegens schuld naar de gevangenis leidden, door de toegeschoten menigte doordrong, en den Schout vroeg, hoe veel de schuld bedragen mocht, waar voor men dien ongelukkigen van zyne vryheid be-

berooven wilde? Wat men u antwoordde weet ik niet; de Schout zonderde zig met u een weinig af; Ik merkte, dat gy een kort gesprek met hem hieldt, en ik verbeeldde my zelfs te zien, dat gy hem eenig geld in handen gaaft; Dit weet ik, dat hy zig van u naar my toe begaf, en verklaarde, dat voor myne schuld voldaan was, en dat ik kon gaan werwaards ik wilde. Myne eerste gedachte was my voor de voeten van mynen verlosser te werpen, en het genoegen van dien edelmoedigen weldoener te vermeerderen, door hem te doen zien aan wien hy zyne vryheid bezorgd hadt; dog gy waart vertrokken, en onder de verwonderde menigte was niemand, die my konde zeggen, waar ik u zoeken moest. Gy herinner u dit alles, myn Heer!

GRANDISON, *steeds voor zig ziende.*

Daar komt my flaauwelyk iets van in gedachten; dog ik heb veel gereisd, en kan my alle kleine voorvallen op myne reizen zo levendig niet herinneren.

EDUARD HARWOOD.

Het zet uwe deugd eene nieuwe waarde by, myn Heer, uwe bewezen weldaaden te vergeten. By my zal die verheven grootmoedigheid...

GRANDISON.

Ik bid u myn Heer, geene lofspraaken, en dat over zulk eene kleinigheid; Ik kwam toen uit Londen, met eene ryke erfenis, welke ik nooit verwacht had; Ik dankte, met eene stille, dog niet min levendige, erkentenis, den goedertierenen Albestierder

voor zyne gunst, en smeekte hem om Zegen, wysheid, en menschenliefde; In deze stille zielsverzuchtingen ontmoet ik een Ongelukkigen, wien ik voor drie honderd dollars, want zo veel staat my voor, dat uwe schuld slechts bedroeg, by myne eerste intrede in het land, daar ik my dacht neêr te zetten, van de gevangenis bevryden, aan den Staat, misschien aan vrouw en kinderen, wedergeven, en voor zig zelven gelukkig maaken, konde; ik zie niet, dat 'er zulk eene verhevene grootmoedigheid noodig is om, in zulk een geval, moet ik zeggen, de voorschriften van zyn plicht, of de bewegingen van zyn hart, te volgen.

EDUARD HARWOOD.

Ik durf daar niet op antwoorden; Gy zult my evenwel vergunnen, myn Heer, dat ik, die het gelukkig voorwerp uwer menschenliefde ben geweest, ik, die myne eer, myne vryheid, myn geheel bestaan, aan u verschuldigd ben, dat ik, die buiten uwe hulp in de gevangenis gekwynd zoude hebben, en nu reeds het elendig slachtoffer van dezelve zou geweest zyn, dat ik u myn hartgrondigen dank betuige, en verzeekere uwe weldaad in eeuwige gedachtenis te zullen houden. Het smart my alleenlyk, dat ik met deze betuiging myner erkentenis terstond weder tot uwe goedheid myn toevlucht nemen, en u eene nieuwe gunst verzoeken, moet!

GRANDISON.

Hoe zeer ik genegen ben om verlegenen te helpen, moet ik echter de vryheid nemen van u te zeggen,

gen, myn Heer, dat uw bezoek my heden ten uitersten ontydig is.

EDUARD HARWOOD.

Ook zoude ik het u bespaard hebben, myn Heer, zo ik my op eenige andere wyze had kunnen redden; maar myne eer, myn leven, de schande voor onze familie.... (*Stil.*) „ Ach! hy kent my niet; „ en hoe naar is de verrassing, zo ik my bekend „ maake! Ware dat, *onze familie*, my niet ont„ snapt!"

GRANDISON, *opziende*.

Eduard Harwood! Groote God! in zulk een staat! in dezen tyd! Ach Eduard! myn Neef, myn bloedverwant! vriend myner jeugd! dat ik u omhelze! Ach Arabella, Arabella!

EDUARD HARWOOD.

Ja hoe durf ik haar onder de oogen komen! ik sidder op het hooren van haaren naam?

GRANDISON, *stil*.

„ Zo sidder ik voor u! Ach had ik u uws va„ ders nalatenschap te Boston mogen bezorgen." (*Luid.*) Hoe zyt gy veranderd Eduard! Ik heb u in al dien tyd, dat gy Londen verlaten hebt, niet gezien; uw voorkomen, uw uitzicht, uw gelaat, uwe stem zelve, alles is veranderd, en 't was onmogelyk u in dit gewaad te herkennen.

EDUARD HARWOOD.

Het is waar, dat ik sterk veranderd ben; Myne

 zwer-

zwervende levenswyze, myne onbedachtheden, want ik moet daar van ſpreken, het verdriet, de wroeging, de angſten, onveranderlyke gevolgen van ydere dwaasheid, hebben my veel verouderd; dog het is ook waar, dat ik my onkenbaar heb willen maaken, en laat, bid ik, niemand weten dat ik hier ben, myn leven kon in gevaar zyn, zo men my ontdekte.

GRANDISON.

Goede Hemel! ik heb 'er van gehoord. Hoe kunt gy u zelven zo vyandig zyn?

EDUARD HARWOOD.

Ik heb my, om een vriend dienst te doen, in eene onderneming ingelaten, waarin ik alleen het groot gevaar gelopen heb, en waarvan ik misſchien alleen de ſtraf zal moeten dragen.... Zo gy dit door uwen vermogenden invloed niet voorkomt.

GRANDISON.

Ik beef voor u, Eduard! Wat is uwe eigenlyke misdaad? want myne berichten zyn verward, en komen gansch niet overeen.

EDUARD HARWOOD.

Myne misdaad, ſchoon min ſchuldig in de bedoelingen, is afgryslyk in de gevolgen; Zy betreft de vervoering van eene onbeſproken jonge juffer uit een aanzienlyk huis — men heeft ten minſten gepoogd haar te vervoeren; en..... ach! myn Heer! beklaag my... zie hier misſchien een doodſlager voor u!... Ik vrees, dat 'er een mensch het leven by ingeſchoten heeft... Van myne hand.... 'Ver-

oordeel my echter niet geheel en al; 't Is in lyfsverdediging geschied, en...

GRANDISON.

Verhaal my het geheel geval.

EDUARD HARWOOD.

Ik verlang dit des te sterker, opdat Arabella het zelve niet verkeerdelyk hoore. Een myner beste vrienden, sints langen tyd getroffen door de bekoorlykheden van eene jonge dochter, welke by de oude Dame Ehrelieb voor gezelschap, of liever als dochter, woont, en welke hy, in zyne bezoeken by deze Dame, dikwils gelegenheid hadt gehad van te zien en te spreken, haalde haar, na een lang aanzoek, door middel van Trouwbeloften, over, om in eene ontvluchting met hem te bewilligen. Zy maakten hunne schikkingen om dit op zekeren nacht ter uitvoer te brengen, tegen den welken myn vriend my, die my thans, met groot verlof, te Blackstone bevond, verzocht my gereed te houden om hem te vergezellen, en, zo zig eenig onverwacht toeval mocht opdoen, hem myn arm te leenen. Ik, door hem onderricht, dat deze onderneming niets anders dan een eerlyk huwelyk met de jonge jufsfrouw bedoelde, waar toe, hy my zeide, dat de oude Dame geene vergunning wilde geven, liet my gereedelyk overhaalen, om hem myn gezelschap, en, des noods, myn bystand, toe te zeggen, zonder dat eenig gevaar in te voorzien, zonder althans het noodlottig geval te vermoeden, 't welk deze onderneming moest vergezellen. Nauwelyks waren wy voor Blackstone-Hall, (gy kent dat Landgoed van mevrouw Ehre-

Ehrelieb) gekomen; of wy zagen de jonge Juffer zig uit een venster nederlaten, en myn vriend gaf haar reeds de hand om haar naar het rydtuig te leiden, toen ik, op het onverwachtst, iemand met den degen in de vuist op my zag aankomen, die my toeriep; „ Verdedig u snoodaart, ik ben hier om uwe ver„ metelheid te straffen." Ik trek terstond; Hy stort op my; Myn vriend neemt, op het geklater der degens, ylings de vlucht; de schoone smeekt myne hulp, toont zig wanhoopig; Wat konde ik anders dan my dapper verweeren, en haar beschermen? Ik spaarde het leven van myn aanvaller zo lang ik konde, maar een woedende leeuw is minder fel dan hy in zyne aanvallen was; Ik stoot dan toe, en doe hem nederstorten; Het smartte my; Maar hoe wierdt myne smart vermeerderd toen ik hem deze woorden hoorde uiten: „ Vaar voort, ontaarde dochter, vlucht heen „ met myne moordenaaren! Na de heiligste plichten „ van uwe eigen eer, en van de billykste dankbaar„ heid aan uwe weldoenster, verbroken te hebben, zo „ baan u over 't lighaam van uwen stervenden Vader „ een weg tot nieuwe wanbedryven!" De schoone vliegt, op deze verschriklyke woorden, naar den zieltoogenden, en valt op hem neder, met snikken, die my het hart geheel doorboorden. Ik gaf my een oogenblik raadeloos aan myne wanhoop over, maar, welhaast begrypende, dat ik dus my zelven vernielde zonder haar, die ik wenschte te behouden, van eenig nut te kunnen zyn, wierp ik my, zodra ik beweging op Blackstone-Hall bemerkte, in het rydtuig en ontvluchtte. Oordeel nu, of ik reden heb om my te vermommen; en oordeel vooral, of ik uwe hulp

van nooden heb? Want aan geen ſterflyk mensch, buiten u, durf ik, of kan ik met eenige vrucht, myn toeſtand openbaaren.

GRANDISON.

Welk een afgryslyke toeſtand, Eduard! Waar berg ik u? en waar in kan ik u helpen?

EDUARD HARWOOD.

Ik heb my zelven nu zes weeken lang volſtrekt opgeſloten, en tot nog toe is 'er geene indaaging tegen my, zo veel ik weet; Ik zal my zelven wel verder verbergen, zo gy uwen invloed by mevrouw Ehrelieb ſlegts wilt gebruiken, om haar te overreden haare vervolgingen tegen my te ſtaaken, zo zy die mocht begonnen hebben. Gy hebt haar op uwe reis van Boston herwaars gezien, en zy heeft eene onbegrensde achting voor u opgevat.

GRANDISON.

Ik heb, zodra ik iets van uw geval gehoord heb, daar over aan mevrouw Ehrelieb geſchreven, en verwacht haar antwoord; Het is echter waar, dat ik, toen op eene geheel andere wyze van deze gebeurtenis onderricht, uwe zaak thans in een gunſtiger licht zou kunnen voordragen.... Welaan, ik zal 'er dan nader over ſchryven.

EDUARD HARWOOD.

Neen myn Heer! gy moet daar zelf eene reis om maaken — en gy moet meer doen;... Gy moet by Arabella myn voorſpraak zyn! (*Stil.*) „Ach! zy kan „ my

„ my niet haaten, maar ik dwing haar my te ver-
„ achten."

GRANDISON, *na een oogenblik mymerens.*

Eduard! Eduard! — maar myn plicht moet voorgaan; — Ik zal myn vader en den heer Bernois over uwe netelige gesteldheid spreken, en met hun overleggen wat te doen? houd u onderwyl zorgvuldig verborgen.

VIERDE TOONEEL.

GRANDISON, *alleen.*

ô Wreed verzoek! uw voorspraak by Arabella te zyn! Ja! ik heb beloofd u te helpen, ik zal het doen, zo veel ik kan; — Al hadt gy 't niet beloofd, Grandison! Is hy niet uw bloedverwant! — De vriend uwer jeugd! — Is hy niet ongelukkig! — Ja maar hy is myn medevryer; de liefde doet alle andere bedenkingen verdwynen. — Hoe! Liefde zonder deugd! — Hoe! Arabella de uwe te willen noemen zonder Haar waardig te zyn! — Schaam u, Grandison, een oogenblik getwyffeld te hebben! — Gy moogt, Arabella's hand begeerende, niet bekrompen denken! — Maar ik moet evenwel billyk denken! Is Eduard Arabella waardig? verdient hy?... ô Verschriklyk denkbeeld, daar myne edelmoedigheid voor beeft! — maar moet Ik hem straffen? — en ten mynen voordeele straffen? — Neen! Hy is dwaas en schuldig; maar de gevolgen zyner dwaasheid zelve zullen hem allengs wyzer doen worden! — Hy kan te recht komen! Ik moet hem niet bederven! Arabella moet bepaalen....

VYFDE TOONEEL.

GRANDISON, PHILIPS.

PHILIPS.

Mynheer! myn vader wacht in de Oranjerie op uwe order; waar, en wanneer, ſchikt het u dat hy u zyn eerbied kome bewyzen?

GRANDISON.

Ik gaa eenige zaaken bezorgen, en zal hem in 't voorbygaan verzoeken, hier te komen; onderhoudt hem eenige oogenblikken; ik zal hem en u ſtraks weder vinden.

PHILIPS.

Nu hoop ik maar, dat de oude Heer zig naar de vriendelyke bedoelingen van myn edelmoedigen Meester wat zal willen ſchikken? Die zal gewisſelyk zin in myn vader hebben! Wie heeft hem ooit gekend zonder zin in hem te hebben! —— Ha daar is hy reeds.

ZESDE TOONEEL.

PHILIPS, CASTLE.

CASTLE.

Neen! myn zoon! hoe meer ik 'er op peins, hoe meer ik my met die Guinees bezwaard vinde. Zo gy daar niets van weet, ſtaat het by my vast, dat men u op de proef heeft willen zetten, en bezoeken, of gy dezelve wel te rug zoudt brengen? en die proef al-

alleen, die bloote twyffeling, ik herhaal het, beledigt u en my.

PHILIPS.

Vader, ik ftel vast, dat myn meester dat goud heimelyk in myn pakje heeft laten fteken om aan u te fchenken, zonder daar voor bekend te willen zyn; —— om u de vernedering te fpaaren.... Dit is dikwils zyne kiefche wyze van zyne weldaaden te befteden.

CASTLE.

Men geeft geene twaalf Guinees aan een Onbekenden; En daarenboven wat recht hadt uw Heer om my geld te fchenken?

PHILIPS.

Wat recht, vader? Het recht van zyne menfchenliefde en uwe behoeftigheid.

CASTLE.

Myne behoeftigheid! Hadt gy hem dan dezelve te kennen gegeven?

PHILIPS.

Ik moest 'er iets van zeggen, vader, by gelegenheid, dat men ontdekte wat ik u bracht; dog ik heb niets gezegd, dat u kan mishaagen.

CASTLE.

Ik ben zeer verlangende om te weten, hoe zig dat zal ophelderen? Het behaagt my ondertusfchen niet.

PHI-

PHILIPS.

Daar komt myn Meester aan, van zyn Vader en den heer Bernois vergezeld.

CASTLE.

Ik gaa hun te gemoet.

ZEVENDE TOONEEL.

PHILIPS, CASTLE, GRANDISON, MERCHANT, BERNOIS.

CASTLE, *met twaalf Guinees in de hand, tot Grandison.*

Voor dat gy my de eer doet, myn Heer, van my over eenige zaak te onderhouden, verzoek ik, dat gy my de gunst wilt bewyzen, van my op te helderen, met welk inzicht het u behaagd heeft dit geld te laten steken in het pakje, dat myn zoon my, in gevolge uwer algemeene menschlievenheid, heeft toegeschikt?

GRANDISON.

Ik weet niet, wat gy bedoelt, myn vriend!

CASTLE.

Ik bedoel, myn Heer, myne eer, en die van myn zoon, onbesmet te bewaaren. Heeft men voorgehad hem op de proef te zetten, of hy 't geen hy vondt aan den eigenaar te-rug zou brengen? Heeft hy ooit, ik zeg niet grond tot vermoeden van oneerlykheid gegeven, dat is voor Myn Zoon onmogelyk! maar heeft hy ooit iets gedaan, of gedacht, het geen de aller-

minste twyffeling over zyne allerstrikste eerlykheid verspreiden kan? Dan moet ik hem niet weêr zien. —— Hoe komt hy toch aan dat geld zonder het te weten?

Grandison.

Ik weet 'er waarlyk even weinig van als gy.

Bernois.

Ik kan dit raadsel alleen ontknopen, en ik ben daar nu, tegen myne bedoeling, toe verplicht. Toen Philips ons zyn gedrag, en den toestand van zyn vader, open leide, waren wy allen bekoord van zyne kinderlyke dankbaarheid, en tedere liefde voor zyn ouden vader. De heer Merchant stopte my heimelyk zes guinees in de hand, om die op de gevoegelykste wyze aan hem toe te schikken, zonder dat hy zyn weldoener kende; Ik lag 'er schielyk zes van my zelven by, en, met rede onderstellende, dat die geschenken aan den zoon, door deszelfs hand, toch spoedig tot den vader komen zouden, bediende ik my van het pakje, dat hy voor zyn vader gereed gemaakt hadt, dog dat hy in zyne vreugde vergeten zoude hebben; ik nam het op, en liet 'er, terwyl ik het hem overgaf, die twaalf guinees in glyden, zonder iets te zeggen. Zie daar het geheel geheim verklaard, 't welk my spyt dat den ouden Heer een oogenblik ongerustheid gekost heeft.

Castle.

Waardige menschen! —— Nu legt gy eene verplichting op my, om dit geld te houden. Ik had het niet noodig, ik was niet behoeftig, dog nu ontvang ik

ik het als een bewys van achting en genegenheid voor myn zoon.

GRANDISON.

Uwe denkwyze bekoort my, myn Heer, en vervult my met waare hoogachting! Gewisselyk heeft de Fortuin u, benevens zo veele andere brave lieden, geen ſtaat naar uwe waarde toegeſchikt. (*Hy ſtaat peinzende.*)

PHILIPS, *ſtil.*

„ Dacht ik het niet dat myn Meester wel zin in
„ myn vader zou hebben."

GRANDISON, *ſtil.*

„ Neen! dat zal hy niet aannemen; — Inwoo-
„ nen! dat zal myn vader afkeuren." — (*Luid.*) Ik had u gedacht thans omſtandiger te ſpreken, heer Castle, dog het vleit thans niet wel. Ik zal u myne ſchikkingen nader voorſtellen. Beſchouw my intusſchen als uwen vriend. Wees nu zo goed van u door uwen zoon naar binnen te laten geleiden, om eenige ververſching te gebruiken.

AGTSTE TOONEEL.

MERCHANT, BERNOIS, GRANDISON.

GRANDISON.

Eduard Harwood is in dezen oord, myne Heeren!

MERCHANT.

Eduard Harwood!

GRANDISON.

Ja vader; hy is niet ver van hier, geloof ik, maar ten uiterſten vermomd; Daar by is hy byſter veranderd en verouderd, zo dat gy hem evenweinig kennen zoudt als ik hem kende. —— Hy ſchynt veel geleden te hebben., Ook is hy inderdaad van groote dwaasheden niet vry te pleiten: zyn laatſte geval behoort daar gewisſelyk mede onder; dog hy is daar evenwel minder ſchuldig in dan men my verteld hadt.

MERCHANT.

Wat is dat weder voor een geval?

GRANDISON.

Het zelfde daar wy ſtraks een woord van repten, en daar de heer Bernols en ik het oog op hadden, toen die Heer zeide gehoord te hebben, dat hy zodanige ongeregeldheden hadt bedreven, die wel de allerernſtigſte gevolgen zouden kunnen hebben. Dit geval inderdaad zou hem misſchien wel gevaar van zyn leven kunnen doen lopen, zo wy niet onze vereenigde poogingen aanwenden om de Gerechts-vervolgingen te voorkomen.

MERCHANT.

Gerechts-vervolgingen! Zal die Snoodaart nog openlyk ſchandaal op onze familie brengen?

GRANDISON.

Wy moeten dit, zo het mogelyk is, voorkomen, en wy zyn daar te meer toe verplicht, omdat hy in dit geval, ſchoon niet geheel vry te ſpreken, echter meer

meer ongelukkig dan schuldig is. Hy heeft een vriend vergezeld, die met een jonge Juffrouw wilde doorgaan, en die, op den eersten aanval van iemand, die dit beletten wilde, de vlucht nam. Eduard verweerde zig tegen de aanvallen van dien onbekenden, en stiet hem onder den voet, waar op deze zig voor den vader van het Meisje deedt kennen; Eduard vluchtte ylings weg, en vreest steeds voor Gerechtelyke vervolgingen, te meer, omdat mevrouw Ehrelieb, by welke het meisje voor Gezelschaps-juffer woont, geene Dame is, die zulk een aanslag onverschillig beschouwen, of daar omtrent gemaklyk zyn zal.

BERNOIS.

Indien mevrouw Ehrelieb daar wat in doen kan, wil ik wel voor Eduard spreken, ik heb de eer van haar zeer wel te kennen.

GRANDISON.

Het kan zeekerlyk veel verschillen, of zy by den Rechter voor- of tegen Eduard werke.

MERCHANT.

De kwaade jonge verdient niet dat men eenigen stap om hem doe.

GRANDISON.

Hy is ondertusschen deerlyk in 't naauw, en zyn leven loopt, buiten onze hulp, gevaar.

NEGENDE TOONEEL.

Merchant, Bernois, Grandison, Arabella.

Arabella.

Ik dacht u niet zo wel vergezeld te vinden, vader. Ik wilde u het nieuws van Eduard komen vertellen, dog gy hebt het nu ongetwyffeld reeds van den heer Grandison zelven vernomen, die my de eer gedaan heeft het my straks te verhaalen. Laat ons toch de uiterste voorzichtigheid en geheimhouding betrachten, of de jongen is verloren.

Merchant.

Dan hadt hy zyn verdiende loon, Mejuffrouw.

Arabella.

ô Myn Heer, wy hebben allen barmhartigheid van nooden, en moeten dus allen barmhartig zyn. Gy herinnert u wat wy dagelyks bidden.

Merchant.

Daar zullen met deze verdrietige actie nog al vry wat onkosten vermengd zyn! Wordt daar wel om gedacht?

Grandison.

Zodra het daar op aankomt, vader, heb ik genoeg van hem in handen om dezelve goed te maaken; Ik bid u, help my slechts met uwen raad, hoe de zaak best aan te vangen? — Mejuffrouw Arabella kwam den heer Bernois zoeken, en meende hem min-

der vergezeld te vinden; —— Wilt gy met my een tweeden brief aan mevrouw Ehrelieb ontwerpen?

TIENDE TOONEEL.

BERNOIS, ARABELLA.

BERNOIS.

Ik had waarlyk niet gedacht, myne dochter, dat gy u nog zo sterk voor Eduard Harwood interesseeren zoudt.

ARABELLA.

Hy heeft ook vry wat van myne achting door zyne verregaande afwykingen verloren; Maar, wat zal ik zeggen? Medelyden vervult gedeeltelyk de verminderde achting; hy is ongelukkig, en verdient van dien kant ten minsten het beklag van u en my; De heer Merchant vonnist al te streng.

BERNOIS.

Maar, myne dochter! hy stapelt de eene zotterny op de andere; hy begaat telkens nieuwe buitenspoorigheden, en is zelf de werkoorzaak van alle zyne ongelukken.

ARABELLA.

Ik erken het, vader; maar is hy, zelfs uit dien hoofde, geen voorwerp van beklag en medelyden? zo lang zig eenige hoop opdoet van hem te behouden, moeten wy hem zien te redden; en die hoop blyft altyd by my leeven. Ik verzeeker u, de grond van zyn hart is niet ondeugend; Zie alle zyne afwykingen na,

gy zult 'er ſteeds een los karakter en onbeſtuurde driſten, nooit kwaadaartigheid, verraadery of laagheden, in ontdekken.

BERNOIS.

Dit laatſte bedryf echter!

ARABELLA.

Dit laatſte bedryf, vader, maakt hem het ſlachtoffer van een laffen en trouwloozen vriend, maar bewyst zyne oprechtheid en dapperheid.

BERNOIS.

Arabella! Arabella! Gy pleit te ſterk voor hem! Ik hoop immers niet, dat gy in overweging neemt van hem uwe hand te geven! — Ik weet, en gy zelve weet, dat de heer Grandiſon . . .

ARABELLA.

Dewyl het u behaagt dit onderwerp te roeren, vader, ſchroom ik niet myn geheele hart voor u bloot te leggen; Gy kent my voor oprecht, en ik ſpreek tot myn Vader. —— Ik behoef u niet te verzeekeren, hoop ik, dat het nooit in my vallen kan ſlechts in overweging te nemen, om myne hand te geven aan iemand, wien het myn vader ſmarten zoude zyn ſchoonzoon te noemen.

BERNOIS.

Daar ben ik van overtuigd, Arabella; En aan den anderen kant hoop ik, dat ik myne dochter niet behoef te zeggen, dat ik haar, in de gewichtigſte keuze van haar leven, als vriend wil raaden, maar nooit

nooit door myn gezach bepaalen. Uwe edele denkwyze, uwe wysheid, laat my dit woord eens gebruiken, verplichten my tot dit besluit, en de nalatenschap uwer moeder...

ARABELLA.

ô Myn Heer! laat ons daar niet van spreken! Nooit zal ik dezelve als de myne aanmerken, zo lang ik het geluk heb myn besten vriend, myn tederhartigen, myn lieven, Vader te behouden. (*Zy ombelst den heer Bernois.*)

BERNOIS.

Hoe denkt gy dan over Eduard, lieve Arabella? Hy was voormaals een goede, zelfs een beminnelyke, jongen, maar hy is geheel bedorven.

ARABELLA.

Toen hy een goede en beminnelyke jongen was, heb ik my nooit tot een vast besluit, ten zynen opzichte, kunnen bepaalen. Gy weet, dat, van myne jeugd af, het lezen van Spectatoriaale Werken my een smaak gegeven heeft, om op menschelyke karakters te letten; Eduard was my in Engeland reeds niet onverschillig, en hy is het nog niet, maar ik heb in zyn karakter altyd eene onbedachtheid gevonden, welke ik vreesde, dat hy niet dan in de Schoole der tegenspoeden zoude leeren verbeteren. Die Schoole is hy, dunkt my, vry wel doorgegaan; hy heeft veel geleden, en ik twyffel niet, of hy zal nu een goed man zyn.

BERNOIS.

Maar is hy by Grandiſon te vergelyken, Arabella?

ARABELLA.

Ach! myn vader! . . .

BERNOIS.

Gy zucht! — een traan! myn lieve dochter! — Wy zullen dan dit onderwerp voor tegenwoordig afbreken. 't Is my onverdraaglyk myne lieve Arabella te bedroeven. — Laat ons de vrienden gaan opzoeken.

Einde van het tweede Bedryf.

DERDE BEDRYF.

EERSTE TOONEEL.

BERNOIS, ARABELLA.

BERNOIS.

Ja dochter! Ik kan niet ontkennen, dat my dit grootelyks verwondert; Gy bewaarster van de papieren van Eduard Harwood!

ARABELLA.

Niets is eenvoudiger, vader, en niets onschuldiger tevens! De heer Grandison ontving heden morgen van de Executeurs van het Testament van wylen zynen Oom, den ouden heer Harwood, een brief en rekening, waarby zy zig verantwoorden van 't geen zy tot hier toe, in hunne kwaliteit, verricht hadden; met byvoeging van de bewyzen der aandeelen, welken de oude Heer in de publieke Fondsen bezat; en van eenige importante Wisfels voor het montant der gereede penningen en banknooten, welken men in zynen boedel hadt gevonden. De heer Grandison wilde dit kostbaar pakket aan Eduard Harwood toeschikken; De heer Merchant verzettede zig daar tegen, en begeerde, dat hy het voor zig zelven zoude behouden. Beide Heeren drongen hunne gevoelens aan met redenen, die malkanderen scheenen op te wegen. „ Behalven alle andere bedenkingen, „ zeide de heer Grandison, is het volstrekt noodig, „ dat wy den jongen voor behoeftigheid bewaaren;

„ wy

„ wy zyn dit aan hem, aan ons zelven, en aan de „ Maatschappy, verschuldigd. Wanneer iemand van „ geweldige driften zig door dezelve heeft laten „ vervoeren, en zig in 't nauw bevindt, moeten wy „ ten minsten zorg dragen, dat de nood hem niet „ tot nieuwe aanslagen dwinge, om zig te redden. „ De deugdzaame man heeft, in bekrompenheid storende, werks genoeg om zyne handen en zyn „ hart onbesmet te bewaaren; wy kunnen die standvastigheid van Eduard niet vergen; Ik durf u myne verzeekering herhaalen, hy zal eindelyk beteren, mits de nood hem niet verleide om nog erger te worden." „ Die leer, antwoordde de heer „ Merchant, moet yder Lichtmis zig aan zyne woeste driften doen overgeven, gerust, dat men hem, in „ zyn behoeftigen toestand, mildelyk zal ondersteunen. „ Eene zonderlinge edelmoedigheid, myn zoon! „ Gy wilt hem begiftigen om dat hy kwaad gedaan „ heeft; en begiftigen om het niet meer te doen!" — „ Wat betekenen op die wyze de wetten?" In dezen stryd van gevoelens verzocht de heer Grandison myne beslissing; Ik wees dit van de hand, maar vond geene zwaarigheid, om, op beider verzoek, deze bezittingen in myne bewaaring te nemen, tot dat men zie, hoe de zaaken zig schikken, en wat de beide Heeren verder zullen goedvinden?

Bernois.

Maar waarom moest Gy juist die papieren bewaaren?

Arabella.

Omdat de oude Heer het volstrektelyk begeerde, vader, en het my als eene gunst verzocht.

BERNOIS.

Ik ben ook van gevoelen, dat men den ongelukkigen zwerver wat onderſtand moet laten toekomen; dog...

TWEEDE TOONEEL.

BERNOIS, ARABELLA, MERCHANT, GRANDISON, CASTLE.

GRANDISON.

Onze vriend Castle verzeekert my volſtrektelyk, dat het bericht van onzen Eduard ten eenemaal valsch is, en dat Hy Zelf bedoelde de jonge Juffrouw weg te voeren.

ARABELLA.

Rechtvaardige Hemel! Had ik dat ooit van Eduard vermoed!

CASTLE.

Gewisſelyk, myne Heeren! Ik ben zelf de man, wien hy in den donker heeft neêrgeveld, omdat myn verzwakt gezicht my niet toeliet myne party behoorlyk te onderſcheiden; Het is myne dochter, welke hy gepoogd heeft weg te voeren, en welker eer ik den Hemel dank, ſchoon met gevaar myns levens, gered te hebben.

MERCHANT.

Heb de goedheid, myn vriend, van ons het geheele voorval in alle zyne omſtandigheden te verhaalen.

CASTLE.

In een bezoek, dat ik voor eenige weeken te Blackſtone-Hall, aan myne dochter, gaf, meende ik eene

eene zonderlinge gemoedsontroering in haar te bemerken; Ik vroeg 'er haar de reden van, en haare antwoorden bevestigden my in myne vermoedens; Ik had de eer van mevrouw Ehrelieb te fpreken, en die Dame berichtte my het zelfde te hebben opgemerkt, daar by voegende, dat zeker Officier haar eenige reizen een bezoek hadt opgedrongen, met wien zy vreesde dat Sufanna briefwisfeling onderhieldt. Een der bedienden verfterkte my naderhand in dat vermoeden, en kwam my des avonds melden, dat hy dien Officier toevallig gezien hadt, zo als hy in den donker-avond niet te paard, als naar gewoonte, maar met een fourgon, naar het Dorp reedt. Daar kwamen andere omftandigheden by; welk alles my bewoog om op dien nacht het huis van gemelde Dame te bewaaken, en het verderf van myne dochter te voorkomen. Myne vrees bleek wel haast gegrond te zyn; Reeds vroeg in den nacht was haar verleider op het punt om haar in zyne armen te ontvangen, toen ik my, met den degen in de hand, vóor hem vertoonde. Na eenige ftooten trof hy my in de dye, 't geen my deedt vallen; „ Gy zegepraalt, voor dit maal, Verraader, zeide „ ik, geleid nu eene ongelukkige Juffer, over 't lig„ haam van haaren gekwetften vader, in haar ver„ derf, maar beneem my eerst het leven, of wacht „ eerlang van myne hand uwe ftraf;" Myne dochter, myne ftemme hoorende, viel, met eene akelige gil, in onmacht op myne borst, en de verleider vluchtte. Men bragt ons welhaast in huis, alwaar mevrouw Ehrelieb my heeft laten genezen, terwyl myn dochter, na eene geweldige koorts, in eene foort van wanhoo-

hoopige krankzinnigheid verviel. Haare Meestefes hadt terstond zorg gedragen om alles ten diepsten geheim te houden, en het ontrust gemoed der Lyderes te doen bedaaren, waarin zy, met myne hulp, gelukkig slaagde; Myne dochter heeft vervolgens, van het eerste oogenblik haarer beterschap af, zodanige blyken van het diepste berouw gegeven, dat haare Meesteres haar weder in gunst heeft aangenomen, en ik haar myne vergiffenis geschonken heb. Ja volkomen vergiffenis, want ik houde my verzeekerd, dat het goede Meisje den weg der deugd nooit weder zal verlaten.

GRANDISON.

Dit bericht verschilt hemelsbreedte van het verhaal van Eduard!

CASTLE.

Myn Heer, kent gy zyn zegel? kent gy zyn schrift? zie daar de Trouwbelofte, die hy myne dochter gegeven hadt.

GRANDISON, *het papier lezende, en het zegel aan de aanwezenden vertonende.*

Het bewys is maar al te duidelyk.

MERCHANT.

Nu toont hy zyne snoodheid ten vollen; (*Tegen Grandison.*) En nu kunt gy ten minsten zyne erffenis met recht als de uwe aanmerken.

ARA-

ARABELLA, *stil.*

„ En nu weet ik een treffelyk middel om het ge-
„ schil van vader en zoon, wegens deze erfenis, te
„ vereffenen. Eduard schynt verloren, dog, zo hy
„ ten goede wil, kan hy nog behouden worden."

MERCHANT.

Wat zullen wy in dit geval doen, myne Heeren? zoude het niet best zyn, heer Castle, dat gy toevlucht tot het Gerecht naamt, om den verleider tot een wettig huwelyk met uwe dochter te dwingen? Gy hebt zyne trouwbelofte in handen.

CASTLE.

Neen, myn Heer! In welk een staat ik my ooit bevonden heb, nooit heb ik nog een Rechtbank met myne klagten verveeld! De hoon my en myne dochter aangedaan, laat zig door geen gedwongen huwelyk herstellen, ook zoude het arme meisje door zulk een huwelyk het slachtoffer van myne voldoening worden!

DERDE TOONEEL.

BERNOIS, ARABELLA, MERCHANT, GRANDISON, CASTLE, PHILIPS.

PHILIPS, *na zynen Meester iets ingeluisterd te hebben, met eene wat luider stem.*

En maakte zeer veel komplimenten.

GRANDISON.

Zeg hem, dat ik hem heden onmogelyk kan spreken, dog dat hy overmorgen om dezen tyd gelieve weêr te komen — wacht nog een oogenblik. — Daar valt my in gedachten, myne Heeren, of het niet best zy om Eduard hier te ontbieden; Ik zie, dunkt my, een middel om dan de zaaken beter te kunnen schikken, dan in zyne afwezigheid.

BERNOIS.

Dat komt my goed voor.

MERCHANT.

Ik wil 'er my niet tegen kanten.

GRANDISON, *tegen Philips.*

Verzoek dan dien Heer, die van de morgen hier geweest is, uit myn naam, dat hy terstond by my kome.

VIERDE TOONEEL.

BERNOIS, ARABELLA, MERCHANT, GRANDISON, CASTLE.

CASTLE.

Ik heb geoordeeld te moeten zwygen, myne Heeren; maar is het my thans vergund te mogen zeggen, dat myne zaak my niet voorkomt, 't zy door overreeding, 't zy door voorspraak, 't zy door bedreigingen, afgedaan te moeten worden; Ik ben een oud Zoldaat; myn moed en degen, ik heb 't beloofd,

loofd, zullen my recht verschaffen, of myne eer ten minsten wreeken.

GRANDISON.

Castle, uwe gevoelens boezemen zo veel eerbied in, als zy my en ons allen verwonderen. Zyt gy inderdaad Militair geweest? Zoude ik u, zonder onbescheidenheid, verzoeken mogen, om, terwyl wy naar Eduard Harwood wachten, ons een woord van uwe lotgevallen te zeggen.

CASTLE.

Ik heb even weinig reden, myn Heer, om my myn vorig leven te schaamen, als om daar op te roemen. Ik ben een geboren Genevois, dog heb my, door den dood myner Ouderen, al vroeg in den dienst van het Canton Bern begeven, en ben in den Jaare 1746 met een bende van 100. Man afgezonden naar Duitschland, om ons Regiment, dat veel geleden hadt, te versterken. Straks naar onze aankomst hadden wy een scherp gevecht, waar in wy den vyand op de vlucht sloegen; Ik gaf my, onder het vervolgen, te veel bloot, en wierd uit een kreupelbosch, waarin een vyandelyk Corps zig wilde herstellen, en waarin ik myne makkers aanspoorde om hen schielyk te volgen, door een kogel getroffen. Ons volk deinsde, zo als men my naderhand bericht heeft, weder af, en liet my voor dood liggen; Hier heb ik, geloof ik, lang gelegen; Eindelyk vond een Saxische boer my met tekens van leven, en hadt de barmhartigheid van my op te kweeken; Myne jeugd en sterke lighaamsgesteldheid voltooiden ras myne ge-

ne-

nezing. Een Hanoversch Officier stelde my, kort daar na, voor om hem naar Engeland te vergezellen, daar vond ik gelegenheid om met Kapitein John Castle, die een Koopvaardyschip naar Boston voerde, derwaards over te steken. Die Heer heeft my als een Vader behandeld, en ik zal zyn verlies eeuwig betreuren! Niet te vreden met my een zeer voordeeligen handel bezorgd te hebben, kogt hy voor my eene nieuws aangelegde boerdery, om dezelve tegen eene zeer maatige huur voor hem te beteelen. Hier heb ik my in het huwelyk verbonden met eene Vrouw, welke de liefderyke Voorzienigheid my in haare gunst hadt toegeschikt, eene Vrouw.... (*een traan afdrogende*) Dog ik moet geene oude wonden opkrabben; ik moet steeds de Voorzienigheid danken, voor zo veel zegen en geluk als my ten deel gevallen is. Ja daar heb ik myne lieve kinderen lustig zien opgroeijen; daar heb ik byna drieentwintig gelukkige jaaren doorgebracht, toen my, genoegzaam terzelfder tyd, twee der zwaarste rampen bejegenden, die my konden overkomen. Myn Kapitein, myn Landheer, myn vader, was drie jaaren te voren gestorven; Ik had myne kleine boerdery van zyne erfgenaamen gekocht, en betaald met geld, 't welk ik voor 't grootste gedeelte had overgewonnen, terwyl mevrouw Ehrelieb de goedheid hadt my het overige te verschieten. Ik had haar nu het laatste termyn van dat verschot afbetaald, en kwam met eene onbegrypelyke vreugde deswegen t'huis, toen ik myne dierbaare wederhelft van eene felle koorts vond aangetast.... (*Hy snikt en vervolgt met moeite.*) Ik moet dat akelig toneel schielyk overlopen;

pen; Zy ftierf. Ik zonk met haar, om zo te fpreken, in het graf; Myn beftaan was als vernietigd, en ik zoude my waarfchynlyk aan eene uitteerende wanhoop hebben overgegeven. De Voorzienigheid waakte voor my, en redde my door die middelen, die in den eerften opflag haare ongenade fchenen aan te duiden. De Kanadafche Wilden, door eenige mishandelingen der Engelfchen, verbitterd, rukten te hoop, en ftaken des nachts den brand in myne affgelegen wooning, gelyk ook in eenige andere, die daar diep in 't land, even eenzaam als de myne, ftonden. Wy ontkwamen te nauwer nood met het waardigfte dat wy konden medenemen. Andere huisgezinnen mogt dat niet gebeuren. Zy fneuvelden door het vuur of de knodfen der Wilden. Dit was de eerfte bedenking, die my uit myn doodflaap deedt ontwaaken; Ik zag myne kinderen behouden, ik drukte hen aan mynen boezem; ik veroordeelde myne vorige wanhoop, en dankte God, dat hy ons by malkanderen hadt gefpaard, om met vereende kracht ons beftaan te winnen. Mevrouw Ehrelieb boodt my aan myne dochter in haar huis te nemen, en myn zoon hadt kort daar na het geluk in uwen dienst te geraaken. Dat lokte my herwaards; Ik heb het plekje gronds, dat gy kent, nu anderhalf jaar alleen bewerkt, en ik heb myne vermoeide leden des avonds nooit ter ruste uitgeftrekt zonder den Hemel te danken voor eene ziels-kalmte, welke ik niet gedacht had ooit weder te zullen fmaaken.

BERNOIS.

Gy hebt in 't jaar 1746 die actie in Duitschland gehad?

CAST.

CASTLE.

Ik vraag verschooning, myn Heer, ik heb my een jaar vergist; het was in 1745.

BERNOIS.

Goede God! — Hoe heette uwe Commandant?

CASTLE.

Dat was een braaf jong Heer; de Majoor Weisenhaupt.

BERNOIS.

Genadige Hemel! duizend-duizend-maalen dank! (*Hem ombelzende.*) Myn lieve Nobel! myn Verlosser! Nu heb ik myns harten wensch; Myne dochter, het is Nobel! Myne Heeren, 't is dezelfde Nobel!... (*Hem weder ombelzende.*) Ik ben u myn leven verschuldigd! Had ik dàt geluk ooit verwacht! (*Tegen Grandison.*) Geene schikkingen wegen Hem, heer Grandison! Hy is de myne! — In myn huis alleen. — Myn Nobel.

CASTLE.

Myn Heer!

BERNOIS.

Ja! gelyk gy uwen naam veranderd hebt....

CASTLE.

Dat is onberispelyk, myn Heer! Ik heb, toen ik in dit Werelddeel kwam, dien van myn Weldoener, met deszelfs toestemming, aangenomen.

BERNOIS.

Zo heb ik den mynen ook veranderd; dog uit hoofde van verdrietige familie-toevallen, die my Bern hebben doen verlaten, en naar Londen vertrekken. Gy ziet dan hier uwen Commandant Weisenhaupt, wien gy door uwe dapperheid...

CASTLE.

Ik bid u, heer Majoor, spreek niet van een bedryf dat elk onzer voor u moest doen, en dat gy voor elk onzer gedaan zoudt hebben.

GRANDISON.

Hoe zullen wy het straks met Eduard Harwood aanvangen?

CASTLE.

Hy moet zig als een man van eer tegen my verdedigen, myn Heer!

BERNOIS.

Dat behaagt my geheel niet; Zo 'er gevochten moet worden — Gy zyt oud, en hebt veel gewerkt — Dan moet uw zoon voor u in 't strydperk treden.

VYFDE TOONEEL.

BERNOIS, ARABELLA, MERCHANT, GRANDISON, CASTLE, PHILIPS.

PHILIPS, *tegen Grandison.*

Myn Heer, die Heer zal aanstonds komen.

GRANDISON.

Goed! Maar Philips, die Heer is het, die dat geval met uwe Zuster heeft gehad; daar gy zeekerlyk van weten moet. Uw vader wil hem deswegen met den degen ftraffen, en wy willen dat gy in de plaats van *uwen* vader treedt, en met hem ſlaat.

PHILIPS.

Myn Heer! ik heb van myn leven geen heil uit dat ſlaan en vechten zien voortſpruiten; My dunkt, als ik het zeggen mag, dat een huwelyk hier beter te pas zou komen dan een gevecht; en ſchoon ik wel zeer dapper ben, zo ben ik hier echter huiverig om den degen te trekken; want zo ik dezen Heer by geval nedervelde, zou hy nooit myne Zuster *kunnen* trouwen; of, zo hy integendeel my verſloeg, zoude myne Zuster, die veel werks van my maakt, hem niet *willen* trouwen.

MERCHANT.

Dat heet ik redeneeren, dat noem ik voorzichtigheid; Gy hebt gelyk Philips, liever een tweegevecht in verzen beſchreven, dan zelf gevoerd!

CASTLE.

Krygsmoed was nooit het karakter van den goeden Jongen; Elk heeft zyne byzondere geaartheid.

BERNOIS.

Het best, naar myne gedachten, is, myn vriend, dat gy by Eduard Harwood, die u niet perſoneel kent, en u zelfs dood onderſtelt, het karakter aanneemt

 van

van een vriend, die u last heeft gegeven om met hem te spreken; hy heeft toch uwe dochter bemind, en zal mogelyk wel in zyn schik zyn, zyne fout door een eerlyk huwelyk te herstellen. De wroeging volgt natuurlyk op het wanbedryf.

CASTLE.

Die raad komt my goed voor, myn Heer, ik zal myn best doen om denzelven te volgen, schoon het vermommen nooit myn *metier* geweest is.

GRANDISON.

Daar komt hy aan; wy willen ons wat aan eene zyde begeven. (*Tegen Philips.*) Gy, zie of de eetzaal in orde is, wy willen straks binnen komen.

ZESDE TOONEEL.

BERNOIS, ARABELLA, MERCHANT, GRANDISON, *wat verborgen;* CASTLE, EDUARD HARWOOD.

EDUARD HARWOOD. (*In het opkomen stil.*)

„ Waar is dan myn Neef? — Hoe komt die ou„ de man zo deftig naar my toe?"

CASTLE.

Myn Heer, ik meen in u Eduard Harwood te ontmoeten.

EDUARD HARWOOD, *verschrikt.*

Myn vriend!

CAST-

CASTLE.

Ontstel u niet, of ik uw vriend ben, zal van u afhangen; Het tegendeel zou lichtelyk plaats kunnen hebben. Ik kom, uit naam van een vriend, voldoening vragen, wegens de belediging, welke gy eene *deugdzaame* jonge Dochter, en haaren achtingswaardigen Vader, door uwe bedoelde vervoering hebt aangedaan.

EDUARD HARWOOD, *verlegen.*

Wat wilt gy? voor wien neemt gy my? Ik zoude u oogenbliklyk kunnen straffen, dog ik zal myne drift bedwingen; 't zoude my weinig eer zyn in 't beste myner jeugd myn degen tegen een oud man te ontbloten.

CASTLE.

Die oude man komt evenwel om u te straffen, myn Heer, zo gy mynen vriend geene billyke voldoening wilt bezorgen. Veracht den ouden man niet, hy kan gevaarlyker zyn dan gy denkt; Hy heeft den degen met eer gevoerd, en hy zoude u misschien edeler lidtekens kunnen laten zien, dan gy hem mogt kunnen vertoonen!

EDUARD HARWOOD.

Hoe! — Wat!

CASTLE.

Ja, myn Heer; Gy verbeeldt u des nachts geducht te zyn, maar de dag zal u mogelyk zo wel niet begunstigen, dan kunnen de oude lieden beter van zig zien.

EDUARD HARWOOD.

Wat wilt gy toch? wien meent gy, dat gy voor hebt?

CASTLE.

Ik heb Eduard Harwood voor, die gepoogd heeft juffrouw Susanna Castle, zonder toestemming van haaren Vader, of haare Meesteres, van Blakstone-Hall te vervoeren, en die, door dit laaghartig voornemen, een respectabel huis gehoond, en eene eerlyke familie ten hoogsten beledigd, heeft; Dien man meen ik dat ik voor heb, Eduard Harwood! en ik wil eene volledige voldoening deswegen voor myn vriend, en dat wel op het oogenblik. Ik word dat marren moede.

EDUARD HARWOOD.

Ik zie dat gy my kent, en dat gy alles weet; Gy hebt, met deze kundigheid, myn leven en dood in uwe hand, want... de Vader van Suzanna!... Ach! Dat maakt my wanhoopig.

CASTLE.

Wegens myne kundigheid behoeft g' u niet te ontrusten: Ook leeft de man, wien gy vreest het leven benomen te hebben. — Dit is toch myne onvoorzichtige geaartheid! Ik spreek van nu af reeds als tot een eerlyk man! Zyt gy dat?

EDUARD HARWOOD.

Ik zal geene verdere dwaasheden opstapelen, noch de eene ondeugd by de andere voegen. Ik zoek een eerlyk man te zyn, myn Heer; ik zal u alles open-

openbaaren. — Maar dan moet ik beginnen met het ongelyk, dat ik den heer Grandison heb aangedaan, te herstellen. — Kent gy den heer Grandison?

CASTLE.

Ik heb de eer hem te kennen.

EDUARD HARWOOD.

Dan bid ik u myn voorspraak by hem te zyn, en hem te verzeekeren, dat ik een waar berouw gevoel wegens het verdichtsel, waarmede ik gepoogd heb hem te misleiden, en waarmede ik zyne goedhartigheid waarschynlyk misleid heb; Verzeeker hem, bid ik, van dit hartgrondig berouw, en zeg hem, dat ik het zelve terstond gevoeld heb, nadat ik hem verlaten hadt; Ja, myn vriend, ik nam toen reeds vóór, de eerste reize, dat ik hem weder mocht ontmoeten, vergiffenis deswegen te vragen, en hem de zuivere waarheid te belyden.

CASTLE.

Dit betreft waarschynlyk het valsch bericht aan dien Heer gegeven, wegens het aandeel, 't welk gy in de bedoelde vervoering hadt, als waar in gy u zelven slechts als een tweeden persoon, als helper van een vriend, hebt opgegeven?

EDUARD HARWOOD.

Ik merk, dat gy myne schuld in alle haare uitgestrektheid weet, maar nu wenschte ik, dat gy even duidelyk in myn hart kondet lezen, gy zoudt dan gunstiger over my vonnisfen, dan gy waarschynlyk nu doet. — Ach, myn Heer, ik was in 't nauw; myn leven

leven liep gevaar; Ik kende de edele ziel van den heer Grandison, die alle snoode ranken verfoeit. — Ik dorst hem de waarheid niet zeggen.

C a s t l e.

Uwe bekentenis behaagt my; Dog het is de onderneming zelve, daar ik u over moet spreken. *Ik* zal rechtstreeks op den man aan praaten. Bemint gy Suzanna Castle in uw hart? Of zocht g' alleen...

E d u a r d H a r w o o d.

Neen! Myn Heer! Ik bemin haar in myn hart, en ik heb nooit een opzet gehad om haar, na het genot haarer gunsten, te verlaten! Ik heb zelfs niet geschroomd haar eene formeele trouwbelofte te geven, welke zy nog in handen heeft; Ook was 'er geen ander middel om haar tot eene ontvluchting over te haalen, waarvan ik daarenboven de noodzaakelykheid door een groot aantal waare en verdichte redenen moest aandringen, en waar toe zy, met dit alles, niet dan met den grootsten tegenzin en onder een vloed van traanen, besloot. Neen! verdenk my niet te veel! Ik had geene kwaade oogmerken; Maar hoe wél, of hoe kwalyk, ik myne goede achtervolgd, en myne belofte volbracht, zou hebben, kan ik niet bepaalen. Ik had eigenlyk geene oogmerken; Ik wierd gestadig door myne tegenwoordige onbestuurde driften bepaald, of eer geslingerd; Eene losbandige levenswyze voerde my van de eene ongeregeldheid tot de andere; Ik ontvlood, om zo te spreken, steeds my zelven, omdat ik myne eigen achting, en die van de besten myner bekenden, verloren had; En dit was ook

eene

eene reden, waarom ik Suzanna van haaren Vader, of haare Meesteres, die haar als eene Moeder was, niet ten huwelyk dorst verzoeken; Ik wist dat ik verachtlyk was. Nooit, myn Heer, ben ik echter zo ontaard geweest, dat ik myne hand met het bloed van Suzanna's vader zou bezoedeld hebben! Maar ik vond my overvallen; Ik moest myn toevlucht tot zelfsverdediging nemen; Het was een zeer donkere nacht; Ik kende myn party niet; Was het wonder dat ik een ongeluk beging, 't welk ik waarlyk ten kosten van myn bloed zoude hebben willen voorkomen. Ja, geloof my, wie gy zyn moogt, dat ik, zo ik dien waardigen man, wiens lof ik uit aller monden gehoord heb, in tyds had ontdekt, my voor zyne voeten zou geworpen, en zyn toorn afgebeden hebben; Ik zoude hem met hart en mond hebben bezworen, om myn vader te willen worden; En wel verre van zulk een dierbaar leven in gevaar te stellen, zoude ik myn huwelyk met vreugd onder zynen vaderlyken zegen voltrokken hebben. ô Wat heb ik, om dat deerlyk geval, in myne ziel geleden! Ik heb in myne geheele vorige woeste levenswyze niet dan verdriet gesmaakt, maar dit voorval heeft my meermaalen op het punt van wanhoop gebracht. Ik heb eindelyk myn besluit genomen om myn verkeerden weg, den weg van jammer en onheil, te verlaten; Uwe aanspraak heeft my in dat voornemen versterkt; myne ongeveinsde bekentenis kan u tot het eerste bewys van myne bekeering verstrekken, en alle mogelyke voldoening welke, ik de beledigde persoonen verlang te geven, moet die verandering van myn hart bevestigen.

CAST-

CASTLE.

Gy verlangt dan zeekerlyk eene wettige echtverbindtenis met de jonge Juffer te fluiten?

EDUARD HARWOOD.

Hadt gy my gisteren die vraag gedaan, ik zoude u met vreugde, Ja! geantwoord hebben; Thans past het my niet daar aan te denken.

CASTLE.

Zyn dit de eerste vruchten uwer bekeering?

EDUARD HARWOOD.

Ik heb dezen morgen het noodlottig bericht gekregen, dat myn vader gestorven is, en my met een schelling heeft afgezet. Afgryzelyke slag, voor een man, die, tot een klein inkomen bepaald, en met de schulden zyner vorige dwaasheid beladen, is; Nu belet my myne liefde zelve myne belofte te volbrengen, en myne hand aan Suzanna Castle aan te bieden. Ware myne Vaderlyke erfenis my ten deel gevallen, ik zou dezelve haar met vermaak, als haar eigendom, hebben overgegeven; maar kan ik thans, in den ongunstigen staat, waarin ik my bevinde, het voorwerp myner liefde tot deelgenoote myner kwellingen maaken? kan ik haar met my in eene armoede storten, waarin ik my zelven niet weet te redden? Uw gedrag en gesprek heeft my van u het denkbeeld van een braaf man. doen opvatten, beslis gy zelf; ik durf het aan u overlaten; hoe kan ik....

CASTLE.

Ik raad nooit anders, dan 't geen de eer en plicht be-

bevelen. Gy zyt arm, en kunt Suzanna Castle niet trouwen zonder haar ongelukkig te maaken; maar gy kunt dit, met openlegging van uwen ſtaat, aan haaren Vader verzoeken; Het ſtaat dan aan hem uw verzoek aan te nemen, of af te ſlaan; en gy herſtelt hem, wiens rechten gy geſchonden en verkracht hebt, zo veel gy kunt, in dezelve; Gy doet uwe belofte geſtand, en wordt weder een eerlyk man, omdat gy poogt het te worden. Dit is de voldoening, die hy billyk van u kan vorderen. Verbeeld u eene dochter, verbeeld u ſlechts eene zuster, te hebben, die op de zelfde wyze behandeld ware, wat zoudt gy.... Gy trilt op dat denkbeeld!

EDUARD HARWOOD.

Breng my by den Vader van Suzanna, myn vriend, ik zal uwen raad oogenbliklyk volgen.

ZEVENDE TOONEEL.

BERNOIS, ARABELLA, MERCHANT, GRANDISON, CASTLE, EDUARD HARWOOD.

ARABELLA.

Wy hebben alles gehoord, Eduard; Ik verheug my dat gy, onder zo veele ongeregeldheden, alle beginzels van deugd en eer nog niet verloren hebt; Zie daar den braaven Vader van Suzanna voor u, betracht uwen plicht.

EDU-

EDUARD HARWOOD, *na een oogenblik beevende en waggelende gestaan te hebben, werpt zig voor de voeten van Castle.*

Zie daar, myn Heer, eene nieuwe onmogelykheid om myn voornemen te volbrengen! Neen, myn Heer. Ik kan u om vergiffenis smeeken, maar ik kan, ik mag, u om de hand van uwe dochter niet verzoeken! Ik ben weder onbedacht geweest. (*Zig met neêrgeslagen oogen tot Arabella keerende.*) Arabella! Ik heb geen recht over myn persoon, en, schoon ik alle aanspraak op uwe genegenheid, door myne schuld, reeds lang verloren heb, schoon ik inderdaad myne oogen tot u niet durf opheffen, kan ik echter zonder U over my zelven niet beschikken, noch eene belofte volbrengen, welke ik zo wel genegen als verplicht ben gestand te doen. — Schrei niet Arabella! Ik alleen moet schreijen.

ARABELLA.

Rys op Eduard. (*Hem de hand toestekende.*) Ik vergeef u alle uwe dwaasheden, en ik ontslaa u van alles wat naar verbindtenis gelykt. Ik wil meer voor u doen; Ik wensch u, daar gy tot de deugd wilt wederkeeren, gelukkig te zien. (*Zig tot den heer Grandison wendende.*) Heer Grandison! Ik heb het dierbaar Portefeuille, omtrent welks eigenaar gy het met myn Heer uwen Vader niet eens konde worden, op deszelfs aandrang, met eenigen tegenzin in myne bewaaring genomen; Ik heb het terstond aan myn vader bekend gemaakt, en die heeft myne believing in de-

zen

zen ook afgekeurd, en evenwel verheug ik my nu die believing gehad te hebben, omdat dezelve my een middel verschaft om het verschil tusschen den heer Merchant en u, tot wederzydsch genoegen, zo ik my vleie, te vereffenen. Wilt gy my vergunnen over dat Portefeuille te beslissen?

GRANDISON.

Mejuffrouw, ik heb u mede om die beslissing gebeden; Ik heb het by u niet verder kunnen brengen dan dat gy het zelve tot nadere afspraak, welke ik met myn vader daar over maaken mocht, een dag of twee zoudt bewaaren, onder beding van nooit tot eenigen raad, of eenige beschikking, deswegen verzocht te worden; Ik herinner het my zeer wel, en ik verblyde my, dat gy van die strikte voorwaarden wel wilt afstappen; Ik bid u, beschik 'er over als uw eigen.

MERCHANT, *stil.*

„ Nu zal zy het tusschen Eduard en Grandison
„ verdeelen. Nu dat is ook al zo kwaad niet, de
„ Jonge moet ook geholpen worden, daar hy zig
„ betert."

ARABELLA.

Heer Castle! De heer Eduard heeft u bericht, dat zyn Vader hem onterft heeft; Ik zal 'er u by melden, dat de oude Heer zyne nalatenschap aan den heer Grandison heeft gemaakt, die ze weigert aan te nemen, en 'er my de beschikking over geeft. Uwe ongelukken stellen u buiten staat om uwe

dochter, wanneer zy met uwe bewilliging mocht verkiezen zig in 't huwelyk te begeven, een behoorlyke uitzetting te bezorgen. Dit Portefeuille bevat een groot gedeelte van den aanzienlyken schat, welken de oude heer Harwood heeft nagelaten; Uit naam van den heer Grandison draag ik u hetzelve tot eene bruidschat voor uwe dochter op.

Merchant, *stil.*

„ Zo kan men een geschil gemaklyk vereffenen, „ als men alles afstaat; De helft zoude ik ook hier „ goedgekeurd hebben; maar het geheel! dat is te „ grof."

Eduard Harwood, *tegen Castle.*

Myne vernedering is billyk; myne aanhoudende verkeerdheid verdiende nog zwaarer straf, en ik zoude zelfs met vermaak myne bezittingen tot Suzanna zien overgaan; Maar arm, veracht, kan ik my nu aan haar vertoonen? al was ik zelfs verzeekerd, dat zy my, na de vorige beledigingen, zoude willen aannemen.

Castle, *tegen Arabella.*

Mejuffrouw! Ik heb op het voorstel van zulk een aanzienlyk geschenk, als gy my de eer deedt aan te bieden, met eene eerbiedige verwondering gezwegen, omdat de al te sterke bewegingen van myn hart myne tong voor eenige oogenblikken boeiden, en ik weet inderdaad nog geene woorden te vinden, om u myne vuurige dankbaarheid voor zulk eene gadelooze en onverdiende gunst te betuigen. Ik zal

dat

dat niet ondernemen. Den Hemel om zyne dierbaarste zegeningen over u, en alle de eerbied-waardige Heeren van het gezelschap, waar in ik de eer heb my te bevinden, onophoudelyk aan te lopen, en myne lieve kinderen, vooral myne dochter, in dit zelfde Godsdienstige werk met my te doen deelen, is alles wat ik kan, en ik durf ook zeggen, dat het dat is, wat ik zal. Ondertusschen heb ik, op uw voorstel, Mejuffrouw, geen oogenblik in beraad genomen om uw kostelyk geschenk eerbiedig af te slaan, omdat noch ik noch myne dochter rykdommen noodig hebben; 't Is de herstelling van haare en myne eer, 't is het uitwisschen van de aangewreven smet, wat zy en ik blyven begeeren. Tot dat oogmerk kan misschien thans uwe aangeboden gunst dienen, tot dat oogmerk verzoek ik 'er u tegenwoordig om, mits dat ik daar zulk een gebruik van moge maaken, als ik zal goedvinden.

ARABELLA, *hem het Portefeuille overreikende.*

Ik verheug my, Castle, u dit besluit te zien nemen, ontvang deze Papieren, voor zo verre myne toestemming betreft, in onbepaalden eigendom; gebruik dezelve tot die eindens, als gy zult goedvinden.

CASTLE, *zig tot Eduard richtende.*

Ik heb u reeds gezegd, dat gy den Vader van Suzanna voor u ziet, myn Heer; Gy hebt derhalven, uit hoofde van myn onderstelden dood, geene Gerechtelyke vervolgingen te duchten; Gy hebt die zelfs niet te vreezen wegens de gepoogde vervoe-

ring myner dochter. Wy hebben besloten in alles het diepste stilzwygen te bewaaren, en buiten de huisgenooten, die allen onder den eed genomen zyn, weet niemand, wat my of myne dochter wedervaren is. Ik verklaar u dus, op dit oogenblik, voor vry; Gy kunt gaan of blyven, naar dat uw verlof en de dienst van het Regiment u veroorloven. Maar nu hebben Wy met malkander in 't byzonder wat te vereffenen. Ik ben ook een oud Krygsman, myn Heer, en weet, in zaaken van eer, van geen marchandeeren; Daar vertoonen zig derhalven maar twee middelen om ons geschil te beslechten, en die zyn of uw bloed, of uwe hand voor Suzanna Castle. — Maar weet, Eduard Harwood, dat ik geen gedwongen bruidegom voor myne dochter begeer! De liefde alleen moet hier bepaalen; Gy moet haar als het voorwerp, dat gy meest op aarde bemint, met een eerbiedig berouw te voete vallen, of zy moet nooit de uwe worden. — Ik heb hier uwe geheele fortuin in myne hand; Het komt my wettig, en zonder eenige bepaaling, toe, en ik zou met dezen schat ligtelyk een aanzienlyken staat aan myne dochter kunnen bezorgen, terwyl gy, door uwe eigen schuld, op den oever der behoeftigheid gebracht, zo gy in uwe wanhoop niet een spoedig einde zocht en vondt, een arm en elendig leven bleeft voortslepen; Of zo gy, door berouw, over de belediging ons aangedaan, genoopt, myne dochter en my om vergiffenis en om haare hand verzocht, zou elk dat berouw met reden wantrouwen, en het zelve als eene spyt wegens het verlies van uw fortuin, en eene poging om het weêr te krygen, aanmerken; Die mis-

mistrouwde vergoeding zou derhalven onze eer flechts gebrekkig herstellen; Ik weet daar een ander middel op; Ik zal zien, of gy nog gevoelig zyt voor de waare eer, en of uw hart myne dochter waardig is? (*Hy geeft hem een toegevouwen papier, en vervolgens het Portefeuïlle, over.*) Zie daar is de huwelyks-belofte, welke gy myne dochter hebt gegeven! En zie daar is uws Vaders nalatenschap! Ryk, en Vry, kunt gy tegenwoordig kiezen wat gy goedvindt, en uw hart alleen moet u bepaalen.

ARABELLA.

Welk een verwonderlyk man is Castle! myn vader heeft 'er my dikwils, maar nog niet genoeg, van gesproken.

MERCHANT.

Verwonderlyk inderdaad! Nu keur ik goed, dat gy hem de geheele nalatenschap van myn Zwager Harwood hebt toegeschikt! My dacht eerst, dat dezelve verdeeld hadt moeten worden, maar Grandison is ryk genoeg.

EDUARD HARWOOD, *die tot nu roerloos heeft gestaan, werpt zig voor Castle op zyne kniën.*

Ach! Myn Heer! — Ik kan niet — neen dat ben ik niet waardig. — ô Myn Heer! neem, bid ik, uwe geschenken weder aan, laat my over aan de elende, die ik verdiend heb. — Of — mag ik nog eenige hoop voeden? — Strek uwe gunst nog verder uit, en wordt myn Vader!

AGTSTE TOONEEL.

BERNOIS, ARABELLA, MERCHANT, GRANDISON, CASTLE, EDUARD HARWOOD, PHILIPS.

PHILIPS, *schielyk opkomende, tot Grandison.*

Myn Heer, het eeten .... Hoe! Heer Eduard voor de voeten van myn Vader!

CASTLE, *Eduard doende opryzen, en hem ombelzende.*

Myn Zoon! —— Houdt steeds uw plicht voor oogen, en gy zult gelukkig zyn.

BERNOIS.

Het geen gy hoort, Philips, verklaart u gedeeltelyk het geen gy zaagt.

EDUARD HARWOOD.

Myn Heer, dit zy de eerste gunst, die gy my als Vader bewyst; Suzanna moet de bezitster van dit Portefeuille zyn. Het was voor Haar geschikt; Het komt Haar toe.

CASTLE.

Ik zal u dan te wille zyn.

MERCHANT.

Uwe Zuster wordt ryk, Philips! de geheele nalatenschap van myn Schoonbroeder Harwood!

BER-

BERNOIS.

Eduard Harwood wordt deugdzaam, Philips, en gy noemt hem eerlang Broeder! —— Maar wy zyn allen vrolyk, heer Grandison! Gy alleen staat peinzende.

GRANDISON, *zyne oogen telkens op Arabella slaande.*

Gy twyffelt niet, myn Heer, of ik in de algemeene blydschap deel neme;... Maar gy weet ook de oorzaak....

BERNOIS.

Ja, myn vriend, ik weet die. —— Kom myne dochter, de gevoelens van den Heer Grandison zyn u bekend.

ARABELLA.

En ik zal, in de levendige aandoeningen van vreugde, welke het tegenwoordig tooneel in ons allen verwekt, niet schroomen eene bekentenis van de myne te doen, daar ik, buiten dat, zo ligt niet toe zoude gekomen zyn. Byaldien ik myne hand aan eenig man ter wereld geven wilde, zou de heer Grandison de man zyn, wien ik verkiezen zoude. Hy heeft in al den omgang, welken ik met hem gehad heb, myne hoogste achting gewonnen, ja ik heb hem dikwils met eene eerbiedige verwondering aangehoord of beschouwd;... Maar die achting zelve, die eerbied.... Vergeef het my, Vader, ik ken myne zwakheden, ik voel myne kleinheid, en de heer Grandison verdient eene vrouw, die Hem waardig is.

BERNOIS.

Ik zie myne dwaaling; ik ben thans overtuigd, dat de vereeniging tusſchen u en dien Heer onmogelyk is; Hy heeft te veel eerbied voor u om u zyne liefde te durven verklaaren; Gy koestert te groote hoogachting voor hem om het te durven waagen hem weder te beminnen! Zie daar een dubbel beletzel om ooit of ooit een huwelyk tusſchen u beiden te treffen. Is het zo niet Arabella?

ARABELLA.

Ach Vader! is dit een onderwerp om te boerten? Ik ſprak ernſtig.

GRANDISON.

Arabella!

MERCHANT.

Mejuffrouw Arabella; Gy weet, dat ik het bezoek van myn Heer uw Vader en u, voor tegenwoordig, in 't byzonder heb te danken aan deszelfs oogmerk om myn langoed op te nemen, en daar over, ingevolge den last van een Vriend, met my te handelen. Ik heb hem al vroeg verklaard, dat ik my beraaden had, en Villa franca niet verkopen wilde, maar verlangde om het weg te ſchenken. Ik bid u my te vergunnen, om het u met mynen Zoon aan te bieden.

ARABELLA, *ontſteld.*

Myn Heer!

BER-

BERNOIS.

Laat ons het overige aan tafel verhandelen; Wy zullen met ons allen vryën, en 't Jawoord moet 'er van de middag uit; Myne Arabella heeft haaren Vader nog nooit iets geweigerd. *(Grandison biedt Arabella de hand, en vertrekt met haar, terwyl Bernois vervolgt.)* Nooit heb ik zo veel waar genoegen aan eenigen disch gesmaakt, als ik my voorstel dat wy allen aan dezen zullen genieten.

EINDE.

Reint Vinkeles, inv. et sculp. 1783.

VALERIUS.

Wat is dat voor een geweld!

DE NIEUWSGIERIGE VROUWEN: III.de Bedr. VII.de Toon.

DE
NIEUWSGIERIGE VROUWEN.

TOONEELSPEL

IN

DRIE BEDRYVEN.

Naar het Hoogduitsche van den Schryver van
DE GRAAF VAN OLSBACH.

Brandes

J.B.

VERTOONERS.

ELHUIZEN.

Mevrouw ELHUIZEN.

CAROLINA, hunne Dochter.

LEANDER, Minnaar van CAROLINA.

GRUNSBERG.

Mevrouw GRUNSBERG.

ARISTUS.

DAMON.

VALERIUS.

LIZETTE, Kamenier van Mevr. ELHUIZEN.

MARTEN, Bediende van VALERIUS.

PIETER, Bediende van ELHUIZEN.

Andere Bedienden van ELHUIZEN.

DE
NIEUWSGIERIGE VROUWEN.
TOONEELSPEL.

EERSTE BEDRYF.

EERSTE TOONEEL.

Het Tooneel verbeeldt een Kamer met Geslotene deuren. ELHUIZEN *leest in een boek,* LEANDER *en* ARISTUS *speelen op het Dambord,* GRUNSBERG *zit te roken.*

GRUNSBERG.

Wel nu, myne Vrienden! hoe staat de party?

LEANDER.

Zo even heb ik Dam gekregen.

ARISTUS.

En op 't oogenblik zal ik het ook hebben.

GRUNSBERG.

't Is net party egaal; dat is een rechte stryd.

LEANDER.

Ja zeeker, want wy stryden om de Eer.

GRUNS-

GRUNSBERG.

Ja, niet om geld.

LEANDER.

En op dien voet bestaat ook ons gezelschap; zonder dat was het lang verstrooid, of ten minsten waren eenigen van ons reeds geruineerd; — Ik blaas u. (*Zy spelen voort.*)

GRUNSBERG.

Daar is nog een groote zaak, die veel toebrengt om ons gezelschap in stand te houden.

LEANDER.

Dat wy daar in geene Vrouwen toelaten?

GRUNSBERG.

Ja, zy zyn daar ook recht boos om.

ARISTUS.

Ik blaas uw Dam.

LEANDER.

Waarom?

ARISTUS.

Om dat gy deze schyf niet geslagen hebt.

LEANDER.

Het is waar, gy hebt gelyk; —— Om dat ik van de Vrouwen begin te praaten, verlies ik het spel.

GRUNS-

GRUNSBERG.

Ik geloof, dat wy het verstand zouden verliezen, zo zy 'er by kwamen.

LEANDER.

Ik hoop de party nog te winnen. (*Zy speelen voort.*)

ARISTUS, *tegen Grunsberg.*

Hou hem maar aan de praat, gy doet 'er my dienst mede. Anders kan ik de party niet winnen.

LEANDER, *tegen Grunsberg.*

Spreek maar voort, gy hindert my niet.

GRUNSBERG.

Wat denkt gy, dat onze Vrouwen wegens ons gezelschap wel het meest tegenstaat?

LEANDER.

Wat haar meest ontrust, is de begeerte om te weten, wat wy hier doen?

GRUNSBERG.

Dat is waar, myne Vrouw plaagt my den gantschen dag op dit poinct; en of ik haar al zeg, dat wy niets doen, zy wil het toch niet geloven.

LEANDER.

Zo gaat het my ook, met myne Minnares; zy laat my geen rust; ik verdraag alles, wyl ik haar bemin, maar dat kan ik zeggen, dat zy my martelt.

GRUNSBERG.

Ik, die zo geduldig niet ben, heb 'er dikwils zwaare woorden over met myn Vrouw, en ik vrees dat het nog erger zal lopen.

LEANDER.

Dam. Het is een bedroefde zaak met de Vrouwen, zy willen alles weten.

GRUNSBERG.

En het is niet genoeg, dat men haar de waarheid zegt; Zo zy niet alles met eigen oogen zien, geloven zy toch niet.

LEANDER.

Waaragtig, zy maaken dat men zyn geduld verliest, men moet zo verliefd zyn als ik om het te verdragen.

ELHUIZEN.

Myn Heeren, ik hoor daar een discours dat my mede aangaat, en daar ik ook iets van zeggen kan. (*Hy staat op.*)

GRUNSBERG.

Plaagt uwe Vrouw u dan ook?

ELHUIZEN.

Vraag dat maar aan myn Vriend Leander, myne Vrouw zwygt nooit.

LEANDER.

Ja Moeder en Dochter plagen ons als om stryd.

ELHUIZEN.

Myne Dochter maakt het nog al zo erg niet, maar met myne Vrouw is het erg.

GRUNSBERG.

Zo dat gy somtyds net zo ongeduldig zult worden *als ik?*

ELHUIZEN.

Neen, myn Vriend, dat word ik nooit; Ik word niet kwaad; ik maak myn bloed niet heet, ik wil niet, dat de gekheid van myne Vrouw eenige hinder aan myne gezondheid toebrenge.

GRUNSBERG.

Men moet somwyl wel kwaad worden!

ELHUIZEN.

Elk kan dat doen zo als hy goedvindt.

LEANDER.

Weet gy het dan niet? Elhuizen is een groot Philosoof.

GRUNSBERG.

Het is niet genoeg een Philosoof te zyn om het onophoudelyk gevraag van eene nieuwsgierige Vrouw te verdragen; men moet daar toe een Stoïcus wezen.

ELHUIZEN.

Wat is dan een Stoïcus?

GRUNSBERG.

Wat weet ik het? Een Kwast?

ELHUIZEN.

Die arme Philofoophen! hoe worden die mishandeld! De Stoïcynen, by welken de waare Gelukzaligheid in de uitoeffening van deugd beftaat, noemt men Kwasten!

GRUNSBERG.

Ik verftaa niets van de Philofophie, ik fchat myn weinige Rust veel hooger, dan alle de Regels van Plato.

LEANDER, *opftaande.*

Ieder leeft in onze vriendelyke byeenkomften naar zyn eigen zin, en brengt zyn tyd aangenaam door met dat geene, wat hem een geoorloofd genoegen verfchaft; Myne Genie is voor het verftandelyke; Ik fpeel gaarne zulke fpelen daar het geluk minst deel aan heeft; De Wiskunde, de Meetkunde, en de Tekenkunst, behaagen my meest, en hierin zoek en vind ik myne troost, wanneer myne Schoone moeijelyk op my is. —— Ik ben evenwel vrolyker, wanneer zy wel te vreden van my gefcheiden is. Verfchoon, heer Elhuizen, den man, die met uwe dochter ftaat te trouwen, zo te fpreken! Gy ondervindt het zelf, alle Vrouwen hebben haare goede en kwade oogenblikken.

ELHUIZEN.

Ja, ja, men moet zo Philofophisch zyn als ik, om haare eigenzinnigheid zo onverfchillig te kunnen dulden.

GRUNSBERG.

Myne Vrienden, zo gy voort wilt gaan van de Philosophie te sprekèn, zo gaa ik in eene andere kámer zitten; Ik kom hier om my, na uitgestaane verdrietelykheden in myn huis, een weinig te vermaaken.

LEANDER.

Waar bestaat dan uw vermaak in?

GRUNSBERG, *vriendelyk.*

In een goede middag- of avond-maaltyd.

LEANDER.

Willen wy dezen avond hier samen eeten?

GRUNSBERG.

Ik ben van de party; Wat zegt gy 'er van heer Philosooph?

ELHUIZEN.

De Philosophie is geen vyand van onschuldige vermaaken.

LEANDER.

Daar komt heer Valerius; wy zullen hem verzoeken, dat hy ons wat klaar laat maaken.

GRUNSBERG.

Hy is een bráaf, eerlyk, man, hy is de stichter van ons vergenoegd gezelschap; hy bezorgt alles in onze byeenkomsten; hy geeft ons goed eeten, en ik vrees dat hy 'er zelf schade by lydt.

Leander.

Die partytjes, daar Hy de bestiering van heeft, zyn my altyd de aangenaamste.

Grunsberg.

Hy neemt 'er nooit Vrouwen by, en daar heeft hy groot gelyk in.

Elhuizen.

Daar door behouden wy onze Vryheid.

TWEEDE TOONEEL.

De vorigen, Valerius.

(*Zy gaan Valerius te gemoet, geven hem de hand, en zeggen allen, gelyk hy mede:*) Amicitia.

Valerius.

Weet gy, myne Heeren, dat het reeds middag is?

Leander.

Dan is het tyd van scheiden.

Elhuizen.

Leander, wilt gy van middag by my eeten.

Leander.

Als 't u gelieft.

Valerius.

Wanneer gaat het huwelyk aan?

LEANDER.

Dat zal van de heer Elhuizen afhangen.

ELHUIZEN.

Het zal spoedig voortgaan.

GRUNSBERG.

Wy zouden gaarne van avond in gezelschap by u spyzen, zoudt gy ons zulks, als voor dezen, wel willen vergunnen?

VALERIUS.

Zeer gaarne, hoe sterk zullen wy zyn?

GRUNSBERG.

Met ons Vyven.

VALERIUS.

Zeer wel: ik zal alles wel bezorgen. Wy moeten eens ter deeg vrolyk zyn.

ELHUIZEN.

Kom laat ons gaan heer Valerius! Amicitia.

(*Allen als boven.*) Amicitia.

DERDE TOONEEL.

VALERIUS. *Hier na* MARTEN.

VALERIUS.

Om het vermaak te hebben van by myne Vrienden te zyn, getroost ik my gaarne wat omslags; Marten, waar zyt gy?

MARTEN.

Hier ben ik, Heer Patroon.

VALERIUS.

Gy moet van avond een maaltyd bezorgen.

MARTEN.

Voor hoe veel Perzoonen, myn Heer?

VALERIUS.

Voor vyf, zes, acht . . .

MARTEN.

't Zal geschieden.

VALERIUS.

Maak het wat proper, Marten, dat ik 'er by myne Vrienden eer mede inleg. Het is billyk, dat zy voor hun geld wél behandeld worden; en ik wil 'er liever uit myn zak wat by leggen, dan dat het niet in orde zou zyn.

MARTEN.

Ja dat, weet ik, is uwe wyze van denken!

VALERIUS.

ô Ja! Niets verheugt my meer op de waereld dan goede Vrienden te zien, en vooral die van dit voortreffelyk gezelschap; met dezen verdryf ik aangenaam den tyd, vry van tweedracht en buiten dwang.

MARTEN.

Ach myn waarde Patroon, als gy wist wat men al

voor

voor wonderlyke historiën van uwe geslotene samenkomsten uitstrooit! De een zegt dit, de ander dat; voornamelyk de Vrouwen! Die sterven van verlangen om daar in te worden toegelaten; daar te zien, te horen....

VALERIUS.

Zy zullen daar nooit inkomen; Dit is een van de wetten van 't Genootschap, wie geen lid is, heeft den vryen toegang niet: doch de Vrouwen nimmer.

MARTEN.

Dat komt my onbegrypelyk voor.

VALERIUS.

Wees voorzichtig, onderstaa u nooit Vrouwen hier in te laten, of ik jaag u uit den huis.

MARTEN.

Vergeef het my, myn lieve Patroon, gy zyt een Vrouwen-hater! Maar wees, bid ik, ook voorzigtig! ik heb veelen gekend, die geen Vrouwen mogten lyden, en naderhand 'er zo op verzot wierden, dat....

VALERIUS.

Ik ben geen Vrouwen-hater; ik zie haar gaarne; In myne jeugd heb ik 'er zeer veel werks van gemaakt, en, zo de gelegenheid zig aanboodt, weet ik niet, waar ik nog toe besloot? Voor 't overige geloof ik, dat de vriendschappelyke genegenheid veel edeler en minder gevaarlyk is; Dog, zo men dezelve ongeschonden wil bewaren, zo moeten daar geene

Liefde-intrigues onder gemengd worden. By Vrouwen volgt gewoonlyk op de eerste drift koelheid of minyver; allengs verdwynt de Liefde, en eindelyk wordt de aangenaame verblyfplaats des vergenoegens veranderd in een poel van tweedragt. Dit is ten minsten het gemeen beloop; en nu verstaat gy den geheelen samenhang van zaken.

MARTEN.

Voor een gedeelte heb ik het verstaan.

VALERIUS.

Het is genoeg, zo gy deze woorden slechts verstaat; Ik wil hier geen Vrouwen in gelaten hebben.

(Hy vertrekt.)

MARTEN.

Wyl Gy begeert dat hier geen Vrouwen zullen komen, zo zal het ook niet geschieden. *(Stil.)* „ My „ ligt meer gelegen aan de gunst van een Heer, die „ my zo wel behandelt, en aan de voortduuring van „ een gezelschap, daar ik zo veel voordeel van ge„ niet, door het ruim verval, dan aan eene enkele „ omkoop-penning."

VIERDE TOONEEL.

Verbeeldt een Kamer in 't huis van Elhuizen.

Mevr. ELHUIZEN, CAROLINA.

Mevr. ELHUIZEN.

Daar zitten wy nu als naar gewoonte; Het is haast

één

één uur, en myn fraaije heer Gemaal komt nog niet t'huis.

CAROLINA.

Hy zal iets noodzakelyks te doen hebben.

Mevr. ELHUIZEN.

't *Is* zeeker dat hy weer in dat vervloekte gezelſchap is.

CAROLINA.

Dat kan wel zyn, dat hy zig daar met Leander bevindt; *Zy* zyn 'er meestal te ſamen, geloof ik.

Mevr. ELHUIZEN.

Maar wat doen zy daar toch zo dikwils?

CAROLINA.

Zy moeten zig daar wel diverteeren, want zy verzuimen geen dag.

Mevr. ELHUIZEN.

Ik geloof dat zy 'er om huid en hair ſpeelen.

CAROLINA.

Ik vrees altyd Mama . . . .

Mevr. ELHUIZEN.

Wat vreest gy?

CAROLINA.

Dat 'er Vrouwsperzoonen by zyn.

Mevr. ELHUIZEN.

Zy willen immers geene Vrouwen hebben!

CAROLINA.

Zy zeggen dat wel, maar zy laten het ons niet zien.

Mevr. ELHUIZEN.

Neen, neen, dat zyn maar jaloersche gedagten van u; ik zeg u dat zy speelen.

CAROLINA.

En ik zeg, dat zy liefdens Intrigues hebben.

Mevr. ELHUIZEN.

Goed. Ik zal 'er wel agter komen.

CAROLINA.

Maar Mama, op wat wys?

Mevr. ELHUIZEN.

Ik zal hen op 't onverwagtste overvallen.

CAROLINA.

Ach! ik wilde dan gaarne mede gaan.

Mevr. ELHUIZEN.

Aan jonge Meisjes is dat niet geoorloofd, ik ga 'er alleen, en daar na zal ik u alles zeggen.

CAROLINA.

Ja, maar gy zult my de waarheid niet zeggen.

Mevr. ELHUIZEN.

Ik doe wel, ik zal u alles vertellen, ik wil zien wie speelt, en wie niet speelt.

CAROLINA.

Daar zullen Vrouwsperfoonen by zyn, en dat zult gy my niet zeggen.

Mevr. ELHUIZEN.

De Speelders denken veel om Vrouwsperfoonen!

CAROLINA.

Maar indien eens het groot oogmerk hunner byeenkomst ware niet om te fpeelen, maar alleen om by die Vrouwlieden te zyn!

Mevr. ELHUIZEN.

Gy weet niet wat gy zegt.

CAROLINA.

Als ik ergens een voorgevoel van heb, ben ik zeeker, dat het zo uitkomt.

VYFDE TOONEEL.

De vorigen, Mevr. GRUNSBERG.

Mevr. GRUNSBERG.

Mag men binnen komen?

Mevr. ELHUIZEN.

Uwe dienares, Mevrouw Grunsberg. Hoe! om dezen tyd hier; wilt gy met ons eeten?

Mevr. GRUNSBERG.

Ik kom alleen, om u in vertrouwen te zeggen, dat ik eindelyk ontdekt heb, wat onze Mannen in hun geheim gezelfchap doen.

Mevr.

Mevr. Elhuizen.

My dunkt ik zie hen al als razende menſchen ſpeelen.

Mevr. Grunsberg.

Neen dat doen zy niet.

Carolina.

Het zal zo zyn als Ik gezegd heb; Vrouwsperzoonen hebben zy by zig.

Mevr. Grunsberg.

Neen, gy bedriegt u beide; ik ben van alles onderregt. Hoor maar, dog vooral onder ons. (*Zagt.*) Zy zoeken de Lapidefoſorum.

Carolina.

Wat is dat?

Mevr. Grunsberg.

Dat is een Steen, die noemt men, den Steen... den Steen der Wyzen.

Mevr. Elhuizen.

Weet gy wel, dat zulks zeer mogelyk kan zyn; Myn Man verſtaat de Philoſophie, hy zal daar gewis de Preſident van zyn.

Carolina.

Maar, Mevrouw Grunsberg, hoe zyt gy het toch te weten gekomen.

Mevr.

Mevr. GRUNSBERG.

Ik zal u alles vertellen, maar gy moet my beloven zulks vooral geheim te houden.

Mevr. ELHUIZEN.

Heb daar geene vrees voor.

CAROLINA.

Van my kunt gy verzeekerd zyn.

Mevr. GRUNSBERG.

Ik ging van de morgen vroeg na myn Naaister, om te zien of myn groene ſak klaar was, gy weet toch welke ſak dat ik meen?

Mevr. ELHUIZEN.

Ja; ja! die, daar uw Man niets van wist.

Mevr. GRUNSBERG.

Juist. Catharina hadt my dezelve bedorven, daar op zeide myne Tante, Nigtje, zeide zy, het is jammer dat men u dat ſchoone kleed bedorven heeft, gy moet het laten veranderen, zeide zy; wys my dan maar een goede Naaister, zeide ik: op 't oogenblik, zeide zy; gaa maar na Sara Lammers, zeide zy, en toen heb ik opgeſchreven waar zy woonde.

Mevr. ELHUIZEN.

Gy zyt dus reeds vroeg uitgegaan, en hebt toen van den Steen der Wyzen hooren vertellen?

Mevr. GRUNSBERG.

Wagt maar, maak my niet in de war, ik heb toen die

die naaister by my laten komen; zy kwam ook ten eersten, ik wees haar het kleed, zy paste het my aan, en sloeg, verschrikt, de handen te zamen, toen zy het zo bedorven zag. Ja, in der daad . . . .

Carolina.

Maar om tot de zaak te komen!

Mevr. Grunsberg.

Op 't oogenblik. Stoor my niet! Mevrouw Grunsberg, zeide zy, ik zal het kleed wel maken dat het u zal passen, daar op nam zy het kleed mede. Nu, wat meent gy wel? 't Is van daag al veertien dagen, en zy heeft het my nog niet weder gebragt; Maar zo is dat naaisters volkje, zy beloven altoos, en houden nooit hun woord. Zy zullen my nog gek maaken.

Mevr. Elhuizen.

Ik bid u, maak dat wy tot de zaak komen, voldoe myne nieuwsgierigheid!

Mevr. Grunsberg.

Als ik toch om die naaister denk, meen ik razende te worden.

Carolina.

Spreek toch niet meer van die naaister, en kom liever tot de zaak zelve.

Mevr. Grunsberg.

Ja, ik zal u aanstonds vertellen, wat ik omtrent de Lapidesfosorum ontdekt heb; die naaister woont . . .

naast

naast ... gy weet toch waar die dikke Melkboerin zit, daar digt by die Uitdraagſter?

Mevr. ELHUIZEN.

Ja! maar verder.

Mevr. GRUNSBERG.

Nu goed, de naaiſter woont nog drie huizen aan dezen kant, na de ſteeg toe, eer men aan *'t bekken* komt.

CAROLINA.

Waaragtig, Mevrouw Grunsberg, gy maakt dat ik mislyk wordt.

Mevr. GRUNSBERG.

Men moet evenwel een zaak in orde verhaalen. Gy dient dan te weten ....

ZESDE TOONEEL.

De vorigen, LIZETTE.

LIZETTE, *tegen Mevr. Elhuizen.*

Ach Mevrouw!

Mevr. ELHUIZEN.

Wat is 't? Wat is 't?

LIZETTE.

Nu weet ik alles.

Mevr. ELHUIZEN.

Wat dan?

LIZETTE.

Van het huis daar ginter...,. Ik weet alles.

Mevr. GRUNSBERG.

Wy weten het al voor u. Zy zoeken de Lapidesosorum.

LIZETTE.

Ach! ik dagt het wel.

Mevr. ELHUIZEN.

Zy spelen, niet waar?

LIZETTE.

Neen, Mevrouw.

CAROLINA.

Zy hebben Vrouwlieden by zig.

LIZETTE.

Nog minder, ik ben agter alles gekomen maar — stil.

Mevr. ELHUIZEN, *tegen de anderen.*

Stil.

LIZETTE.

Zy willen ... maar om 's hemels wil!

CAROLINA.

Maak toch zo veele omstandigheden niet.

LIZETTE.

Zy willen een schat graven.

Mevr. ELHUIZEN.

Loop, dat is niet waar.

LIZETTE.

En daar loopt vry wat Tovery onder.

CAROLINA.

Waarlyk?

LIZETTE.

Het is gewis waar, ik weet het zeeker.

Mevr. GRUNSBERG.

Ik heb daar ook van hooren ſpreken, dat zy het Aurum Disputabile zoeken; dat heet een ſchat graven.

Mevr. ELHUIZEN.

Ja, ja, dat zal wel zo zyn.

Mevr. GRUNSBERG, *tegen Lizette.*

Hoe zyt gy het te weten gekomen?

LIZETTE.

Ik zal het u zeggen; maar... ſtil: laatst is die arme Man, die alle Vrydagen....

Mevr. GRUNSBERG.

Toe, wees toch niet wydlopig.

LIZETTE.

Neen, dat is myn gebrek niet; Gy weet dat die arme menſchen over al rond lopen, ik zeide zo tot

hem: Lamme, waar zyt gy dan geweest, dat ik u in zo veel dagen niet heb gezien? Ik heb, antwoordde hy my, een zekere kuil helpen uitſpitten, niet ver van een zeker huis; — en aanſtonds heb ik het geraden.

ZEVENDE TOONEEL.

De vorigen, PIETER.

PIETER.

Gelieft Gy te komen eeten, Mevrouw? myn Heer is t'huis.

Mevr. ELHUIZEN.

Waar is hy dan zo lang geweest?

PIETER.

Waar zou hy geweest zyn? in zyn gewoonlyk gezelſchap.

Mevr. ELHUIZEN.

Maar wat doen zy toch in dat vervloekte gat?

PIETER.

Ja, zo gy dat weten wilt, Mevrouw, moet gy 't hem zelve vragen.

Mevr. ELHUIZEN, *tegen Pieter.*

Kom hier, hoor eens.

PIETER.

Wat is het?

Mevr. ELHUIZEN, *ſtil tegen Pieter.*

Wordt 'er geſpeeld?

PIE-

PIETER.

Ja, zy ſpeelen.

Mevr. ELHUIZEN, *ſtil.*

„ Ik heb het wel gedagt."

CAROLINA, *ſtil tegen Pieter.*

Zeg my eens: verdryven zy den tyd met geen Vrouwlieden?

PIETER.

Ik geloof van ja.

CAROLINA, *ſtil.*

„ Myn voorgevoel heeft nooit gemist."

Mevr. GRUNSBERG.

Pieter.

PIETER.

Wat moet ik doen Mevrouw?

Mevr. GRUNSBERG, *ſtil tegen Pieter.*

Zy zoeken de Lapideſoſorum, niet waar?

PIETER.

Ja, ja, ſoſorum zoeken zy.

Mevr. GRUNSBERG, *ſtil.*

„ Ik wist het wel:"

LIZETTE.

Zeg my eens Pietje.

PIETER.

Wat zal ik zeggen?

LIZETTE, *ſtil tegen Pieter.*

Is het niet waar, dat zy een ſchat graven?

PIETER.

Ja, zy graven.

LIZETTE.

Dan heb ik toch de waarheid verteld.

PIETER, *ſtil.*

„ Als men maar altoos ja zegt, zo zyn ze altyd te vreden."

Mevr. GRUNSBERG.

Beken het my Pieter, hebt gy myn Man gezien?

PIETER.

Ja.

Mevr. GRUNSBERG.

En is hy nu t'huis gekomen?

PIETER.

Ja, ja, altoos ja, zo lang als ik leef.

(*Hy vertrekt.*)

Mevr. GRUNSBERG.

Dan moet ik ook ſchielyk gaan, myne waarde Vriendinnen, als ik nog iets kan ontdekken, zal ik 'er u aanſtonds bericht van geven.

Mevr.

Mevr. ELHUIZEN.

Maar met den Steen der Wyzen, dat zal toch zoo niet zyn?

Mevr. GRUNSBERG.

Dat zou zo niet zyn! Het is meer dan al te waar; de broeder van den Opperman was by de Naaister, en die verhaalde, dat de Meester van zyn broeder in het bewuste huis was gegaan om Distileer-ketels te zetten, en daar na hadden zy zeer veel glas opgekogt; en de Peet-Oom van myn Naaister zeide, dat men met Distileer-ketels en Glas den Steen der Wyzen maakte, en die Naaister is een Vrouw, die zulke zaaken verſtaat: en ik, als ik wat zeg, zoo moet het ook waar zyn.

(*Zy vertrekt moeielyk.*)

LIZETTE.

Geloof my, zy weet niet wat zy zegt; In Ketels kan men Visch koken, en in glazen geeft men te drinken; De Lamme heeft my gezegd, dat zy een kuil uitgraven: en ik heb van zo veel menſchen gehoord, dat zeer digt by dat huis een ſchat verborgen ligt, en daar zullen zy gewis na graven, en als ik wat zeg, zo zeg ik het met grond.

(*Zy vertrekt.*)

Mevr. ELHUIZEN.

Ik geloof dat geen van ons allen wat weet.

CAROLINA.

Elk onzer wil, dat het dat geene zy, dat zy zig inbeeldt.

Mevr. Elhuizen.

Het komt my voor, dat ik hen allen met de kaarten in de handen zie.

Carolina.

En ik ben zo overtuigd, dat alles op Liefdes-Intrigues uitkomt, als ik verzeekerd ben dat ik leef.

(*Zy vertrekt.*)

AGTSTE TOONEEL.

Mevr. Elhuizen, *daar na* Elhuizen.

Mevr. Elhuizen.

Zy blyft ook al by haare meening, maar zy zullen schielyk zien, dat ik alleen het geraden heb; daar komt de onwaardige Speelder.

Elhuizen.

Terwyl ik deze Rekening, Lieve Vrouw, in orde breng, zult gy zo goed zyn het eeten te laten opbrengen. (*Hy gaat aan een tafeltje zitten.*)

Mevr. Elhuizen.

Gy wilt misschien narekenen, hoe veel gy verloren hebt?

Elhuizen.

Leander zal met ons eeten: laat dus een bord meer opzetten.

Mevr. Elhuizen.

Ja, ja, gy vraagt Gasten: gy zult zeeker gewonnen hebben.

El-

ELHUIZEN.

Vier en zestien, tien en vyftien. (*Hy fchryft.*)

Mevr. ELHUIZEN.

Ik weet, ik weet alles wat in de geheime kamers gefchiedt.

ELHUIZEN.

Zo? dat is my lief. (*Hy fchryft.*)

Mevr. ELHUIZEN.

Gy brengt uw gantfche huisgezin in 't ongeluk.

ELHUIZEN.

Ei, voorzeeker niet Mevrouw. (*Hy fchryft.*)

Mevr. ELHUIZEN.

Het fpel is de ondergang van geheele familiën.

ELHUIZEN.

Daar wordt by ons niet gefpeeld. (*Hy fchryft.*)

Mevr. ELHUIZEN.

Daar wordt niet gefpeeld?

ELHUIZEN.

Neen, in der daad niet; Vyf en twee is zeven. (*Hy fchryft.*)

Mevr. ELHUIZEN.

Wat wordt 'er dan gedaan?

ELHUIZEN.

In 't geheel geen kwaad. (*Hy schryft.*)

Mevr. ELHUIZEN.

Zo 'er niets kwaads geschiedt, waarom mag dan uw Vrouw niet mede gaan?

ELHUIZEN.

Dan konde 'er iets kwaads uit ontstaan. (*Hy schryft.*)

Mevr. ELHUIZEN.

Zo? gy onbeschaamde!

ELHUIZEN.

Viermaal vier is zestien. (*Hy schryft.*)

Mevr. ELHUIZEN.

Verwenscht zy de dag, dat ik u heb genomen.

ELHUIZEN.

Het is al laat. (*Hy schryft.*)

Mevr. ELHUIZEN.

Hoe dat? Laat?

ELHUIZEN.

Ik meen dat wy moeten gaan eeten, en dat het reeds laat is.

Mevr. ELHUIZEN.

Ja het wordt tyd dat ik u verlaat, en dat gy alleen blyft.

Elhuizen.

Daar zult gy my een grooten dienst meê doen. (*Hy schryft.*)

Mevr. Elhuizen.

Maar myn aangebracht goed?

Elhuizen.

Niets, niets, gaa maar heen. (*Hy schryft.*)

Mevr. Elhuizen.

Wat? Niets?

Elhuizen.

Ik ben nu aan myne rekening bezig, ik kan my met u niet ophouden. (*Hy schryft.*)

Mevr. Elhuizen.

Ik wil weten, wat men daar in dat huis doet?

Elhuizen.

Men bevindt 'er zig zeer wel, om u te dienen.

Mevr. Elhuizen.

Uw gezelschap bestaat uit goddelooze menschen.

Elhuizen.

Daar komen geene Vrouwen by.

Mevr. Elhuizen.

Zyn dan de Vrouwen goddelooze menschen?

Elhuizen.

Ik zeg dat niet, ik zeg maar, dat zy by ons niet komen.

Mevr. Elhuizen.

Zo men haar den toegang vergunde, zou alle achterdogt ophouden.

Elhuizen.

De Vrouwen hebben altyd kwaade gedachten.

Mevr. Elhuizen.

Zo men ons maar bekende, men doet dit of dat.

Elhuizen.

Maar daar gefchiedt niets.

Mevr. Elhuizen.

Wat wordt 'er dan gedaan?

Elhuizen.

Zestien en zes is twee en twintig, en acht....

Mevr. Elhuizen, *ftoot hem aan den arm.*

Acht Duivels die u zullen halen.

Elhuizen.

ó Daar hebt ge nu myn facit uitgeveegd.

Mevr. Elhuizen.

Ik mogt u vervloeken.

El-

ELHUIZEN.

En ik ook. (*Hy schryft.*)

Mevr. ELHUIZEN.

Goddelooze Man!

ELHUIZEN.

Drie en drie is zes.

Mevr. ELHUIZEN.

Denkt gy dat het altyd zo gaan zal?

ELHUIZEN.

Myne Rekening is klaar. (*Hy staat op.*)

Mevr. ELHUIZEN.

Wat hebt gydan toch voor een Rekening gemaakt?

ELHUIZEN.

Dat is u om 't even; ik ben daar meê klaar.

Mevr. ELHUIZEN.

Zo behandelt gy my?

ELHUIZEN.

Aan tafel, aan tafel!

Mevr. ELHUIZEN.

Hatelyk schepzel. . . .

ELHUIZEN.

Mag ik u bidden: aan tafel.

(*Hy vertrekt.*)

Mevr.

Mevr. ELHUIZEN.

Onwaardige! Hy wordt niet boos; hy antwoordt niet, en doet my van ſpyt barſten. Ach! die vervloekte zamelplaats! dat verwenscht geſloten hok! ik wil 'er by zyn, ik wil het zien, ik wil het weten, ik zal het weten, al zou het my het leven kosten.

(*Zy vertrekt*)

NEGENDE TOONEEL.

CAROLINA, LEANDER.

CAROLINA.

Neen, laat my gaan. (*Zy wil vertrekken*)

LEANDER.

Blyf toch, bid ik; ontvlucht my niet, myn waarde Carolina.

CAROLINA.

Gy bemint my niet!

LEANDER.

Hoe kunt gy my zulks verwyten?

CAROLINA.

Zo gy my beminde, zoud gy my wel zeggen, wat in dat huis omgaat?

LEANDER.

Ik heb u zulks gezegd; wel tienmaal gezegd en gezworen; niets gaat 'er om.

CAROLINA.

Byaldien 'er niets omging, zou 'er ook niemand naar toe gaan.

LEANDER.

Ik meen alleen, dat men daar niets doet, dat uwe nieuwsgierigheid waardig is.

CAROLINA.

Ja nu verstaa ik u, daar steekt een geheim achter, gy moogt daar niet van spreken.

LEANDER.

Neen, waaragtig niet, daar is niets geheims in.

CAROLINA.

Zo dat waar was, zoudt gy my de waarheid openbaaren.

LEANDER.

Ik zeg u de waarheid. Men spreekt over de Nouvelles, die men gehoord heeft, men leest goede boeken, men speelt een kaartje, of damspel, zonder bedoeling om 'er geld mede te winnen; somwylen eeten wy 's avonds te zamen; men brengt eenige uuren in goed gezelschap, met goede Vrienden, door, en dat is het al.

CAROLINA.

By alle deze aangenaamheden hebt gy het voornaamste vergeten.

LEANDER.

Wat meent gy daar mede?

CAROLINA.

Dat gy ook den tyd met Vrouwsperfoonen verdryft.

LEANDER.

Gy bedriegt u zeer, daar worden in 't geheel geene Vrouwen toegelaten.

CAROLINA.

Dat geloof ik niet.

LEANDER.

Ik zweer het u op myn eer.

CAROLINA.

Ik geloof het evenwel niet.

LEANDER.

Carolina, gy doet my onrecht! Ik verdien dat wantrouwen niet.

CAROLINA.

Wilt gy, dat ik alles zal gelooven, wat gy my zegt?

LEANDER.

Ja, dat moest gy doen.

CAROLINA.

Nu, neem my dan eene enkele reis mede, en laat het my zien, dan zal ik u gelooven.

LE-

LEANDER.

Dan zou ik u weinig dank moeten weten voor het vertrouwen, 't geen gy in my ſtelde.

CAROLINA.

Ik doe het niet anders; Zo ik het niet zie, geloof ik het niet.

LEANDER.

Zo het van my alleen afhing, wilde ik het gaarne u ten gevalle doen.

CAROLINA.

Maar wat verhindert u dan?

LEANDER.

Het verbod van myne Medebroederen.

CAROLINA.

Dat verbod is een kwaad teken.

LEANDER.

Hoe dat?

CAROLINA.

Zo ras gy begeert, dat het voor ieder een, die niet van de uwen is, geſloten zal zyn, zo moet 'er gewis iets ongeoorlofd geſchieden.

LEANDER.

Maar, wat denkt gy dan, dat het is?

CAR-

CAROLINA.

Niets als Vrouwsperzoonen, en dat altoos.

LEANDER.

Als 'er Vrouwen by ons kwamen, zouden immers de Buuren haar zien in- en uit- gaan.

CAROLINA.

Zy komen 'er in Mans kleederen.

LEANDER.

Gy houdt ons voor liederlyke en ondeugende menschen.

CAROLINA.

Zo gy deugdzame menschen waart, zoudt gy u zo niet verbergen.

LEANDER.

Kan dan geen Genootschap onder goede Vrienden bestaan zonder vervolgd te worden!

CAROLINA.

Die groote geheimhouding verwekt met recht achterdocht.

LEANDER.

Wat houden wy dan geheim? Ik zeg u immers dat 'er Niets omgaat!

CAROLINA.

Verwenscht zy dat eeuwig Niets!

LEANDER.

Geloof my toch, myne lieve Carolina, wees bedaard.

CAROLINA.

Laat my gaan.

LEANDER.

Behandel uwen Minnaar zo hard niet.

CAROLINA.

Gy myn Minnaar!

LEANDER.

Ja, ben ik het niet?

CAROLINA.

Neen, vertrek maar, ik heb niets met u te doen.

LEANDER.

Maar waarom dan?

CAROLINA.

Om dat gy my de waarheid niet wilt bekennen.

LEANDER.

Het gaat my aan 't verstand! het geen ik u gezegd heb, is de waarheid; ik zweer het u by alles wat heilig is.

CAROLINA.

Mans Eeden! Ik geloof u niet.

LEANDER.

Dat gaat te ver!

CAROLINA.

Dat gaat te ver; en dus bemoei ik my niet meer met u.

LEANDER.

Ach! dierbaare Carolina, heb medelyden met my!

CAROLINA.

Ik weet van geen medelyden, vertrek!

LEANDER.

ó Hemel! waar is die tedere liefde, die gy my betuigde?

CAROLINA.

Weet gy het Spreekwoord niet? de Liefde lydt geen dwang.

LEANDER.

Ik u dwingen, ik, die u meer dan my zelven beminne?

CAROLINA.

Is dat geen dwang genoeg, van een Meisje te vergen, dat zy geloove zonder het te zien? Gy martelt my.

LEANDER.

Ik u martelen? hoe zou ik daar toe in staat zyn?

CA-

CAROLINA.

Met de grouwzaamste, met de hefügste, nieuwsgierigheid van de wereld.

LEANDER.

Ik wilde dezelve gaarne bevredigen, zo ik maar konde.

CAROLINA.

Gy kunt het, zo gy maar wilt.

LEANDER.

Liefste Carolina.

CAROLINA.

Het is nog tyd, wilt gy my de waarheid zeggen?

LEANDER.

Ik zoude u, om alles in de wereld, geen leugens willen verhalen.

CAROLINA.

Wat doet gy dan in uw gezelschap?

LEANDER.

Niets!

CAROLINA.

Verwenscht moogt gy zyn! Gy en uw Niets.

(Zy vertrekt.)

TIENDE TOONEEL.

LEANDER. *Daar na* LIZETTE.

LEANDER.

„ Ik bemin haar teder, maar ik moet daarom myne „ Vrienden niet beledigen; ik zal haar nooit in ons „ gezelſchap mede nemen; maar ik wil liever dat ge- „ zelſchap verlaten, dan haare Liefde verliezen; „ ik zal 'er dezen avond voor het laatst, wyl de „ maaltyd beſteld is, na toe gaan, en dan nooit meer, „ om Carolina niet te vertoornen."

LIZETTE.

Ik bid u, zeg my toch, wat ſcheelt onze Juffrouw, dat zy 'er zo bedroefd en verdrietig uitziet?

LEANDER.

Zy pynigt my, zy pynigt zich zelve, zonder eenige oorzaak.

LIZETTE.

Dat arme Meisje! Is het dan zo bezwaarlyk haar te bevredigen?

LEANDER.

Hoe kan ik haar bevredigen?

LIZETTE.

Met haar de waarheid te zeggen, en haar te ontdekken, wat gylieden in dat gezelſchap uitvoert.

LEANDER.

Ik heb het haar gezegd, maar zy gelooft my niet.

LIZETTE.

Zo gy haar de waarheid zeide, zoude zy u wel gelooven.

LEANDER.

Nu, maakt gy my het hoofd ook nog warm? komt gy my nu ook met uwe verwenschte nieuwsgierigheid aan boord?

LIZETTE.

Dat behoef ik niet te doen, want ik weet reeds alles.

LEANDER.

Zo gy alles weet, zo weet gy ook, dat onder ons geen kwaad geschiedt.

LIZETTE.

'*t Zyn* alle goede zaaken, die gy uitwerkt!

LEANDER.

Nu, zeg dat dan aan Carolina; zeg haar, dat zy geen kwaade achterdocht voede.

LIZETTE.

Men zou maar iets moeten doen, en terstond zou zy te vreden zyn.

LEANDER.

En wat dan?

LIZETTE.

Het haar maar eens te laten zien.

LEANDER.

Myne Vrienden dulden geen Vrouwen; En hoe denkt gy ook, dat het voor eene eerbaare Juffrouw passen zou, alleen in gezelschap van Mans te zyn?

LIZETTE.

Dat is wel waar, maar dat was wel te helpen; ik kon 'er in haare plaats gaan, alles zien, en daar na naaukeurig en getrouw alles overbrengen.

LEANDER.

Maar daar mag geen Vrouw inkomen.

LIZETTE.

Ik kon my als een Manspersoon verkleeden.

LEANDER.

Ik geloof, dat gy nog veel nieuwsgieriger zyt dan Carolina zelve.

LIZETTE.

Gy bedriegt u; ik weet reeds alles, en ben in 't geheel niet nieuwsgierig; maar als ik haar zeide: de zaak is zo en zo; zo zou zy my gelooven, zy zou te vreden zyn, en u naderhand nooit meer plaagen.

LEANDER.

Het kan niet geschieden.

LIZETTE.

Nu, zo dat niet geschieden kan, weet ik nog iets, dat insgelyks niet zal kunnen geschieden.

LE-

LEANDER.

Wat meent gy dan?

LIZETTE.

Uw Huwelyk met Carolina.

LEANDER.

Waarom niet?

LIZETTE.

Wyl zy zulks voorgenomen heeft; zy gelooft u — niet, en als ik haar niet van de waarheid kan overtuigen, zo wil zy nergens meer van hooren.

LEANDER.

En ik zal zo veele brave Vrienden beledigen, om zo eene belachelyke bevrediging door u te doen bewerken.

LIZETTE.

Ach! myn Heer, het is wel te zien, dat gy haar niet regt lief hebt.

LEANDER.

Ik bemin haar meer dan my zelven.

LIZETTE.

Minnaars, die oprecht beminnen, willen alles voor hunne Schoonen doen.

LEANDER.

Begryp, dat ik om haar te vreden te stellen myn woord

woord moet verbreken.... Neen, ik ben een eerlyk Man, ik kan zulks onmogelyk doen.

Lizette.

Ik weet niet, wat ik 'er van denken zal, gy zyt een braaf jong Heer, ik beklaag u, ik wilde haar en u beiden gaarne dienen.

Leander.

Goed, bedenk maar een middel....

Lizette.

Wy willen het zo maken: ik zal aan Carolina zeggen, dat ik daar geweest ben, dat ik alles heb gezien, dat ik alles weet, en als ik op deze wyze bekragtig al het geen gy haar hebt gezegd, zo zal zy 't gelooven, zy zal zig te vreden houden, en gy zult beiden vergenoegd zyn.

Leander.

Zo is het goed, gy zyt een verstandig Meisje.

Lizette.

Ziet gy wel, zo ik maar iemand dienst kan doen, begin ik terstond met jokkens te vertellen, een zaak die ik anders om geen duizend dukaten zou willen doen.

Leander.

Ik heb daar niets tegen; Zo een jokken een goed oogmerk heeft, en niemand benadeelt, zo kan men dien laten passeeren.

LIZETTE.

Maar ditmaal zal ik my geweld moeten aandoen.

LEANDER.

Gy zult ook voor de aangewende moeite door my beloond worden.

LIZETTE.

Daar zullen wy nader over ſpreken.

LEANDER.

Vaar wel, Lizette.

LIZETTE.

Maar hoor nog eens, ik wilde ook toch niet gaarne, dat Carolina my van bedrog konde overtuigen; het zou my dus lief zyn, dat ik konde bewyzen, dat ik werkelyk daar geweest was.

LEANDER.

Gy moet elders een boodſchap gaan doen, en haar daar na wys maken, dat gy daar geweest zyt.

LIZETTE.

By voorbeeld, om welken tyd?

LEANDER.

Wat weet ik het; 's avonds, of tegen den avond.

LIZETTE.

Is het dezen avond dan Vergadering?

LEANDER.

Ja, wy soupeeren van den avond te zamen.

LIZETTE.

Om wat uur?

LEANDER.

Wy komen om zes uuren by malkander, en voor tienen gaan wy niet naar huis.

LIZETTE.

Goed, ik zal dezen avond na een myner Vriendinnen gaan, en haar naderhand zeggen, dat ik daar ben geweest.

LEANDER.

Voortreffelyk! nu wy zien malkander weder.

(*Hy wil gaan.*)

LIZETTE.

Maar zo zy my eens vroeg, hoe of het daar in 't huis uitzag, zo moest ik haar daar wat van kunnen zeggen.

LEANDER.

Wat zoudt gy haar willen zeggen?

LIZETTE.

By voorbeeld, klopt, of beld men aan deur? Hoe komt men in 't huis?

LEANDER.

Een ieder van ons heeft zyn sleutel.

LIZETTE.

Dus zal onze Heer ook de zyne hebben?

LEANDER.

Zeekerlyk, myn Heer Elhuizen heeft zyn fleutel, net zo als een ander.

LIZETTE, *ter zyde.*

Het is my lief dat ik dat weet. (*Tegen Leander.*) Is het een fleutel voor een pypflot.

LEANDER.

Neen, maar hy is zo kunstig gemaakt, dat men niet ligt een diergelyke vinden zou. De heer Valetius laat dezelve zo vervaardigen.

LIZETTE.

Hy doet daar zeer wel aan; dog ik wilde haar nog wel iets meer zeggen; by voorbeeld, is de trap dicht by de deur?

LEANDER.

Daar is geen trap, de kamer is gelyks vloers, en de deur is, by 't inkomen, aan de rechter hand.

LIZETTE.

De deur van de kamer zal ook wel met een flot voorzien zyn?

LEANDER.

Ja, en daar toe hebben wy een byzonderen fleutel, dien wy gemeenlyk met dien van de huisdeur te zamen binden.

LI-

LIZETTE.

Hoe veel kamers zyn 'er?

LEANDER.

Drie kamers, en een keuken.

LIZETTE.

Daar zal ook nog wel een Provisie-kamer, of een ander klein kamertje, zyn.

LEANDER.

Neen, daar is niets meer; maar gy schynt alles zeer naaukeurig te willen weten.

LIZETTE.

Vooral niet, ik vraag het alleenlyk om daar door te kunnen bewyzen, dat ik 'er geweest ben, by voorbeeld, daar zullen ook schoorsteenen zyn?

LEANDER.

ô Ja, ieder kamer heeft zyn schoorsteen.

LIZETTE.

Bedden zullen 'er niet zyn?

LEANDER.

Bedden? Neen wy slapen 'er nooit.

LIZETTE.

Waar legt gy uwe Overrokken en uwe Hoeden dan neêr?

LEANDER.

Daar hebben wy kasſen voor.

LIZETTE.

Groote kasſen daar veel kleeren in kunnen hangen.

LEANDER.

Ja, maar gy zyt al te nieuwsgierig.

LIZETTE.

Ik nieuwsgierig? niets minder dan dat, het geſchiedt alleen om te kunnen zeggen, dat ik 'er geweest ben. Waar eet gy 's avonds? in de achterſte kamer?

LEANDER.

Ja! adieu, ik durf den heer Elhuizen niet langer na my laten wagten.

ELFDE TOONEEL.

LIZETTE.

Gaa maar heen, ik weet nu genoeg, als ik myn Heer de Sleutels kan ontmoffelen, 'er inkomen, en my verbergen, zonder gezien te worden, zo zal ik 'er wel achter komen, of zy een ſchat graven, of wat zy anders doen. Zy willen geene Vrouwen toelaten! Daar moet wat ſwaads achter ſteeken; wy Vrouwen zyn de ziel van de ſamenleving, en daar geen Vrouwen mogen komen, daar vrees ik... daar vrees ik... dog... Het is een wonderlyke zaak, ik ben 'er nieuwsgierig na... en het mag kosten wat het wil, ik zal my van deze verſchrikkelyke nieuwsgierigheid verlosſen.

Einde van het eerſte Bedryf.

TWEE-

TWEEDE BEDRYF.

EERSTE TOONEEL.

Het Tooneel verbeeldt een kamer in 't huis van Grunsberg, een Rok van hem hangt over een stoel.

Mevr. Grunsberg, *alleen.*

Wat een ondier is toch myn Man! men kan in 't geheel niet met hem spreken; aanstonds schreeuwt en raast hy, maar hy mag zo veel schreeuwen en vloeken als hy wil, hy moet my zeggen, wat men in dat Huis doet, of ik loop van hem weg, en gaa by myne moeder. Het spyt my maar dat die Faktoor 'er aanstonds by kwam, daar door kan ik niet wel doorspreken, maar zo dra de Faktoor weg is, zal ik myn moed eens ter deeg aan hem koelen. Maar daar is juist het kleed, dat hy van de morgen vroeg aan hadt: ik moet eens zien of hy niets in de zakken heeft, daar ik iets uit zoude kunnen ontdekken? Ik doe het anders van myn leven niet; want van natuur ben ik in 't geheel niet nieuwsgierig. (*Zy doorzoekt de zakken.*) Daar is een neusdoek. . . met een knoop 'er in! Waarom zou hy die knoop gemaakt hebben? ik wilde wel eens weten wat die knoop te beduiden heeft! . . . maar . . . misschien ontdek ik het nog. Wat zyn dat voor sleutels? ik heb die nooit gezien, — tot het huis behooren ze niet; ja, ja, dit maakt myn agterdogt nog grooter; zo hy my niet zegt wat dit voor sleutels zyn, dan raaken wy aan den dans.

dans. — Hier is een billet... dat moet ik lezen: ten minsten zien, aan wien, en van wien, het geschreven is. „ Aan myn Heer, de Heer Grunsberg, in „ eigen handen;" Laat eens zien wie aan hem schryft, „ uw waare vriend Valerius." Bestig! dat is een van die geheime Kalanten.

(Zy leest.)

„ Ik zende u hier nevens de twee nieuwe Sleu-
„ tels, dewyl ik, tot meerder zekerheid, de sloten
„ heb doen veranderen; hebbende myn Bediende
„ zyne twee sleutels van de oude sloten verloren;
„ Wy verwachten u morgen op den bepaalden tyd.

Vaarwel....

Voortreffelyk: dit zyn de Sleutels van het vervloekte huis; ik moet ze hem afnemen, ik moet 'er onverwacht na toe gaan, en hen op de daad betrappen, maar... zyn het de nieuwe of de oude? van wat datum is het briefje: den twintigste dezer, het zyn zonder twyffel de nieuwe, daar komt hy... daar komt hy, ik geef ze hem niet weder. *(Zy steekt het briefje weer in de zak van de rok, maar de Sleutels in de baare.)*

TWEEDE TOONEEL.

GRUNSBERG, Mevr. GRUNSBERG.

GRUNSBERG.

Is de knecht nog niet weder te rug gekomen?

Mevr.

Mevr. GRUNSBERG.

Zo hy weer gekomen was, zoudt gy hem zien.

GRUNSBERG.

Een vriendelyk antwoord!

Mevr. GRUNSBERG.

Even zo als uw vraag. Gy ziet dat de knecht hier niet is, en vraagt my, of hy niet te rug gekomen is?

GRUNSBERG.

Ik vraag het u, om dat ik dacht dat gy hem misschien ergens hadt na toe gezonden, het scheen my onmogelyk, dat hy nog niet weer t'huis zoude zyn.

Mevr. GRUNSBERG.

Als men dien Luiwammes ergens na toe zendt, blyft hy uuren uit.

GRUNSBERG.

Ik moet op het oogenblik uit, en wilde my gaarne aankleden.

Mevr. GRUNSBERG.

Daar is uw rok, gy kunt hem zelf aantrekken.

GRUNSBERG.

Help my! (*Hy trekt zyn Japon uit.*)

Mevr. GRUNSBERG.

Gy kondt het my wel beleefder vragen!

GRUNSBERG, *spottend.*

Genadige Vrouw, ik folliciteer u alleronderdanigst my een weinig te helpen.

Mevr. GRUNSBERG.

Waar moet gy toch zo schielyk na toe? (*Zy helpt hem.*)

GRUNSBERG.

Ter plaatse daar ik hoognodig ben, Mevrouw!

Mevr. GRUNSBERG.

Ja, ja, dat geloof ik, gy zult moeten blaazen.

GRUNSBERG.

Wat blaazen? ben ik dan een Postillon?

Mevr. GRUNSBERG.

Zo moet men zig redden; men houdt zig of men my kwalyk verstaat. — Gy zult in den kleinen Oven moeten blaazen.

GRUNSBERG.

In wat voor oven? Ik verstaa u niet.

Mevr. GRUNSBERG.

Men heeft my gezegd, dat gy, in uw geheim Gezelschap, den Steen der Wyzen zoekt.

GRUNSBERG.

Wat voor een Steen? Gy zyt een Zottin, en die u

 zulks

zulks gezegd heeft, is ook zot, of heeft u voor 't Lapje gehouden.

Mevr. GRUNSBERG.

Maar wat doet gy 'er dan?

GRUNSBERG.

Niets.

Mevr. GRUNSBERG.

Ik wil het weten.

GRUNSBERG.

Maar gy zult het niet weten.

Mevr. GRUNSBERG.

Ik zal niet eer rusten voor dat ik het weet.

GRUNSBERG.

Vrouw wordt toch niet mal.

Mevr. GRUNSBERG.

Ik wil, en moet, het weten.

GRUNSBERG.

Maak my niet driftig.

Mevr. GRUNSBERG.

Ik wil het weten.

GRUNSBERG.

Mevrouw Grunsberg...

Mevr. GRUNSBERG.

Heer Gemaal...

GRUNSBERG.

Wees zo goed om den mond te houden.

Mevr. GRUNSBERG.

Ik moet het weten.

GRUNSBERG.

Het zal u berouwen, zo gy den mond niet houdt.

Mevr. GRUNSBERG.

Zou ik het niet moeten weten?

GRUNSBERG.

En gy....

Mevr. GRUNSBERG.

En ik... ik moet het weten.

GRUNSBERG, *wil haar een klap geven, dog zy ontwykt hem.*

Mevr. GRUNSBERG.

Ja u ten spyt moet ik het weten. (*Zy verwydert zich wat.*)

GRUNSBERG.

Ik zal u de beenen nog moeten breken.

Mevr. GRUNSBERG.

Maar ik zal en moet het toch weten. (*Zich verwyderende.*)

GRUNSBERG.

Ik zweer u op myn Eer... (*Hy loopt haar na.*)

Mevr. GRUNSBERG.

Ik moet het weten. Ik moet het weten. Ik moet het weten. (*Zy sluit zich op in een kamer.*)

GRUNSBERG.

Maar, ik doe beter dat ik heen gaa, want het bloed loopt my in den kop. (*Hy wil gaan.*)

Mevr. GRUNSBERG. *Zy doet de deur open en steekt het hoofd 'er door.*

Ja Tyran! ik moet het weten.

(*Grunsberg neemt een stoel en wil haar daar mee gooijen.*)

Mevr. GRUNSBERG.

Ik zal het, doe wat je wilt, weten. (*Zy maakt de deur weer toe.*)

GRUNSBERG, *geweldig.*

Ik kan niet meer! Neen... Onwaardig schepzel! Neen, gy zult het niet weten. (*Loopt na de deur.*) Neen; Karonje, neen! nooit zult gy het weten, neen!

Mevr. GRUNSBERG, *uit de deur.*

Ja ik moet en ik zal het weten. (*Maakt de deur weer toe.*)

GRUNSBERG.

Nu kan ik het niet langer uithouden.

(*Hy vertrekt.*)

DERDE TOONEEL.

Verbeeldt een Kamer in 't huis van Elhuizen.

Mevr. ELHUIZEN, LIZETTE.

LIZETTE.

Schielyk Mevrouw! Zo ik het u niet aanstonds zeggen kan, moet ik barsten.

Mevr. ELHUIZEN.

Barst niet, en verhaal het my spoedig.

LIZETTE.

Ik ben achter alles gekomen.

Mevr. ELHUIZEN.

Waar achter?

LIZETTE.

Wegens het gezelschap, de kamer in dat huis...

Mevr. ELHUIZEN.

In der daad, wel hoe dan?

LIZETTE.

Zy hebben alle hunue sleutels in den zak, wy moeten zien, dat wy die hun een van allen afsteelen.

Mevr. ELHUIZEN.

En dan?

LIZETTE.

En dan weet ik wel wat ik doen zal, ik ben van alles onderrecht; ik ben in ſtaat, in 't donker, met de oogen toegebonden, 'er in te ſluipen, my te verſteken, en alles te hooren.

Mevr. ELHUIZEN.

Heeft myn Man ook ſleutels?

LIZETTE.

Buiten twyffel, en na gedachten in zyn zak, dewyl zy ze alle dagen gebruiken, wy moeten maar zien hoe wy dezelve krygen.

Mevr. ELHUIZEN.

Zo hy ze in zyn Broekzak houdt, zal het moeijelyk zyn.

LIZETTE.

Dat kan niet wel zyn, want de ſleutel van de huisdeur zal te groot wezen.

Mevr. ELHUIZEN.

Hy heeft zig zedert eenigen tyd over dag niet ontkleed, wy moeten dus wachten tot hy van avond na bed gaat.

LIZETTE.

Het was beter, als wy hun dezen avond konden over-

overvallen, ik ben gewaar geworden dat 'er van avond een groot Soupé is.

Mevr. ELHUIZEN.

Ik weet niet wat ik 'er om gaf, om hen te zien!

LIZETTE.

Wy moeten maar op middelen bedacht zyn.

Mevr. ELHUIZEN.

Stil, daar komen zy.

LIZETTE.

Zoek wat uit te vinden, ik zal 't ook doen.

VIERDE TOONEEL.

De vorigen, ELHUIZEN, CAROLINA, LEANDER.

CAROLINA, *tegen Leander.*

Bemoei u maar met uw eigen zaaken.

LEANDER.

Ziet gy wel myn Heer! hoe uwe dochter my bejegent?

ELHUIZEN.

Myn waarde vriend, myn dochter is als al de rest, zy heeft haare goede, en haare kwaade, uuren, gy moet het waar nemen even als het weer, gy moet van het goede gebruik maken, en u voor 't onweer in acht ne-

nemen, gy moet den donder laten voorby gaan, en wachten tot de Zon weer ſchynt.

CAROLINA.

Myn Vader kan goeden raad geven.

Mevr. ELHUIZEN.

Myn man is volmaakt geſchikt om iemand raazend te maken.

ELHUIZEN.

Lizette, myn zoete kind, zult gy ons niet wat Koffy bezorgen?

LIZETTE.

De koffy ſtaat klaar, myn Heer! wilt gy die hier hebben?

ELHUIZEN.

Ja, breng ze maar hier.

LIZETTE.

Op 't oogenblik. (*Ter zyde tegen Mevrouw Elhuizen.*) Hou maar goeden moed, zo wy ſlechts de ſleutels bekomen, zal alles goed gaan.

(*Zy vertrekt.*)

ELHUIZEN.

Wat ongelyk heeft Leander u toch aangedaan.

CAROLINA.

Niets, Vader.

ELHUIZEN.

Niets? Hoe ziet gy hem dan met zulke fcheele oogen aan?

CAROLINA.

Ik ben heden in myn kwaade uuren.

ELHUIZEN.

Myn Vriend, de Hemel ziet droevig, gy moet wachten tot de Zon weêr fchynt.

CAROLINA.

Die zal zo fchielyk niet weêr te voorfchyn komen.

Mevr. ELHUIZEN, *tegen Elhuizen.*

Waarom kleedt gy u niet uit, en gaat op uw gemak zitten? de heer Leander zal dat immers niet kwalyk nemen.

LEANDER.

Ik bid, dat men zig om mynentwil in 't geringfte niet belemmere.

ELHUIZEN.

Ik gaa ftraks uit, ik houde 'er niet van om my zo dikwils uit en aan te kleden.

Mevr. ELHUIZEN.

Moet gy zo fchielyk uit? Waar dan na toe?

ELHUIZEN.

Gy wilde zulks gaarne weten?

Mevr. ELHUIZEN.

Ik begreep dat men zulks aan zyne Vrouw wel zeggen kon.

ELHUIZEN.

Ja, zo eene lieve, zagtzinnige Vrouw, verdient wel dat men het haar zegt; ik moet aan den Edelman, die my gisteren een bezoek gaf, een Contra-Visite geven.

Mevr. ELHUIZEN.

Meent gy dan, dat de rok, dien gy aan hebt, ordentelyk is om een statieuse Visite te doen? Gy moet een beteren aantrekken.

ELHUIZEN.

Ik stoor my niet aan zulke kleinigheden; dat is goed voor Salet-jonkertjes.

Mevr. ELHUIZEN.

Weet gy wel, dat de Edellieden zeer op 't Ceremonieel gesteld zyn? hy zal het als eene kleinachting aanmerken.

ELHUIZEN.

Hy kan denken wat hy wil, dat is my onverschillig.

Mevr. ELHUIZEN.

Daar hebben wy 't weêr, naauwlyks verzoek ik iets, of de weigering volgt 'er aanstonds op.

EL-

ELHUIZEN.

Myn waarde Leander, ik zag zéer gaarne dat uw Huwelyk spoedig voltrokken wierdt.

Mevr. ELHUIZEN, *ter zyde.*

„ Daar zal niets van gebeuren ”.

LEANDER.

Ik verlang naar dat oogenblik, maar myne lieve Carolina bemint my niet meer.

CAROLINA.

Ik beminde u voor dezen, en zou u nog beminnen, zo gy oprecht met my handelde.

Mevr. ELHUIZEN, *tegen Elhuizen.*

Gy wilt dus geen ander kleed aantrekken?

ELHUIZEN.

Neen Mevrouw! (*tegen Leander.*) Hebt gy haar ook 't een of 't ander wys gemaakt?

LEANDER.

Ik heb haar altyd de waarheid gezegd, maar zy wil my niet gelooven.

ELHUIZEN.

ó Dat is niets; Nieuwsgierigheid, en zo wat grilligheid, is het karakter der Vrouwen, maar dat moet zig schikken, alles zal wel gaan.

Mevr.

Mevr. ELHUIZEN.

Als gy dan volſtrekt geen ander kleed wilt aantrekken, zo laat dit ten minſten een weinig uitkloppen, het zit vol ſtof.

ELHUIZEN.

Gy hebt gelyk, myn allerliefſte Vrouw, ſchuier my een weinig af, ik zal u daar van harten voor bedanken.

Mevr. ELHUIZEN.

Kom hier, laat ik het u helpen uittrekken, zo gy wilt dat ik het zal afſchuieren.

ELHUIZEN.

Neen, neen, ſchuier my maar zo een weinig af, aan 't lyf, ik mag 'er zo veel omſlag niet van maaken.

Mevr. ELHUIZEN.

Dat kan zo niet; trek het uit.

ELHUIZEN.

Neen, myn Waarde, geef u zo veel moeite niet, het is zo ook goed.

Mevr. ELHUIZEN.

Daar hebben wy het weêr! Van myn leven zal hy my myn zin niet geven.

ELHUIZEN, *tegen Carolina.*

Myn lieve Dochter, mogt gy nooit zo eigenzinnig worden!

CA-

CAROLINA.

Vader, ik bid u, dat gy my met vrede laat.

LEANDER.

Zy is kwaad op my, buiten myn ſchuld.

ELHUIZEN.

Dat is niets, dat is niets; Na eene kleine ſchermutſeling is de vrede des te aangenaamer.

Mevr. ELHUIZEN.

Gy wilt het dan niet uittrekken?

ELHUIZEN.

Neen, Mevrouw!

Mevr. ELHUIZEN.

Gy zyt een eigenzinnig, koppig, Man.

ELHUIZEN.

Eene zoete liefkoozing! (*Tegen Leander.*) Wat moet gy niet wenſchen, dat uwe Minnares u ook zulke lieve woordjes geve!

LEANDER.

Dat zou my zeer bedroeven!

ELHUIZEN.

Ik denk 'er heel anders over. Ik zie liever dat een Vrouw haare kwaadheid uitſtort, dan dat zy pruilt.

Mevr.

Mevr. ELHUIZEN, *ter zyde.*

„ Zyne bedaardheid zal my nog raazend maaken."

VYFDE TOONEEL.

De vorigen, LIZETTE, *met de Koffy*, *vervolgens een* KNECHT.

LIZETTE.

Hier is de Koffy.

ELHUIZEN.

Kom laat ons, als het mogelyk is, dezelve in rust en vrede drinken.

LIZETTE, *ter zyde aan Mevrouw Elhuizen.*

Hebt gy niets kunnen uitrechten?

Mevr. ELHUIZEN, *tegen Lizette.*

Neen, ik kan het zo ver niet brengen, dat hy zyn kleed wil uittrekken.

ELHUIZEN.

Kom laat ons gaan zitten. Koffy moet men zittende drinken. Is hier niemand, (*tegen den Bedienden, die komt.*) Stoelen.

(LIZETTE, *nadert Elbuizen met de Koffy, nadat zy de anderen reeds bediend heeft. De Knecht brengt ſtoelen, en, daar hy 'er een naast Elbuizen zetten wil, veinst Lizette, dat hy haar aan den arm ſtoot, en gooit al de Koffy over 't Kleed van Elbuizen.*)

LIZETTE.

Ach! ik onvoorzigtige! vergeef het my, myn Heer! hy ſtiet my aan myn arm: en het doet my leet.

ELHUIZEN.

Het heeft niets te beduiden.

LIZETTE.

Schielyk, ſchielyk, ſchoon water.

ELHUIZEN.

Ja, vryf het maar wat af.

LIZETTE.

Schielyk, geef het kleed hier. (*Zy trekt hem zyn rok half met geweld uit.*) „ Nu is alles in order." (*Zy gaat 'er meê heen.*)

ELHUIZEN.

Geef my toch iets om zo lang aan te trekken; ik mocht verkouden.

Mevr. ELHUIZEN, *tegen den Knecht.*

Breng het Kleed van myn Heer weêrom. „ Li-„ zette

„ zette heeft daar iets in 't werk gesteld, dat ik zo
„ wel niet geklaard zou hebben."

ELHUIZEN.

Het doet my leed dat de Koffy weg is, geef my een ander kopje.

Mevr. ELHUIZEN.

Ziet gy hoe het gaat, als men zyne Vrouws zin niet doet.

ELHUIZEN.

Als ik uw zin gedaan had, zou het nog erger zyn geweest, want dan had ik myn andere kleed, dat zo teer van kleur is, bedorven.

Mevr. ELHUIZEN.

Indien gy myn zin gedaan hadt, was *dat alles* niet geschied.

ELHUIZEN.

Leander, gy hoort het, onze Vrouwen willen, dat wy in alles haaren zin moeten doen.

ZESDE TOONEEL.

De vorigen, De KNECHT, *hier na* LIZETTE.

(*De Knecht met een ander Kleed, 't geen by Elhuizen aantrekt.*)

ELHUIZEN.

Nu Vrouw! zyt gy nu te vreden?

Mevr.

Mevr. ELHUIZEN.

Nog niet. (*Ter zyde.*) „ Ik vrees altyd nog, dat hy „ na de fleutels vragen zal."

LIZETTE.

Myn Heer! daar is uw Neusdoek, uw Snuifdoos, en twee Sleutels.

ELHUIZEN.

Zeer goed! (*Hy fteekt alles in zyn zak.*)

Mevr. ELHUIZEN, *tegen Lizette.*

„ De Sleutels ook?"

LIZETTE, *ter zyde.*

„ Ja, maar het zyn de rechte niet, ik heb ze ver- „ ruild.

Mevr. ELHUIZEN, *ter zyde.*

„ Dat is een drommels flim ding."

ELHUIZEN.

Lizette, ik heb nog geen Koffy gehad, geef my toch een kopje.

LIZETTE.

Gaarne, myn Heer, maar daar is niets meer gebrand.

ELHUIZEN.

Geduld, dan zal ik die elders moeten gaan drinken.

MEVR. ELHUIZEN.

Gy zult ze in uw charmant gezelschap wel vinden!

ELHUIZEN.

Wilt gy met my gaan Leander?

LEANDER.

Als 't u gelieft. (*Hy ziet Carolina aan.*)

CAROLINA.

Gy ziet my aan? Gaa maar heen, ik zal u in 't geheel niet ophouden.

ELHUIZEN.

Myn Vriend, laat ons vertrekken, laat het onweêr nu eerst voorby gaan, morgen is het weer schoon weder.

CAROLINA.

Noch morgen, noch ooit.

ELHUIZEN.

Nooit goed weêr? nooit? altoos betrokken? altoos Stormen? Ach! myn lief dochtertje, zo ik maar een zekere klok wilde luiden, het zou schielyk 't mooiste weêr van de wereld worden.

CAROLINA.

Hoe dat, Vader?

ELHUIZEN.

Luister wel toe: Ik — zal — u — laten — op — flui — ten — nu wat dunkt u?

CA-

CAROLINA.

My laten opsluiten?

Mevr. ELHUIZEN.

Myne dochter opsluiten!

ELHUIZEN.

Kom, laat ons gaan; dat was de stormklok, nu is het vuur op het dak.

ZEVENDE TOONEEL.

Mevr. ELHUIZEN, CAROLINA, LEANDER, LIZETTE.

CAROLINA, *tegen Leander.*

Hoort gy het wel? dat was ter liefde van u.

LEANDER.

Maar 't was myn schuld immers niet, Mejuffrouw.

Mevr. ELHUIZEN.

Myn dochter opsluiten! Alschoon zy met u niet trouwt, zal het haar toch aan geen man ontbreken.

LEANDER.

Dat wil ik gaarne gelooven, maar ik verdien deze verwytingen noch van u, noch van haar.

Mevr. ELHUIZEN.

ô! Gaa maar heen, myn man wacht u al.

LEANDER.

Ik zal u gehoorzaam zyn, en vertrekken.

(Hy wil gaan.)

CAROLINA.

't Is zeer fraai, my zo te laten ſtaan.

LEANDER, *weerom keerende.*

Maar Mejuffrouw...

LIZETTE, *tegen Carolina.*

Laat hem toch gaan, ik moet u noodzakelyk wat vertellen.

CAROLINA, *tegen Lizette.*

Wat dan?

LIZETTE, *tegen Carolina.*

Scheep hem maar af, ik heb de Sleutels.

CAROLINA.

Ik brand van nieuwsgierigheid. *(Tegen Leander.)* Zo gy gaan wilt, zo doe het, ik zal u niet ophouden.

LEANDER.

Zo gy het goed vindt, wil ik gaarne hier blyven.

Mevr. ELHUIZEN.

Neen, neen, gaa maar, myn Man wacht u.

LEANDER.

Hoe verkiest het Carolina?

CAROLINA.

Dewyl myn Vader op u wacht, zo dient gy immers te gaan.

LEANDER.

Hy zal my nog niet wachten, ik kan my nog wel wat ophouden.

LIZETTE. *tegen Carolina.*

Stuur hem dan weg.

CAROLINA, *tegen Lizette*

Ik wilde hem toch niet gaarn chagrineeren. (*tegen Leander.*) Gaa nu maar met myn Vader, morgen zie ik u weder.

Mevr. ELHUIZEN, *tegen Carolina.*

ô Hy behoeft die moeite niet te nemen.

LEANDER.

Ik zal u gehoorzaam zyn.

(*Hy vertrekt.*)

AGTSTE TOONEEL.

Mevr. ELHUIZEN, CAROLINA, LIZETTE.

CAROLINA.

Het zou my toch moeite doen hem te bedroeven.

LIZETTE.

Vrees niet, hy zal schielyk weder komen.

CAROLINA.

Wat hebt gy my nu te zeggen?

Mevr. ELHUIZEN.

Waar zyn de Sleutels?

LIZETTE.

Hier zyn ze.

CAROLINA.

Wat voor Sleutels?

LIZETTE.

Stil, de Sleutels van 't huis der Geheimen; een van de huisdeur, en een van de kamerdeur.

Mevr. ELHUIZEN, *tegen Lizette.*

Laat ons gaan, laat ons gaan.

CAROLINA.

Ik gaa ook mede.

Mevr. ELHUIZEN.

Neen, het past u niet, gy moet t'huis blyven; wy zullen u alles vertellen.

CAROLINA.

Allerliefste Moeder...

Mevr. ELHUIZEN.

Ik zeg u, dat het niet zyn kan, kom Lisette.

(*Zy vertrekt.*)

NE-

NEGENDE TOONEEL.

CAROLINA, LIZETTE.

CAROLINA.

Myn lieve Lizette.

LIZETTE.

Verlaat 'er u op; Ik zal 'er na toe gaan; en gy zult alles zo goed weten als ik.

CAROLINA.

Hoe zyt gy toch aan de Sleutels gekomen?

LIZETTE.

Ik heb die uw Vader ontfutzeld.

CAROLINA.

Wanneer?

LIZETTE.

Hebt gy dat kluchtig ongeluk met de Koffy niet gemerkt? Toen....

CAROLINA.

Ik gaa ook mede.

LIZETTE.

Uwe Moeder wil 't immers niet hebben.

CAROLINA.

Lizette! zo gy my lief hebt....

LIZETTE.

Foei, hoe kunt gy zo nieuwsgierig zyn? heb geduld, gy zult van avond alles weten.

CAROLINA.

Zeg my toch of 'er Vrouwlieden by komen.

LIZETTE.

Heel wat anders, als Vrouwen, de schat, de schat!

(*Zy vertrekt.*)

TIENDE TOONEEL.

CAROLINA, *alleen.*

In myn gantschen leeftyd heb ik nooit zo veel verlangen gehad om iets te weten als nu dit; Maar wat helpt het, zy gaan, en ik moet t'huis blyven. En waarom mag ik niet gaan? wyl ik ongetrouwd ben! En daarom zou ik geen vertrouwen verdienen! Zo ik nu wilde weten wat myn Minnaar doet? wie zoude my dat kwalyk kunnen nemen! Wist ik maar hoe het aan te vangen? Het zal moeijelyk zyn myn Moeder van haar *begrip* af te brengen, als zy eens een zaak voor heeft, kan niets haar doen veranderen, en het moet 'er door, al zou de onderste steen boven staan.

ELFDE TOONEEL.

CAROLINA, LEANDER.

LEANDER.

Vergeef my...

CAROLINA.

Zyt Gy daar?

LEANDER.

Ja, Mejuffrouw, uw Vader is by den vreemden Heer, wien hy een visite moest geven, opgehouden; zy hebben zaken te verhandelen, en ik heb intusschen de vryheid genomen, u weder te komen lastig vallen.

CAROLINA.

Ik moest u den rug toe keeren, gy verdiende zulks.

LEANDER.

Waarom dan, Mejuffrouw, wat heb ik dan misdaan?

CAROLINA.

Gy wilt my de waarheid niet zeggen.

LEANDER.

Daar blyft gy aanhoudend by, ik wilde 'er alles om geven, dat gy met uwe eigene oogen van myne oprechtheid overtuigd kondet worden.

CAROLINA.

Gy zoudt zulks wel kunnen, zo gy wilde.

LEANDER.

Op wat wys?

CAROLINA.

Breng 'er my heimelyk in.

LEANDER.

En zoudt gy daar alleen in willen zyn?

CAROLINA.

Neen, ik zou myn Kamenier meê nemen.

LEANDER.

In diergelyke gezelschappen passen geen Kameniers.

CAROLINA.

Dan kan myn Moeder mede gaan; zo gy haar dat verzoekt, zal zy 't zeeker doen.

LEANDER.

Verschoon my, lieve Carolina, ik heb het u zo dikwils gezegd, dat myne medebroeders geene Vrouwen dulden; en ik durf niet....

CAROLINA.

En gy duft hen, om mynentwil, niet vertoornen! Ik zie wel, dat u meer aan hun, dan aan my gelegen is; en uit dit grondbeginzel houdë ik u voor een..... voor een Ontrouwen.

LEANDER.

Liefste Carolina, om u een bewys myner liefde te geven, zo zal ik 'er nooit geen voet meer zetten; ik bid u wees dan te vreden.

CAROLINA.

Gy zegt dat wel, maar gy zult 'er niet van daan blyven.

LE-

LEANDER.

Neen, ik beloof het u, ik zal 'er nooit weêr komen.

CAROLINA.

Dat is nog niet genoeg.

LEANDER.

Ik zal het met een Eed bevestigen.

CAROLINA.

Ik verlang geen Eed; ik wil een betere verzeekering.

LEANDER.

Welke?

CAROLINA.

Belooft gy my die te geven?

LEANDER.

Ja, als het van my afhangt.

CAROLINA.

Zeg my... maar draag zorg dat gy geene streeken gebruikt...

LEANDER.

Daar ben ik niet in staat toe.

CAROLINA.

Hebt gy ook zulke Sleutels als de anderen?

LEANDER.

Wat voor Sleutels?

CAROLINA.

Van de deur van 't huis, daar geen Vrouw in mag komen.

LEANDER.

Ja, ik heb die, ik wil het niet ontkennen.

CAROLINA.

Dat is de verzeekering die ik van u vorder; geef my die Sleutels.

LEANDER.

Maar... deze Sleutels... in uwe handen....

CAROLINA.

Zie eens, die fraaije oprechtheid, en de ſtaat, die men op uwe beloften en Eeden maaken kan!

LEANDER.

Indien ik u wilde misleiden, zo kon ik u de Sleutels geven, en gaan 'er altyd met een myner Vrienden.

CAROLINA.

Ik geloof niet, dat gy, om my te bedriegen, de hulpmiddelen van een ander zoudt willen afbedelen; ontbreken u de ſleutels, zo zult gy ook geen lust hebben om 'er meer te gaan. Indien gy my bemint, Leander, zo weiger my dezelve niet.

LEANDER.

Ach! Carolina, gy wilt my tot iets verleiden, 't geen gy my niet moet vergen, en 't geen ik om veele redenen niet kan doen.

CAROLINA.

Zyt gy van voornemen om 'er weder na toe te gaan, of niet?

LEANDER.

Ik verzeeker het u oprecht, dat ik 'er nooit weêr gaan zal.

CAROLINA.

Wat zwarigheid maakt gy dan, om my de Sleutels over te laten?

LEANDER.

Ik zal het u zeggen, deze Sleutels... zo zy in andere handen kwamen, konden veel kwaads uitwerken.

CAROLINA.

Ik beloof u, op myn Eer, dat zy in geene andere handen zullen komen; Zyt gy nu te vreden? ik hoop niet dat gy aan myne belofte twyffelt!

LEANDER.

Ach! waardste Carolina, verg het my niet.

CAROLINA.

Neen, dit is de laatste proef, daar ik uwe liefde op zal stellen; vertrouw my de Sleutels, of denk niet

niet meer om my. Ik zweer u by alles wat heilig is, dat daar geen veranderen aan zal zyn.

Leander.

't Is genoeg, daar zyn ze, bedroef my maar niet meer.

Carolina.

Zy zullen in myne handen zeeker zyn.

Leander.

Ik ſmeek u, dat gy my by myne Vrienden niet belachelyk maakt.

Carolina.

Heb daar geen zorg voor, ik ben nu te vreden.

Leander.

Ik hoop, dat gy nu overtuigd zyt, dat ik u oprecht bemin!

Carolina.

Ja, nu geloof ik het, vergeef my, dat ik 'er een oogenblik aan heb getwyffeld.

Leander.

Wanneer zal ik zo gelukkig zyn, u de myne te mogen noemen?

Carolina.

Ik ben te vrede, als het myn Vader belieft.

LEANDER.

Ik zal het hem op 't oogenblik vragen, als gy het goed vindt.

CAROLINA.

Ja, zeg hem, dat het Onweêr voorby is, en dat de Zon weer begint te schynen.

LEANDER.

Myne dierbare Carolina, gy verrukt my.

CAROLINA.

Ik ben meer verheugd als gy; deze Sleutels maaken my het vergenoegdste mensch van de wereld.

LEANDER.

Wat is daar de reden van?

CAROLINA.

Om dat zy tot een verzeekering strekken, dat gy my lief hebt. (*Ter zyde.*) „ En om dat ik 'er door „ achter het geheim hoop te komen, en myne „ nieuwsgierigheid te voldoen, die my pynigt."

(*Zy vertrekt.*)

LEANDER.

Wat is de Liefde toch eene wonderlyke zaak! als men elkander bemint, kan men niets weigeren. Ik heb de Sleutels aan Carolina met den grootsten tegenzin van de wereld gegeven, maar daar zy in 't vervolg myn gantsche noodlot beslissen moet, kan ik haar

haar ook ligt de Sleutels van eene onverschillige byeenkomst toevertrouwen.

(*Hy vertrekt.*)

TWAALFDE TOONEEL.

(*Het Tooneel verbeeldt een Straat met de Huisdeur van de byeenkomst.*)

VALERIUS, *komt de deur uit, en sluit dezelve weder toe.*

Het is reeds duister, en Marten komt nog niet; ik zal zelf de waschkaarsen moeten bestellen, en belasten die t'huis te brengen.

DERTIENDE TOONEEL.

VALERIUS, ARISTUS.

ARISTUS.

Ik ben uw dienaar, Heer Valerius.

VALERIUS.

Amicitia.

ARISTUS.

Amicitia. (*Zy geven elkander de hand, 't welk altoos by dit woord van allen geschiedt.*)

VALERIUS.

Dat is onze groet, en verder maaken wy geene ceremonien.

ARIS-

ARISTUS.

Gy hebt gelyk; Complimenten zyn maar Narrenpoetſen.

VALERIUS.

't Is zo, men gebruikt een menigte woorden, die, op zyn best, niet met al betekenen; By voorbeeld: uwe *onderdanige dienaar* ſpreekt u dikwils, zo dra die betuiging over zyne lippen is gevloeid, met zulk eene trotsheid, en op zulk een hogen toon, aan, als of hy uw meester ware.

ARISTUS.

Heer Valerius, een myner goede Vrienden wilde gaarne Lid van dit gezelſchap zyn.

VALERIUS.

Zo het een eerlyk Man is...

ARISTUS.

ô Ja, dat is hy zeer zeeker.

VALERIUS.

Voorzichtig met uw zeer *zeeker!* in naam vindt men genoeg deugdzame lieden, dog in der daad zeer weinigen; Wat voor een bewys hebt gy van zyne eerlykheid?

ARISTUS.

Hy heeft altyd met brave Menſchen omgegaan.

VALERIUS.

Dat is nog niet genoeg; In fraaije gezelſchappen

 vindt

vindt men niet altyd alle Menschen deugdzaam, door den tyd eerst leert men hen kennen.

ARISTUS.

Hy is van een goede geboorte.

VALERIUS.

De geboorte maakt niet deugdzaam; het hart en goed karakter overtreffen verre eene groote geboorte, die somtyds met groote gebreken verzeld is.

ARISTUS.

Hy is zeer edelmoedig en milddadig.

VALERIUS.

Ook dit is een dubbelzinnig kenteken, men diende eerst te weten, of dat geen, dat hy weg geeft, het zyne is?

ARISTUS.

Zyn vermogen is my onbekend.

VALERIUS.

Gy kunt hem dus zo *zeer zeeker* niet voor een eerlyk, deugdzaam, Man verklaaren.

ARISTUS.

Op deze wys, heer Valerius, moeten ons alle menschen verdacht voorkomen, en men zou dus geen ommegang met den anderen meer kunnen hebben.

VALERIUS.

Neen, waarde Vriend, gy moet my wél verstaan; ik zeg niet dat ons ieder een, zonder reden, moet verdacht zyn, en dat wy alleen met die geenen moeten omgang houden, die wy overtuigd zyn dat eer en deugd bezitten; Het is veel eer een plicht der Wellevendheid een ieder voor een eerlyk man te houden, zo lang hy ons niet van het tegendeel overtuigt; ondertusschen moet men zig met die geenen, die men niet zeer wel kent, niet veel verbinden, men moet alles niet geloven wat zy zeggen, zonder 'er onderzoek naar te doen, en als men dan, met ter tyd en ondervinding, een verstandig, eerlyk, Vriend vindt; dan kan men met recht zeggen, dat men een kostlyken schat gevonden heeft.

ARISTUS.

Wat hem aanbelangt, dien ik u aanbiede, ik hou hem voor een eerlyk Man, dog ik kan 'er geen borg voor zyn.

VALERIUS.

Wy zullen hem op de proef stellen, en schielyk gewaar worden hoe hy bestaa?

VEERTIENDE TOONEEL.

De vorigen, MARTEN.

MARTEN.

Zyt gy het, myn Heer?

VALERIUS.

Ja, ik ben 't, waar blyft gy dan zo lang?

MARTEN.

Ik heb hier zulk een vragt by my, dat ik my haast niet kan roeren.

VALERIUS.

Hebt gy waschkaarſen meê gebragt?

MARTEN.

Neen, myn Heer! ik had geen tyd.

VALERIUS.

Ik zal ze gaan beſtellen, gy kunt ze daarna haalen.

MARTEN.

Ja, myn Heer! ik zal myn goedje maar eerst bergen, en dan zal ik gaan; ik heb zo eene zwaarte op den nek, dat ik niet weet hoe ik de deur open kryg.

VALERIUS.

Waarde Vriend! fluit toch de deur eens voor hem open.

ARISTUS.

Zeer gaarne. (*Hy maakt de deur open.*)

MARTEN.

Ik hoop 'er van dezen avond eer mede in te leggen.

VALERIUS.

In ernst?

MARTEN.

Gy zult eens zien, wat het voor een delicaate foupé zal zyn.

VALERIUS.

Dat is my lief.

MARTEN, *heen gaande.*

Maar gy zult het ook op de rekening gewaar worden.

VALERIUS.

Patientie! zo men maar wat goeds voor zyn geld heeft.

ARISTUS.

Ik zal dan myn Vriend zeggen, dat het hem geoorloofd is te komen?

VALERIUS.

Wie is het? hoe is zyn naam?

ARISTUS.

Zyn naam is Damon.

VALERIUS.

Zeer goed; ik zal hem voorflaan, wy moeten eerst hooren wat de andere Heeren zeggen.

ARISTUS.

Ik wilde hem gaarne op de maaltyd hebben.

VALERIUS.

Gy kunt hem mede brengen, want die zaak zal schielyk afgedaan zyn.

ARISTUS.

Ik zal hem dan gaan haalen; ik hoop dat gy allen met hem te vreden zult zyn.

VALERIUS.

Amicitia. Het is myn hoogste wensch, dat wy in ons gezelschap eerlyke, goedhartige, en vredelievende, Leden mogen zien, die by gelegendheid elkanderen dienst willen bewyzen. Wy hebben allen in deze wereld hulp nodig, dog hoe weinig waare Vrienden worden 'er gevonden, die een ander met een goed hart, zonder eigenbelang, willen behulpzaam zyn!

(*Hy vertrekt.*)

VYFTIENDE TOONEEL.

Mevr. GRUNSBERG, *met een Voile.*

„ Nu is het tyd; ik moet maaken dat my die list
„ gelukt; dat is de deur, en hier zyn de sleutels,
„ zo ik 'er nu in kan raaken, my verbergen, en zo
„ plaatsen dat ik kan zien, zonder gezien te wor-
„ den, zal ik alles ontdekken; En al wierd ik
„ zelve ook eens ontdekt, wat konden zy my doen?
„ daar

„ daar myn Man gaat, mag ik ook wel gaan! De re„den daar ik om kom, is, omdat ik myn Man lief „heb, en daarom moet ik weten, waar hy gaat? „en wat hy doet? Ja, dat wil ik weten; hoe dik„wils heb ik hem niet gezegd, ik moet het weten; „ik wilde nu gaarne ook eens kunnen zeggen: Ik „weet het. Ik hoor niemand, ik zal 't wagen." (*Zy ſteekt de ſleutel in 't ſleutelgat.*)

ZESTIENDE TOONEEL.

MARTEN, *de deur open makende*, Mevr. GRUNSBERG.

MARTEN.

Wie is daar? (*Mevrouw Grunsberg gaat verſchrikt te rug.*)

Mevr. GRUNSBERG.

Ach! ik ongelukkige! weg zyn de ſleutels. (*Zy gaat heen, en laat de ſleutels in 't ſlot ſteken.*)

MARTEN.

Een Vrouwsperſoon! Met de Sleutels! dat moet ik myn Heer zeggen. (*Hy maakt de deur toe, neemt de ſleutels weg, en gaat heen.*)

ZEVENTIENDE TOONEEL.

LIZETTE, *in Mans kleeren*, Mevr. ELHUIZEN, *met een Voile.*

Mevr. ELHUIZEN.

Ha! altyd is het zeggen: „daar mogen geen Vrou-

„ wen in komen!" *(Zy ziet Mevrouw Grunsberg heen gaan.)* Zaagt gy wel wat daar uit de deur kwam? het was een Vrouwsperſoon.

LIZETTE.

't Is zeeker, dat daar liederlyke ſtukjes geſchieden moeten.

Mevr. ELHUIZEN.

Schielyk, ſchielyk, laten wy 'er in gaan, en overal wél toezien, of 'er ook nog meer Vrouwen in zyn?

LIZETTE.

Kom aan, laat ons gaan: hier is de ſleutel; maar ſtil... ik hoor Menſchen.

Mevr. ELHUIZEN.

Ik wilde niet dat men ons betrapte *voor dat wy 'er in waren*; zyn wy 'er eens binnen, *dan is* 'er niet meer aan gelegen; nadat wy alles hebben gezien, mogen zy ons wel kennen; maar zo zy ons nu hier aantroffen...

LIZETTE.

Gy moet een weinig ter zyde gaan.

Mevr. ELHUIZEN.

En gaat gy niet met my?

LIZETTE.

Ik ben in Mans kleeren, en het is donker, zy zullen my niet kennen.

Mevr.

Mevr. ELHUIZEN.

Ja, maar gy moest my niet bedriegen!

LIZETTE.

Verlaat u op my.

Mevr. ELHUIZEN.

Ik zal u in dit ſtraatje wachten.

(*Zy vertrekt.*)

LIZETTE.

Ik heb moeds genoeg, maar ik beef toch wat.

AGTTIENDE TOONEEL.

LIZETTE, VALERIUS.

VALERIUS.

Een Vrouwsperzoon met de Sleutels! — En die in huis wilde gaan! Wat heeft dat te beduiden? Wie mag toch die iaage ziel zyn, die ons gezelſchap door Vrouwen wil doen ſtooren? Dog daar zie ik iemand; zou het misſchien een van onze Leden zyn?

LIZETTE, *ter zyde.*

Ik geloof, dat het Valerius is.

VALERIUS, *tegen Lizette.*

Amicitia.

LIZETTE, *ter zyde.*

Wat zegt die Vent?

VALERIUS, *ter zyde.*

Hy hoort my niet, of hy behoort niet tot het gezelschap. Amicitia. (*Hy nadert haar en herhaalt*) Amicitia.

LIZETTE, *haare stem veranderende.*

Ja, myn Heer!

VALERIUS, *ter zyde.*

Hy is van onze byeenkomst niet; maar wat of hy hier doet?

LIZETTE, *stil.*

„ Ik wilde niet gaarne ontdekt worden."

VALERIUS.

Wat doet gy hier, myn Heer! wacht gy misschien iemand?

LIZETTE.

Ik wacht hier een Vriend.

VALERIUS, *haar naspreekende.*

Gy wacht hier een Vriend. (*Stil.*) „ Dit is gewis, „ of een Casmat, of een Vrouwspersoon."

LIZETTE, *ter zyde.*

't Zal best zyn dat ik weêr heen gaa.

VALERIUS.

Ik moet evenwel zien te ontdekken wat dat voor een Snaak zy? zeg my toch eens, myn Heer! naar wien wacht gy?

LI-

LIZETTE.

Naar niemand, myn Heer! ik ben uw dienaar.

(*Zy wil gaan.*)

VALERIUS.

Gy behoort misschien ook tot het gezelschap in dit huis?

LIZETTE.

Ja, myn Heer!

VALERIUS.

Maar toen ik u ons *Amicitia* voorhield, waarom antwoordde gy my toen niet?

LIZETTE.

Ik had u niet verstaan; Gy hebt gelyk; Amicitia.

VALERIUS, *ter zyde.*

„ 't Is waaragtig een Vrouwspersoon; wat drom-„ mel is dat hier voor eene verwarde historie?" (*Tegen Lizette.*) Waarom gaat gy niet naar binnen?

LIZETTE.

Ik wacht naar den heer Elhuizen.

VALERIUS.

Een ieder heeft hier zyne Sleutels, hebt gy de uwe ook niet?

LIZETTE.

ô Ja, myn Heer!

Valerius.

Laat my dezelve eens zien.

Lizette.

Wat is dat nodig? 't is genoeg dat ik 'er van voorzien ben.

Valerius.

Maar 't is geen goed teken, dat gy ze niet durft laten zien.

Lizette.

Daar zyn ze. (*Zy vertoont de sleutels.*)

Valerius.

Nu dan is het goed; treê dan naar binnen.

Lizette.

Ik zal de eer hebben u aanstonds te volgen.

Valerius.

Ik heb nog iets te doen, en dan kom ik straks weder; Ik bid u gaa maar na binnen.

Lizette.

Nu als 't u dan zo gelieft.

Valerius, *ter zyde.*

Ik moet eens zien, hoe dit af zal lopen.

Lizette.

Verkiest gy mede binnen te treden, anders zal ik maar alleen gaan.

Va-

VALERIUS.

Houd u om my niet op; Amicitia.

LIZETTE.

Amicitia.

VALERIUS, *neemt haar onverwacht de Sleutels uit de hand.*

LIZETTE.

Hoe, myn Heer! (*Zy tragt te vergeefs dezelve te behouden.*)

VALERIUS.

Wie heeft u deze sleutels gegeven? Wie zyt gy? Wat zoekt gy hier?

LIZETTE.

Amicitia.

VALERIUS.

Geen Amicitia met Vrouwen.

LIZETTE, *stil.*

Ik ben verraden, ik zet het op een lopen.

(*Zy loopt weg.*)

VALERIUS.

Mogt gy de beenen breken! het is uw geluk dat ik u niet agterhalen kan, maar wat is dat hier voor een verwarde boel? Tweemaal de Sleutels uit de handen te geven! Deze Sleutels in de handen van Vrouwen te zien! Vrouwspersoonen in ons gezelschap te wil-

willen introduceeren! Wy zyn vetraden! Wy zyn verraden! (*Hy gaat in huis en sluit de deur toe.*)

NEGENTIENDE TOONEEL.

ELHUIZEN, GRUNSBERG.

GRUNSBERG.

Het is my lief dat ik u heb aangetroffen, ik heb myne sleutels verlooren; en ik weet niet waar, of hoe, ik ze ben kwyt geraakt; Ik wachtte juist op een goeden Vriend, die my de deur open maaken kon.

ELHUIZEN.

Ik zal'er u aanstonds mede dienen, maar myn Vriend, gy moet uwe Sleutels beter bewaaren! Valerius laat van tyd tot tyd de sloten veranderen, als 'er sleutels verloren gaan.

GRUNSBERG.

Ik heb vermoeden op iemand.

ELHUIZEN.

Op wien dan?

GRUNSBERG.

Ik vrees, dat myne Vrouw my dezelve heeft ontnomen; en zo dat waar is, zal ik haar ook een pots spelen, die haar lang zal heugen, dat verzeeker ik haar.

ELHUIZEN.

Ei, waarom dat? gy moet u niet vertoornen, heb doch geduld met haar, en, kunt gy 't niet langer verdragen, zo zend haar daar zy van daan gekomen is.

GRUNS-

GRUNSBERG.

Ach! zo gy wist, hoe zy my met haar vervloekte *Ik wil het weten*, heeft geplaagd.

ELHUIZEN.

Kom, laat ons naar binnen gaan.

TWINTIGSTE TOONEEL.

De vorigen, LEANDER.

ELHUIZEN.

Daar komt nog een Medebroeder! Amicitia.

GRUNSBERG.

Amicitia.

LEANDER.

Amicitia; Ik ben u aanstonds gevolgd.

ELHUIZEN.

Kom laat ons met malkander gaan.

LEANDER.

Neen, ik zocht u om my by u, en by den heer Valerius, te verontschuldigen, ik kan dezen avond niet komen.

ELHUIZEN.

Niet? en om welke redenen?

GRUNSBERG.

Kom by ons; uw aandeel zult gy toch willen betaalen.

Leander.

Ja zeeker! dat zal ik doen, dat is niet meer als billyk.

Elhuizen.

Maar zeg my ten minsten de redenen, waarom gy niet wilt komen?

Leander.

Ik moet noodzakelyk van den avond elders wezen.

Elhuizen.

Ik versta u al, de vrees weêrhoudt u.

Grunsberg.

Uwe Minnares zal het u verboden hebben!

Leander.

Zy heeft het my juist niet verboden, maar kan ik wel anders doen om haar te vrede te stellen?

Elhuizen.

Gy hebt gelyk, myn lieve Schoonzoon, ik prys u, dat gy voor myne dochter zo veel over hebt; Dog ik moet u een kleine waarschouwing geven, laat u de handen niet te vroeg binden, het mogt u te laat berouwen; de Vrouwen hebben gaarne haar favoriet woord: *Ik wil*, altyd in den mond; en schikt men haar dat eens in, dan willen zy zulks altyd zo hebben.

LEANDER.

Ik weet niet, hoe ik het maaken zal? Ik heb haar van daag moeten belooven...

ELHUIZEN.

Ja, ja, 't is zeer goed; gedraag u maar altoos verstandig; Nu, myn waarde Grunsberg, wy willen gaan, en dezen armen Verliefden met vrede laten. (*Hy zoekt de sleutels.*)

GRUNSBERG.

Ja, myn lieve Vriend! gy zult genoeg ondervinden, wees maar eerst getrouwd; Indien uwe Vrouw zo is als de myne, dan zult gy een fraai koopje gedaan hebben.

ELHUIZEN.

Wat zyn dat voor Sleutels?

GRUNSBERG.

Zyn het de uwe dan niet?

ELHUIZEN.

Wel de drommel! nu herinner ik het my: Lizette heeft zich verzonnen, toen zy my die sleutels bracht, dit is de sleutel van de Kelder, en die van de Provisie-kamer; Maar hoe kunnen die in myn andere Rokzak gekomen zyn? Dat begryp ik niet.

GRUNSBERG.

Hoe komen wy 'er dan in? wy zullen moeten aankloppen.

 EL-

Elhuizen.

Leander zal wel zo goed zyn van ons de zyne te geven.

Leander.

Het doet my leed... ik heb ze ook niet.

Grunsberg.

Wat hebt Gy 'er dan mede gedaan?

Leander.

Daar ik wist, dat ik dezen avond niet zou komen, zo heb ik dezelve in myn lessenaar gesloten.

Elhuizen.

Dat is eerst een ordentelyk jong Heer, die bergt zyne sleutels, en verliest ze niet, zo als *Gy.*

Grunsberg.

En Gy, gy laat de Vrouwen 'er meê doen wat zy goedvinden.

Elhuizen.

Dat is al wonderlyk, alle drie zonder sleutels!

Grunsberg.

Ik zal aankloppen.

EEN-EN-TWINTIGSTE TOONEEL.

De vorigen, VALERIUS, *het huis uitkomende.*

VALERIUS.

Wat is dat, myne Heeren, hebt gy geen Sleutels?

GRUNSBERG.

Ik heb de myne verloren.

ELHUIZEN.

En ik heb de myne t'huis gelaten.

VALERIUS.

Bezie deze eens; zyn dit ook de uwe?

GRUNSBERG.

Wel de droes! dat zyn de myne.

ELHUIZEN.

En dit de myne.

VALERIUS.

Leert dezelve beter bewaaren; bevlytigt u om beter woord te houden; en schaamt u, dat gy uw woord verbreekt, en u door de vleijeryen der Vrouwen laat verleiden, om uwen plicht aan haare nieuwsgierigheid op te offeren. (*Hy gaat naar binnen.*)

GRUNSBERG.

Hoe! wat zegt gy daar van? myn bedriegelyke Vrouw! Dat is een trek! (*Hy gaat met Elhuizen binnen.*)

TWEE-EN-TWINTIGSTE TOONEEL.

LEANDER, *alleen.*

Wat verwarring is dit! zouden onder die Sleutels misschien ook wel die twee zyn, die ik aan Carolina heb gegeven? Neen, zy hebben ze beiden voor de hunne herkend, en ik geloove ook niet dat Carolina in staat is my zo te misleiden.... Ik zie menschen... Die met de Lantaarn is Pieter; Daar is ook een Vrouw met een Voile by hem; dat zal misschien Mevrouw Elhuizen zyn, die haar Man nagegaan is; Ik zal my hier verbergen, en hen in 't oog houden.

DRIE-EN-TWINTIGSTE TOONEEL.

CAROLINA, *met een Voile*, PIETER, *met een Dieve-lantaarn*, LEANDER, *verborgen.*

CAROLINA.

Kom maar met my, en vrees niet.

PIETER.

Maar myn allerliefste Juffrouw! By zo eene gevaarlyke onderneming, is 'er geen lid aan myn lyf dat niet siddert en beeft.

CAROLINA.

Wys my maar waar de deur van 't huis is, daar ik u van gezegd heb.

PIE.

PIETER.

Daar, daar is zy, ach ik ben zo benaauwd; Daar is de deur.

CAROLINA.

Gy zult 'er misschien verscheidene maalen in geweest zyn?

PIETER.

Ja, ik gaa 'er meest alle dagen.

CAROLINA.

Ik wenschte 'er ook gaarne in te gaan.

PIETER.

Om 's hemels wille, doe dat niet Juffrouw, daar mogen geene Vrouwen in komen.

CAROLINA.

Het is donker, niemand kan ons zien, wy kunnen 'er gerust in gaan; en daar by moet gy weten, dat myne Moeder 'er ook in is, waarom zou ik 'er dan ook niet mogen wezen?

PIETER.

Ja, ja, maar zo ik aanklop, zal men my open doen; en ziet men dan, dat ik een Vrouw by my heb, zo beloop ik een helder pak slagen.

CAROLINA.

Ik heb de Sleutels.

PIETER.

Hoe! gy de Sleutels! Wie heeft u die gegeven?

CAROLINA.

Myn Vader! zie daar zyn ze! wy kunnen zelve de deur open maken, zonder dat het iemand merkt; gy moet my maar beneden in de kamer brengen; Kan men zich nergens verfteken?

PIETER.

Daar is een klein Kamertje... maar waarachtig, het is niet goed.

CAROLINA.

Kom, fpoedig maar, laaten wy 'er ingaan.

PIETER.

Maar zeeker..., Ach! Juffrouw... *ik wilde* niet gaarne...

CAROLINA.

Hier zyn de Sleutels, maak open.

PIETER.

Welaan dan, ik zal open maaken, en dan loop ik aanftonds voort. (*Hy fteekt de fleutel in de deur.*)

LEANDER.

Hier de Sleutels! (*Hy neemt ze weg.*)

CAROLINA.

Hoe! is dat uw woord houden? gy belooft my hier niet na toe te gaan, en ik tref u hier aan?

LE.

LEANDER.

Ach! Ondankbaare, is dat myn loon? Gy zweert my, nadat gy my de Sleutels hebt afgenomen, dat gy ze zult bewaaren, en gy bedient 'er u op deze wyze van!

CAROLINA.

Ik heb u beloofd, dat zy niet uit myne handen zouden komen.

LEANDER.

Eene belofte, met een voornemen om my te bedriegen, het welk my ontslaat van myn woord. Inderdaad, gy leert my hoe men op eene dubbelzinnige wys moet handelen; en dus zal ik uwe strafbare onderrigting volgen, en my op 't oogenblik begeven naar de plaats, daar ik u beloofd had niet te zullen gaan.

CAROLINA.

Ach! doe zulks niet, liefste Leander.

LEANDER.

Neen! daar gy my niet bemint, zo verdient gy ook niet dat ik iets meer voor u doe! Zo gy ondertusschen my nog mogt beminnen, zo kan u deze straf, die gy dubbeld hebt verdiend, in 't vervolg tot een Les en waarschouwing strekken.

(Hy gaat in huis.)

VIER-EN-TWINTIGSTE TOONEEL.

CAROLINA, PIETER.

CAROLINA.

Ach, ik ongelukkige! Pieter!

PIETER.

Juffrouw?

CAROLINA.

Ik voel my niet wel.

PIETER.

ó My! ik heb niet anders by my dan een beetje Kaarse-snuitzel uit de Lantaarn.

CAROLINA.

Ach my! Ik sterf!

PIETER.

Help, help, is hier dan niemand?

VYF-EN-TWINTIGSTE TOONEEL.

De vorigen, Mevr. ELHUIZEN, Mevr. GRUNSBERG, LIZETTE, *uit verscheidene hoeken van het Tooneel te voorschyn komende.*

Mevr. GRUNSBERG.

Wat is hier te doen?

LIZETTE.

Wat is hier voor leven?

CAROLINA.

Ach Mama! ik zogt u.

Mevr. ELHUIZEN.

En ik zogt u.

PIETER.

En ik ging op de Snippen-jagt.

ZES-EN-TWINTIGSTE TOONEEL.

De vorigen, MARTEN, *met de Waschkaarsen.*

MARTEN.

Wat is dat hier voor geweld? en dat zo laat! Wat zal die Vrouwenmarkt hier doen?

LIZETTE.

Marten, wy zyn het, één, twee, drie, vier, Vrouwen, alle vier in een droevigen staat.

PIETER.

En ik ben de vyfde.

MARTEN.

Maar waarom zyt gy in een droevigen staat? Waarom zyt gy hier? Misschien uit nieuwsgierigheid, om te weten wat hier in huis geschiedt?

LIZETTE.

Juist niet uit nieuwsgierigheid, maar alleen uit een heftig verlangen om te weten.....

Mevr. ELHUIZEN.

Ik kom alleen maar om myn Man te spreken.

Mevr. GRUNSBERG.

Ik wilde maar weten, of myn Man hier is?

CAROLINA.

En ik verlang te vernemen, of myn Minnaar zig nog welvarende bevindt.

LIZETTE.

En ik heb noch bloedverwanten, noch vrienden, maar een zekere natuurlyke drift om alles te weten wat in de wereld omgaat.

PIETER.

Men kan nu immers niet zeggen, dat zy *nieuwsgierig* zyn.

MARTEN.

Ik bid u allen, een oogenblik te wachten. (*Ter zyde.*) „deze Wyven zoeken hier de boel in de war „ te helpen, ik moet zulks zien voor te komen." Zoudt gy gaarne binnen willen zyn?

LIZETTE.

Ja, ik gaf 'er ik weet niet wat om, dat ik zo gelukkig was.

Mevr. ELHUIZEN.

Honderd dukaaten wilde ik 'er voor schuldig wezen.

MARTEN, (*met een zachte stem.*)

Laat 'er my voor zorgen, ik zal u behulpzaam zyn.

Mevr. ELHUIZEN.

Maar hoe dan?

MARTEN.

Vertrouw maar op my.

LIZETTE.

Ja, Marten is een eerlyk borsje, ik staa voor hem in.

MARTEN.

Pieter, weet gy de deur, die na de Kelder gaat?

PIETER.

Zou ik die niet weten, ik ben 'er meenigmaal in geweest.

MARTEN.

Hier is de Sleutel; maak de deur open die naar de straat gaat, en breng 'er haar met de Lantaarn in, sluit haar dan op, en kom dan weêr hier, ik zal naar u wachten.

Mevr. ELHUIZEN.

Och! myn lieve Marten, gy moet ons niet verraden.

MARTEN.

Verlaat u maar op my.

LIZETTE.

Wy zyn met ons vieren; Wy zyn voor een twintig, dertig, Mansperzoonen niet bevreesd!

PIETER.

Heb de goedheid van my te volgen, ik zal u wél geleiden.

Mevr. ELHUIZEN.

Kom Carolina, daar gy nu toch hier zyt, kunt gy mede gaan.

(Zy vertrekt.)

CAROLINA.

Ik zou hier niet zyn, zo ik u niet tot een voorbeeld had genomen.

(Zy vertrekt.)

Mevr. GRUNSBERG.

Het zy op deze, of op eene andere manier, zo ik maar wat te zien kryg, ben ik wel te vreden.

(Zy vertrekt.)

LIZETTE.

Maak maar, myn zoete Marten, dat wy alles kunnen zien; het geschiedt uit geen nieuwsgierigheid, 't is maar uit de grap.

(Zy vertrekt.)

ZEVEN-EN-TWINTIGSTE TOONEEL.

MARTEN, *alleen.*

Daar heb ik nu eene zaak op my genomen, waar van de uitflag kan tegen vallen; dog het gefchiedt met een goed oogmerk, en ik hoop, dat het my zal gelukken. Deze Wyven zyn razende; ieder van haar is in ftaat om het huis, om haare Mannen, en alle de Leden van het gezelfchap, in 't verdriet te brengen; Byaldien nu het geene ik in den zin heb, naar wensch flaagt, zullen de Heeren daar mede te vreden, en de Vrouwen van haare zotte nieuwsgierigheid genezen, zyn; en my, die maar een arm Knecht ben, zal het tot eer verftrekken iets tot de algemeene rust, tot aller genoegen, en tot in ftandhouding van het gezelfchap, te hebben toegebracht; En dat zal de gunst der Heeren jegens my niet verminderen, want tegenwoordig moet men al veel doen om eerlyk door de wereld te komen.

Einde van het tweede Bedryf.

DER-

DERDE BEDRYF.

EERSTE TOONEEL.

Verbeeldt de Kamer van 't eerste Bedryf.

Carolina, Mevr. Elhuizen, Mevr. Grunsberg, Lizette, Marten.

Marten.

Kom maar met my, en vrees niet; Ik zal u op een plaats brengen, daar gy alles kunt zien, zonder gezien te worden.

Mevr. Elhuizen.

Maar waar zult gy ons verbergen?

Marten.

In een donkere Kamer, daar niemand in komt.

Lizette.

Dat zal zeeker de Kamer zyn, daar de Schat in is?

Marten.

Recht zo Meisje lief, daar is de Schat in, daar men het Land meê mest.

Mevr. Grunsberg.

Is het niet waar, dat 'er Distilleer-ketels in zyn?

Mar-

MARTEN.

Neen, de Ketels zyn in de Keuken.

Mevr. ELHUIZEN.

Waar is dan de Speel-kamer?

MARTEN.

Zomwyl fpelen zy hier een Dammetje.

CAROLINA.

Dametjes? Daar hooren wy 't nu; Ik dacht immers wel, dat zy Vrouwen by zig kregen. Dametjes!

MARTEN.

Gy zult met ter haast zien, met welke Vrouwen zy zig verlustigen? Hunne Vrouwen zyn de Flesfen.

LIZETTE.

Flesfen en Potten, denk ik.

MARTEN.

Potten! wat zouden zy daar meê doen?

LIZETTE.

Toveryën meê dryven; om den Schat te vinden.

MARTEN.

Ja, gy hebt gelyk! Nu fchielyk, fchielyk, ik hoor menfchen; neemt u wel in acht, en maakt vooral geen gedruis.

CAROLINA, *ter zyde.*

Zo ik 'er Vrouwlui aantref, zal my niets weêrhouden....

(*Zy vertrekt.*)

Mevr. ELHUIZEN, *ter zyde.*

Zo myn Man speelt, zal ik hem de Kaarten uit de handen scheuren.

(*Zy vertrekt.*)

Mevr. GRUNSBERG, *ter zyde.*

Ik slaa hun al hunne Distilleer-kolven aan stukken.

(*Zy vertrekt.*)

LIZETTE, *ter zyde.*

Zo zy een Schat graven, zullen zy my myn aandeel daar van geven.

(*Zy vertrekt.*)

MARTEN.

Om deze nieuwsgierige Vrouwen ten vollen te overtuigen, moet men haar alles met haare eigene oogen laten zien! Maar ik hoor de Heeren; ik moet de maaltyd klaar gaan maken; zo my myn aanslag gelukt, zal men my pryzen; en zo niet, geduld! Dewyl myn oogmerk goed is, mag de zaak lopen zo als zy wil.

(*Hy vertrekt.*)

TWEE-

TWEEDE TOONEEL.

VALERIUS, ELHUIZEN, GRUNSBERG, LEANDER.

GRUNSBERG.

Het is zo, myn Wyf heeft my myne sleutels op een diefachtige manier afgetroggeld.

VALERIUS.

Wie weet, of zy 't niet was, die in Manskledereen hier rondom liep draaijen.

GRUNSBERG.

Myn Vrouw in Mans-kleêren? dat kan niet zyn, daar zyn geen kleêren in myn huis die haar kunnen passen.

VALERIUS.

Dan zal het misschien die andere met de Voile geweest zyn, die door Marten betrapt wierdt, toen zy de deur open sloot.

GRUNSBERG.

Indien dat waar is, dat zy zich zo ten toon heeft gesteld, dan zal haar..... dat wil ik zweeren.

ELHUIZEN.

Myn Vriend! wees toch zo driftig niet.

GRUNSBERG.

Komt gy weêr met uw Phlegma.

ELHUIZEN.

Gy zyt van uwe, ik van myne, Vrouw, en Leander van zyne Minnares, gefopt; dat is klaar. Nu moeten wy de beweegredenen van haar gedrag eens bedaard nagaan. Of de liefde, die zy ons toedragen, is 'er de oorzaak van, en als dan kunnen wy ons niet beklagen; Of het is een natuurlyk gebrek, dat men Nieuwsgierigheid noemt, en dan moeten wy met die zwakheid medelyden hebben. Een verftandig Man moet dit zoeken te verbeteren, zonder zich kwaad te maaken, en gy moet weten, waarde Vriend, dat men nooit met toorn en geweld, maar met goedheid en verftand, verbeteren kan, bekyf uwe Vrouw twintig jaar lang, zy zal hoe langer hoe flimmer worden; kies nu een van die twee wegen; Of breng haar met goedheid en liefde te recht, of wees 'er onverfchillig in.

VALERIUS.

Elhuizen heeft gelyk; hy fpreekt als een verftandig Man, en als een waar Philofooph, over het gebeurde; maar ik moet 'er voor het gebeurlyke nog eene les byvoegen, welke de ondervinding geleerd heeft, dat niet minder nuttig is; te weten, dat gy uwe Sleutels wél bewaart! Laat gy u dezelve van uwe Vrouwen ontnemen, zo verliest gy uwe vryheid.

LEANDER.

Ik ben de eenvoudigfte van allen geweest; ik beken myne dwaasheid; Ik heb zelf myne fleutels aan Carolina in bewaaring gegeven, en ik heb my niet kunnen voorftellen, dat zy my verraden zou.

ELHUIZEN.

Verwyt u dat niet; de liefde maakt blind; gy waart verblind toen gy haar de sleutels hebt gegeven, en haare verblindheid was oorzaak, dat zy 'er gebruik van wilde maaken. Gy zult beiden allengs beter leeren zien.

DERDE TOONEEL.

De vorigen, ARISTUS.

ARISTUS.

Amicitia; Heer Valerius! hebt gy deze Heeren nog niet van den goeden Vriend gezegd, dien ik voorgesteld heb?

VALERIUS.

Wat zegt gy 'er van, myne Heeren, zyt gy te vreden, dat wy hem als Broeder aannemen?

ELHUIZEN.

Wie is hy? Hoe is zyn naam?

ARISTUS.

't Is de Heer Damon, kent gy hem?

ELHUIZEN.

Neen.

GRUNSBERG.

Ik ken hem, het is een braaf Man, by is ons gezelschap wel waardig.

VALERIUS.

Goed; Nu 'er twee zyn, die hem kennen, kan hy toegelaten worden, wat zeggen de Heeren?

ELHUIZEN.

Ik ben te vreden.

LEANDER.

Ik mede.

ARISTUS.

Zal ik hem dan binnen laten?

VALERIUS.

Wacht nog een weinig. Ik heb nog een voorſlag, eer wy hem aannemen? Deze Kamers kosten ons vry wat geld; wy hebben de verbeteringen en *de meubilen* ſamen betaald; het was dus billyk, *dat* ieder nieuw aankomeling iets voor de Entrée betaalde, wat dunkt 'er u van? *Zo* wy, tot nader ſchikking, ten opzichte van Damon, bepaalen, dat hy de maaltyd van avond bekostigde?

GRUNSBERG.

Gy hebt gelyk; kan men wel minder beſteden, om in een goed gezelſchap te komen?

ELHUIZEN.

Dat zal elk onzer goedkeuren, en Damon zal 'er, vertrouw ik, vooral niets tegen hebben.

ARIS-

ARISTUS.

Ik zal hem dan onder deze voorwaarde mede brengen.

(Hy vertrekt.)

VALERIUS.

Hoe meer Leden, hoe meer vreugd; Maar ik vergeet nog iets te vragen?

GRUNSBERG.

Wat dan?

VALERIUS.

Of deze Heer getrouwd is? Want wy zullen, vrees ik, voortaan bedacht moeten zyn om niet alleen geene Vrouwen, maar zelfs geene getrouwde Mans, hier in te laten!

LEANDER.

Hoe zo myn Heer?

VALERIUS.

Ook geen verliefde Minnaars.

LEANDER.

Maar waarom niet?

VALERIUS.

Omdat zy hunne sleutels niet kunnen bewaaren.

VIERDE TOONEEL.

De vorigen, DAMON.

ARISTUS.

Amicitia.

VALERIUS.

Amicitia; Hebt gy hem onze groet gewezen?

DAMON.

Uw dienaar, myn Heeren!

VALERIUS, *geeft hem de hand.*

Wat dienaar! Amicitia.

DAMON.

Amicitia; Myn Vriend Aristus heeft my gezegd, dat de Heeren de goedheid gehad hebben my te vergunnen ...

VALERIUS.

Wat goedheid gehad? Wat vergunnen? deze uitdrukkingen zyn uit ons gezelschap verbannen; Amicitia, en niets méer.

DAMON.

Ik wilde gaarne alles, wat ik betaalen moet, ten eersten afdoen.

VALERIUS.

Niets; Zo gy van avond de Maaltyd betaalt, is

al-

alles voldaan; en 't geen gy van avond doet, mag een nieuw aangenomene op zyne beurt ook doen.

DAMON.

Zo ik daarenboven nog iets voor de Entrée schuldig ben, zo wil ik het gaarne betaalen.

VALERIUS.

Niets! Hier vallen geene onkosten; Al wat wy hier doen, komt daar op uit, dat wy eenige uuren in eene gulhartige verkeering aangenaam doorbrengen, en nu en dan, op gemeene kosten, een zeer eenvoudig vriendelyk soupétje te samen genieten; dog dat gebeurt niet dikwils.

DAMON.

Men zegt evenwel, dat gy onder u verscheidene Charges en Ampten hebt, daar men met ter tyd toe kan geraaken.

VALERIUS.

Oude Wyven praatjes! uitvindingen der zulken die wy niet willen aannemen, en die zig alles in 't hoofd haalen, om, ware 't mogelyk, den ondergang van ons gezelschap te bewerken.

ARISTUS.

Dat heb ik hem ook reeds gezegd, maar hy wilde my niet gelooven.

ELHUIZEN.

Ja, de gansche wereld verbeeldt zig, dat wy een geheim onder ons hebben; Dit is eene uitwerking van den

den hoogmoed dier geenen, die zig schaamen niets te weten, en die daarom liever hunne loutere harsenschimmen aan anderen als waarheid opdringen, dan eenvoudig hunne onkunde belyden, willen.

GRUNSBERG.

By de maaltyd zult gy alle onze geheimen ontdekken; De een snydt voor, de ander zingt, de derde verhaalt aartige gevalletjes, de vierde eet smakelyk, en maakt, door zyn voorbeeld, eene algemeene graagte; Dit laatste is gemeenlyk het Eerampt, dat ik, onwaardige, de eer heb te bekleeden.

LEANDER.

Dames zult gy hier niet aantreffen, dewyl haar de entrée niet wordt toegestaan; hoe zeer zy 'er dikwils op aangedrongen hebben.

DAMON.

Deze zyn het juist, die het meest van dit gezelschap praaten, en daar allerhande geheimen van vertellen.

VALERIUS.

En wat zouden toch onze geheimen zyn! Onze byeenkomst wordt niet geheim gehouden. En waarom zouden wy ons verbergen? wy spreken of doen geen kwaad; wy belasteren of beledigen niemand. Zie hier onze voornaamste Wetten, oordeel, of wy reden kunnen hebben om daar eenig geheim van te maaken.

1.) Niemand zal in ons Gezelschap worden aangenomen, dan die bekend is voor een braaf, eerlyk, Man van goede Zeden.

2.) Een

2.) Een ieder mag zig hier, naar zyn goedvinden, met alle onschuldige uitspanningen vermaaken.

3.) 't Zy wy hier op de gewoone wyze by malkander komen, of nu en dan goedvinden te eeten, zal elk dien drank gebruiken, welken hy verkiest; en in die hoeveelheid als hy verkiest, zonder dat eenig ander Lid zig daar mede bemoeije; mits echter, dat niemand te veel wyn drinke; want zo dit aan iemand voor de eerste reize gebeurde, zou hy terstond van de maaltyd geweerd, en gebeurde zulks ten tweedemaal, uit dit gezelschap voor altyd gebannen, worden.

4.) Een ieder geeft zyn gerechtig aandeel tot onderhoud van alle noodige zaaken, als vuur, licht, bediening, boeken, kaarten &c.

5.) Geene Vrouwen zullen in dit gezelschap worden toegelaten, onverminderd het respect en de verknochtheid, welken alle de Leden voor achtenswaardige Vrouwen betuigen te hebben.

6.) Het saamgebrachte geld, dat na de verteering mogt overblyven, zal in eene byzondere kas gelegd worden, om daar uit de Armen en Noodlydenden by te staan.

7.) Wanneer een onzer Leden, buiten zyn schuld, in ongeluk mogt geraaken, zullen hem de anderen, zo veel in hun vermogen is, te hulpe komen, en hem met Broederlyke liefde ondersteunen.

8.) Die eene laage of schandelyke daad begaat, zal aanstonds van 't Lidmaatschap verstoken zyn.

9.) Alle Ceremoniën, Complimenten, en niets beduidende betuigingen, zullen hier verbannen zyn; Die gaan wil kan gaan, die blyven wil, kan blyven, en

en daar zal geene andere groet, geen ander compliment, mogen gebruikt worden, dan *Amicitia.* —— Wat dunkt u daar van, is dat een gezelschap, dat reden heeft om zig te verbergen?

DAMON.

Ik verheug my dat ik het geluk heb my onder het getal uwer Leden te mogen tellen.

VYFDE TOONEEL.

De vorigen, MARTEN.

MARTEN.

Myn Heeren, het eeten is op tafel.

(*Hy vertrekt.*)

VALERIUS.

Kom laat ons dan gaan.

DAMON.

Ik bid u! (*Hy wil dat Valerius eerst zal gaan.*)

VALERIUS.

Zie daar, daar zondigt gy reeds tegens het laatste artikel van onze Wetten! Die de naaste by de deur is, gaat zonder ceremonie eerst. Amicitia.

(*Hy vertrekt.*)

DAMON.

Hy heeft gelyk, dat is een zeer goed gebruik.

(*Hy vertrekt.*)

GRUNS-

GRUNSBERG.

Kom Vrienden, gaan wy; de ſporreling die ik met myne Vrouw heb gehad, heeft my een goeden appetyt veroorzaakt.

(*Hy vertrekt.*)

ELHUIZEN.

Ik heb altyd goeden appetyt, wyl my nooit iets toornig of verdrietig maakt.

(*Hy vertrekt.*)

LEANDER.

Dat kan ik niet zeggen; ik bemin Carolina, en de gedachte ſmart my dat ik haar vertoornd heb. Zy had zeeker wel iets verdient, maar myn hart verwyt my toch, dat ik haar te hard heb behandeld.

(*Hy vertrekt.*)

ZESDE TOONEEL.

Mevr. ELHUIZEN, Mevr. GRUNSBERG, CAROLINA, LIZETTE.

Mevr. GRUNSBERG.

Hebt gy gezien?

Mevr. ELHUIZEN.

Hebt gy gehoord?

LIZETTE.

Die my van den Schat gezegd heeft, die heeft in der daad gelyk.

CAROLINA.

Hoe, gelyk? Waar is dan die Schat!

LIZETTE, *op de deur van de Eetzaal wyzende.*

Daar is hy! Een aangenaam en vriendelyk gezelschap is de beste schat van de wereld,

Mevr. GRUNSBERG.

Myn goede Man! Ik heb u verongelykt; Het is de onschuldigste byeenkomst van de wereld.

Mevr. ELHUIZEN.

Het kwam my ook onmogelyk voor, dat Elhuizen zoude speelen.

CAROLINA.

Leander is oprecht en deugdzaam, maar hy heeft my een al te bitter verwyt gedaan.

LIZETTE.

Dat was uw schuld, Mejuffer; gy hadt hem behooren te gelooven, en niet zo nieuwsgierig te zyn.

CAROLINA.

Myn Moeder heeft my daar toe verleid.

Mevr. ELHUIZEN.

Het geschiedde by my niet uit nieuwsgierigheid, maar uit plicht.

Mevr.

Mevr. GRUNSBERG.

En ik had 'er byzondere redenen toe.

Mevr. ELHUIZEN.

Zy mogen nu gerust hun gang gaan; Laat ons vertrekken, ik wil niets meer zien.

Mevr. GRUNSBERG.

Ja Mevrouw! laat ons gaan, op dat men niet van ons vermoede, dat wy ons met anderer lieden zaaken bemoeijen.

CAROLINA.

Ach Hemel! wie weet of Leander my nog bemint; ik wilde wel gaarne eens zien of hy vrolyk of verdrietig is?

Mevr. ELHUIZEN.

Kom, het is nu genoeg. (*Zy wil gaan.*)

LIZETTE.

Wacht nog een oogenblikje, ik zal maar eens zien of de Heer Leander eet of niet? (*Zy luistert aan de deur.*)

Mevr. GRUNSBERG.

Kom, gaan wy; het past ons niet aan de deuren te luisteren.

Mevr. ELHUIZEN.

Wy moeten vertrekken.

LIZETTE.

Wat een kostbaare maaltyd! Wat lekker eeten!

Mevr. ELHUIZEN, *weder keerende.*

Hoe veel Heeren zyn 'er?

LIZETTE, *kykt.*

Zes.

Mevr. GRUNSBERG, *naderende.*

Eeten zy?

LIZETTE.

Met zeer veel appetyt.

CAROLINA.

Eet Leander ook?

LIZETTE.

Die ſpreekt.

Mevr. GRUNSBERG.

Dat is zyn gewoonte; hy eet langzaam, en praat altyd onder het eeten.

Mevr. ELHUIZEN.

En myn Man?

LIZETTE.

ô Gy moest het zien!

Mevr. GRUNSBERG.

Wat dan?

LIZETTE.

Wat een heerlyke Pastey.

Mevr. GRUNSBERG, *dringt naar 't sleutelgat.*

Hoe!

Mevr. ELHUIZEN, *komt om te zien.*

Een Pastey! En waar van gemaakt.

Mev. GRUNSBERG.

Een weinig plaats, zo 't u belieft Mevrouw! Ik ben 'er de eerste by geweest.

Mevr. ELHUIZEN.

Kyk dan schielyk, want ik moet ook eens zien.

CAROLINA, *ter zyde.*

Zy mogen nu naderhand van myne nieuwsgierigheid wel zwygen!

Mevr. GRUNSBERG.

't Is superbe.

Mevr. ELHUIZEN.

Laat 'er my toch ook by. (*Zy stoot Mevrouw Grunsberg weg en kykt.*)

LIZETTE.

Van deze reet krygt my geen mensch weg.

Mevr. ELHUIZEN.

ô Dat is manifiek.

CA-

CAROLINA.

Zal Ik niets mogen zien?

Mevr. ELHUIZEN.

Zy drinken.

Mevr. GRUNSBERG.

Wie drinkt? dat moet ik zien.

CAROLINA.

Mama, ik wilde ook zo gaarne wat zien.

Mevr. ELHUIZEN, *haar plaats maakende.*

Kom hier.

CAROLINA.

Leander drinkt.

Mevr. GRUNSBERG.

En Grunsberg?

CAROLINA.

Trancheert een Hoen.

Mevr. ELHUIZEN, *stoot Carolina te rug.*

Dat moet ik ook zien.

LIZETTE, *gaat te rug.*

Schielyk, schielyk, maak toch dat wy weg komen.

Mevr. GRUNSBERG.

Waarom dat?

LIZETTE.

Pieter komt op de deur aan.

Mevr. ELHUIZEN.

Wat doet Pieter?

LIZETTE.

Hy bedient de Tafel.

Mevr. ELHUIZEN, *kykt.*

Ik moet hem zien.

ZEVENDE TOONEEL.

De vorigen, PIETER, *met een schotel met Cotteletten.*

(In 't uitkomen loopt hy tegen Mevrouw Elhuizen aan, en blyft verschrikt staan.)

Mevr. ELHUIZEN.

Stil, stil.

PIETER.

Maar wat doet gy allen hier?

Mevr. GRUNSBERG.

Stil, stil.

PIETER.

Zo men u ontdekte, zoude ik niet gaarne met u deelen.

LIZETTE.

Gy moet toch niets verklikken.

PIETER.

Ik ſpreek geen woord; Ik zal dit maar wegbrengen, en dan gaa ik weêr naar binnen.

LIZETTE.

Wat hebt gy daar dan?

PIETER.

Appel-koekjes; een vervalletje voor my.

LIZETTE.

Laat ze my eens zien. (*Zy neemt 'er een.*)

PIETER.

Tast maar toe, naar uw ſmaak.

LIZETTE.

Dat is eerst lekker.

Mevr. ELHUIZEN.

Ik moet ook eens proeven. (*Zy neemt 'er een.*)

PIETER.

Als 't Mevrouw gelieft?

Mevr. GRUNSBERG.

Met uw verlof. (*Zy neemt 'er een.*)

PIETER.

Naar uwe verkiezing.

CAROLINA.

En voor my niets?

PIETER.

Doe my de eer aan, en neem 'er ook een.

CAROLINA.

't Is maar om te proeven. (*Zy neemt 'er een.*)

PIETER.

Zo ben ik met myn schotel haast uit verkocht; ik zal maar weêr naar binnen gaan, om wat anders te beschaaren.

LIZETTE.

Breng my dan wat lekkers meê.

PIETER.

Ja, maar gaa waarachtig liever heen Dames, want zo gy gezien wierdt, zou...

Mevr. ELHUIZEN.

Zeg toch niets.

PIETER.

Geen woord. (*Hy gaat weer naar binnen en sluit de deur toe.*)

Mevr. ELHUIZEN.

Wy moeten nu gaan, eer wy ontdekt worden.

Mevr. GRUNSBERG.

Ja, dat zal wel 't beste zyn.

Carolina.

Ja, laten wy gaan, op dat Leander geene oorzaak vinde om my weêr bittere verwytingen te doen.

Lizette, *loopt naar de deur.*

Nog eens gekeken, en dan gaa ik heen.

Mevr. Elhuizen.

Kom voort nieuwsgierig ding.

Lizette.

ó Dat is heerlyk! (*Zy kykt.*)

Mevr. Elhuizen, *keert te rug.*

Wat is dan zo heerlyk?

Lizette.

Het Desfert.

Mevr. Grunsberg, *komt by de deur.*

Het Desfert?

Lizette.

Hoe fraai! Kandelaars van Kristal met bloemen! 't Is als een geïllumineerde Tuin.

Mevr. Elhuizen.

Dat moet ik ook zien.

Mevr. Grunsberg.

Ik bid u, laat my dat toch ook zien.

CAROLINA.

My ook.

Zy dringen zo sterk om te zien, dat 'er de deur van open springt, daar op komen de Heeren uit de Kamer.)

AGTSTE TOONEEL.

De vorigen, VALERIUS, ELHUIZEN, GRUNSBERG, LEANDER, ARISTUS, DAMON, *eenigen met Servetten, anderen met Kandelaars.*

VALERIUS.

Wat is dat voor een geweld?

GRUNSBERG, *tegen zyn Vrouw.*

Voor den duivel....

ELHUIZEN, *tegen Grunsberg.*

Geen drift... alles met verstand, met bedaardheid.

VALERIUS.

Hoe komen deze Dames hier? Wie heeft ze hier gebracht? Wie heeft haar ingelaten?

LAATSTE TOONEEL.

De vorigen, MARTEN.

MARTEN.

Dat heb ik gedaan, myn Heer! Dat is myn schuld, myn Heeren! Dog hebt de goedheid my te hooren; denkt gy dan dat ik misdaan heb, zo straft my.

ELHUIZEN.

Nu begryp ik het ſtuk; Marten heeft die Vrouwen hier in gebracht om haar van haar kwaad vermoeden te genezen, en voor te komen, dat zy niet langer erg van ons denken; Is het niet zo?

MARTEN.

Ja, myn Heer! dit is de eenige reden, dat ik haar hier heb ingelaten. De eene zeide, daar wordt geſpeeld, en de gantſche Familie geruïneerd; De andere vertelde, dat hier Vrouwen van een ſlecht gedrag kwamen; Een derde was zeeker, dat men den Steen der Wyzen zocht; Weêr eene andere verzeekerde, dat 'er een Schat gegraven wierdt; zodra zulk gekakel in eeniger Vrouwen monden rond gaat, weet het zeer ſchielyk de gantſche Stad. Deze gekheden haar uit het hoofd te praaten was onmogelyk; zy moesten overtuigd worden; zy moesten alles met haare oogen zien, en met haare ooren hooren, om van deze zotte Nieuwsgierigheid te herkomen; Zy hebben nu gehoord, zy hebben nu gezien, zy zullen nu, hoop ik, geene kwaade vermoedens meer voeden, noch langer nieuwsgierig zyn. Ik heb u, Dames, met een goed oogmerk hier ingelaten, en ik hoop, dat zulks van een goed gevolg mag wezen.

VALERIUS.

Ik weet niet wat ik 'er van zeggen zal! Gy hebt veel vryheid genomen, en zyt myne bevelen niet nagekomen, gy hadt dus verdiend, dat ik u de deur uitzettede; Indien het echter dit gevolg mogt hebben, dat deze Dames, nu beter wegens onze bedoelingen

onderricht, haare Mannen voortaan met vrede laten, en onze byeenkomsten niet meer verstooren, dan wil ik u uwe al te groote vrypostigheid wel vergeven, en ik zou 'er u zelfs met vermaak eene belooning voor schenken.

MARTEN.

Wat antwoordt gy hier op Dames, zyt gy niet ten vollen overtuigd?

Mevr. ELHUIZEN.

Ik had niet nodig te zien, om van het goed gedrag van myn Man overtuigd te wezen.

ELHUIZEN.

Waarom zyt gy dan hier gekomen?

Mevr. ELHUIZEN.

Om myne dochter te vergenoegen.

LEANDER.

Ik verdiende dus geen geloof by u Carolina?

CAROLINA.

Kwaade tongen brachten my in twyffeling: ik was van uwe oprechtheid overtuigd.

GRUNSBERG.

Maar gy, allerliefste Karonje, zult gy voortaan nog op uw vermaledyd *ik wil het weten* blyven staan?

 Mevr.

Mevr. GRUNSBERG.

ô Neen, myn lieve Man, wees in het toekomende niet meer bezorgd voor myn *ik* WIL *het weten*.

GRUNSBERG.

Ja, omdat gy het nu weet!

LIZETTE.

Vergeeft het ons, myne Heeren! wy zyn Vrouwen; Altyd te moeten hooren: „Hier mogen geene „Vrouwen inkomen!" moest eene onweêrstaanbaare begeerte daar toe in ons verwekken; Zo men my zeide: hier onder op den grond van dezen put ligt een Steen, dien niemand zien mag; zo liet ik my 'er tot over den hals toe inzakken, om denzelven machtig te worden.

VALERIUS.

Is nu uwe Nieuwsgierigheid voldaan, Dames? zyt gy nu te vrede?

Mevr. GRUNSBERG.

Ik ben het ten vollen, myn waarde man, ik zal u voortaan nooit meer kwellen.

GRUNSBERG.

't Word ook hoog tyd, dat gy u wat verstandiger begint te gedragen.

Mevr. ELHUIZEN.

Elhuizen, zyt gy kwaad op my?

ELHUIZEN.

In 't geheel niet, myn lieve Vrouw: niets minder dan dat; ik ken de Vrouwen, ik heb medelyden met haar.

CAROLINA.

En gy heer Leander?

LEANDER.

Vergeef my myne drift, ik zal uwen argwaan ook vergeten.

ELHUIZEN.

Maar hoe drommel zyt gy aan myne sleutels gekomen?

LIZETTE.

Dat was niet moejelyk, myn Heer! met een kopje Koffy.

ELHUIZEN.

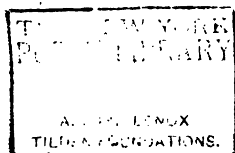
Jou slimme feeks, nu herinner ik my... (*Tegen Mevrouw Elhuizen.*) en te gelyk ook uw verlangen om my myn rok uit te trekken.

Mevr. ELHUIZEN.

Vergeef het my.

VALERIUS.

Goed, laat nu alles voorby zyn, gy zult dan niet meer nieuwsgierig wezen?

LENOX

Rein. V. Vinkeles, inv. et sculp. 1789.

Juffrouw KANTHER.

Uw deugd verblydt my innerlyk, liere Julie. enz.

ARMOEDE en DEUGD. VIIe. Toon.

ARMOEDE EN DEUGD.

TOONEELSPEL

Uit het Hoogduitsch vertaald.

Weiße (Christ. Felix)

DS.

VERTOONERS.

KANTHER, een arme Goudſmid.

Juffrouw KANTHER, zyne Vrouw.

KAREL, de oudſte Zoon; een Jongeling van negentien jaaren.

FREDRIK, de jongſte Zoon; een klein knaapje.

JULIE, de Dogter; een meisje van zeventien jaaren.

Een klein Kind, in de Wieg.

De oude Heer VAN WARNER.

De Heer VAN WARNER. de Zoon.

KRISTOFFEL, zyn Knegt.

Het ſtuk wordt vertoond in eene der aanzienelyke Steden van Duitschland.

ARMOEDE EN DEUGD.

TOONEELSPEL.

Het tooneel verbeeldt een zeer armoedig kamertje, met eenige oude halfgebrokene stoelen, en eene Goudsmids-werktafel. Men ziet in 't verschiet eene wieg, waarin een kind slaapt, met een' oud' voorschoot overdekt. Alles vertoont de grootste armoede.

EERSTE TOONEEL.

Juffr. KANTHER, JULIE, FREDRIK.

Juffrouw Kanther is voor op het tooneel bezig met wol te spinnen; haar zoontje Fredrik met dezelve te haspelen. Zy schynt wegens vermoeidheid somwylen genoodzaakt te zyn om haar werk voor eene korte wyl te staaken; waarna zy het met verdubbelden yver weder opvat. Nu en dan slaat zy met medelyden het oog op haare kinders. — Julie zit by de wieg en breidt. Dikmaals ziet zy, onrustig, neêrslagtig en vol verlangen, naar de deur.

Juffr. KANTHER.

't Moet haast drie uuren zyn.

JULIE, *het wiegkleed opligtende, ter zyde.*

Sedert gisteren middag niet gegeeten te hebben, en evenwel gerust te slaapen... Welk een geluk voor u, arm kind!

Juffr. KANTHER.

Slaapt hy nog, Julie?

JULIE.

Ja, moederlief.

Juffr. KANTHER.

Och! mogt het arme kind nog lang slaapen!... Voorzigtig, Julie! dat ge hem niet wakker maakt! Zyn gekerm zou myn angst vermeerderen.... Heeft vader niet laaten blyken, waar hy heen ging?

JULIE.

Vader sprak van naar den jongen heer te gaan, die hem den ring gezonden had om 'er de steenen in te zetten. Hy wilde zien, of hy een' gulden of twee op rekening kon bekomen.

Juffr. KANTHER.

't Was negen uuren, toen hy uitging; en nog niet weêr t'huis! . . . Hemel! Wat lot hebben wy te verwagten, zo hy een' vergeefschen gang gedaan heeft!

JULIE.

Laat ons daarvoor niet vreezen. Wie zou zo gevoelloos zyn, en hem zulk een kleinigheid weigeren, wanneer hy zyn' nood te kennen geeft?

Juffr.

Juffr. KANTHER.

Ach! arme Julie! gy kent de menſchen nog niet. Die de grootſte vermogens bezitten om ongelukkigen te helpen, zyn 'er dikwyls minst toe genegen. Dewyl zy het ongeluk nooit gevoeld hebben, gevoelen zy het medelyden ook niet. De algemeene hongersnood, de onbeſcheidenheid, en daarby de onwaardigheid van onze behoeftigen...

JULIE.

Maar vader vraagt immers om niets, dan 't geen hem toekomt. Of hy 't eenige dagen vroeger of laater ontvangt... 't Is arbeidsloon.

Juffr. KANTHER.

Dat is wel waar, kind; maar hy heeft het nog niet verdiend. Daarenboven: zal men hem vertrouwen? Ik vrees zelfs, dat men, zyne dringende armoede verneemende, uit wantrouwen, dit geringe werk te rug zal eiſchen.

JULIE.

De heer van Warner is in de gantſche ſtad bekend als een man van groote middelen. Daar is geen gevaar by. Binnen een' dag of twee... langer kan 't niet duuren... heeft vader het werk af.

Juffr. KANTHER.

Ik weet het wel; maar ik heb u reeds gezeid, kind, dat rykdom en mededóogen niet altoos gepaard gaan. Gy kent den heer Steenhart. Voor den laatſten oor-

log was die even arm als wy. Menigmaal heeft hy aan onze schraale tafel gegeeten. Hy hield toen vriendschap met uw' vader. Kort daarna liet hy zig zo wat tot zwendelaary gebruiken, en begon een' handel te dryven, daar hy uw' vader ook in dagt te trekken.... Maar, Hemel! welk een handel!... Wat is een armoedig leeven, hoe verschrikkelyk ook, edel, als men het hierby vergelykt!... Uw vader wees zyn voorstel van de hand.... Kon de goede man wel anders doen?... Sedert is hy tot de uiterste behoeftigheid vervallen. Ziedaar het loon zyner onbaatzugtige eerlykheid. De ander heeft zyn fortuin gemaakt; maar hoe versteend is zyn hart geworden! Onlangs, geen brood in huis hebbende, en by gebrek van werk niets kunnende verdienen, gaf uw vader hem zyn' kleinen voorraad van egte steentjes in pand tegen de helft van de waarde. De wreedaart nam ze aan; en ik ben verzekerd, dat hy, al konden wy ze lossen, ze niet weêrom zou geeven, omdat de tyd van betaaling voorby is.

JULIE.

Dat is ongelooflyk.

Juffr. KANTHER.

Ongelooflyk? Wy hebben 'er reeds bewys van gezien. Voorleeden week, toen wy, gelyk gy weet, ons in even groote verlegenheid bevonden, smeekte uw vader hem om een kleine onderstenning. Kunt ge wel gelooven, dat hy ze hem niet alleen weigerde, maar zelfs ysselyke verwyten tegen hem uitbraakte,

en

en hem verbood ooit weêr zyn' drempel te betreeden? ...

JULIE.

Een man, die voorheen zelf in armoede leefde... die al het verschikkelyke der behoeftigheid gevoeld heeft, bezit, nu hy ryk is, geen medelyden! Ik kan 't niet begrypen.

Juffr. KANTHER.

Zo veel te beter voor u. Gy hebt goede en deugdzaame gevoelens. Blyf altoos zo denken. *(Hier op volgt een stilzwygen van eenige oogenblikken, gedurende welke men drie uuren hoort slaan.)*

FREDERIK, *zyn werk staakende.*

Daar slaat het al drie uuren.... Ach! mama-lief! eeten we dan van daag niet?

Juffr. KANTHER, *ernstig.*

Nu, wat zal dat weezen? Ziet ge niet, dat uw vader en broeder uitgegaan zyn? Zoudt ge zonder hen wel willen eeten?

FREDERIK.

Och neen, lieve mama! maar... wy weeten immers niet, of zy op een andere plaats niet al overlang gegeeten hebben; en...

Juffr. KANTHER.

En zoudt gy in deeze onzekerheid gerust kunnen eeten?

FREDERIK.

Neen, lieve mama; maar... maar 't is al zo laat; en 't zou evenwel kunnen zyn, dat...

Juffr. KANTHER.

Zwyg, Fredrik. Zy hebben vast nog geen ſpys geproefd; zo min als gy.... Ziet ge niet, dat ik ook wagt? Uw zuster en uw broêrtje ook. Kunt gy zo lang niet vasten als hy? Ziedaar, hy beweegt zig niet.

FREDERIK.

Ja, lieve mama; maar... maar... Gy gelooft niet, wat ik een' honger heb. (*Dit zeggende, beſt hy een luid geween aan.*)

Juffr. KANTHER, *hem naderende met traanen in de oogen*

Myn kind! myn arm kind! ſtel u gerust.... Welaan!... bedwing u een weinig.... Uw vader komt ongetwyfeld ſtraks t'huis. Hy zal eeten voor ons medebrengen. Geloof, dat ik niet minder lyde dan gy zelf, omdat ik het u niet kan geeven.

FREDERIK, *haar ombelzende, en haare traanen afwisſchende.*

Ach! myn lieve mama!... Neen, gy moet niet lyden. Ik kan uwe traanen niet zien, of ik gevoel een tiendubbel leed.... Ziedaar, ik ſchrei niet meer.... Ja, 't is over. Zou ik het gemis van twee maaltyden zo wel niet kunnen verdraagen als mama het

het verdraagt? Wat ben ik boos op my zelven! Ik moest niet geschreid hebben; maar..., waarlyk, ik kon 't niet helpen; 't kwam van zelf.... Zie, mama-lief, ik gaa myn werk hervatten, en zo yverig arbeiden, dat ik den honger vergeet. (*Hy zet zig neder, vat zyn werk wederom op, en arbeidt met verdubbelden yver.*)

Juffr. KANTHER, *ter zyde, nadat zy insgelyks is gaan zitten, en haar werk wederom heeft opgevat.*

Wat zyn myne rampen zwaar! Helaas! hoe zal ik deezen drukkenden last kunnen draagen!

JULIE.

Vader komt nog niet.... Ach! Als hem maar geen ongeluk is overgekomen!...

Juffr. KANTHER.

Laat ons het beste hoopen, Julie. Ik kan ten naasten by raaden, hoe 't met de zaak gelegen is. Men zal zyn verzoek afgeslaagen hebben; en hy kan van zig niet verkrygen met ledige handen by ons te komen.... Maar over uw' oudsten broeder ben ik bekommerd. Hoe laat is hy uitgegaan?

JULIE.

Met het aanbreeken van den dag. De klok had pas vier uuren geslaagen.

Juffr. KANTHER, *een oogenblik gepeinsd hebbende.*

Neen, dat kan ik my toch naauwlyks voorstellen. Zou hy, die altoos zo veel deugd en zulke edele gevoelens toonde, ons in de elende verlaaten, terwyl wy zyn hulp allermeest noodig hebben? Neen, dat verwagt ik van Karel nooit.

JULIE.

Stel u daaromtrent gerust, lieve moeder. Dat hy met een goed oogmerk uitging, is zeer zeker. Ik ken zyn braave manier van denken. Ik weet, hoe onze droevige toestand hem ter harte gaat. Hy zoekt zekerlyk ergens een middel om ons ongeluk te verligten.

Juffr. KANTHER.

Och! Wat kan de arme jongman doen? Zonder hulp, zonder raad, zonder iemand te kennen...

JULIE.

Misschien verschaft onze elende hem een soort van ingeeving.... Hy scheen in de uiterste wanhoop te zyn...

Juffr. KANTHER.

Wat zegt ge? Hemel! Als hy maar tot geen laagheid vervalt. Dit zou my geheel ter neder slaan. De grootste elende is ligter te verdraagen dan schande en onteering.

JULIE.

Vrees niet. Ik ken myn' broeder.

Juffr. KANTHER.

God geeve het! ... Zet een' pot met water op vuur, Julie, om, als de Voorzienigheid ons een ſtukje brood toevoegt, terſtond een ſoupe te kunnen bereiden. Die ſtrekt nog al het beste.

JULIE.

Ach, mama! Van de ſpaanders, die ik eergisteren voor een' halven ſtuiver kogt, is geen meer over.

Juffr. KANTHER.

Droevig genoeg.... Nu, ik zal onze huisvrouw om eenige ſpaantjes hout verzoeken. Misſchien...

JULIE.

Dat is te veel gewaagd. Zy is een hardvogtig mensch. Gy weet, hoe ze ons kwelt om de vier weeken huur, die wy ſchuldig zyn. Zy heeft wel tienmaal gedreigd ons buiten de deur te zetten.

Juffr. KANTHER.

Te eerder zal zy ons tegenwoordig onvermogen beſeffen, en veelligt tot deernis bewoogen worden. ... Fredrik, roep ons, als uw broêrtje wakker wordt.

(Juffrouw Kanther en Julie vertrekken.)

TWEEDE TOONEEL.

FREDERIK, *alleen.* (*Hy legt zyn baspel uit de band, en ziet om. Vervolgens haalt hy zynen neusdoek uit, en begint te schreien.*)

Wat... is het... goed... dat ik nu ten minsten ... wat schreien kan.... Arme mama!... Gisteren morgen gaf zy ons het laatste stuk brood; en... wie weet het?... misschien had zy zelve niet gegeeten. Zy zei het wel; maar... Och! dat myn vader toch eindelyk t'huis kwam!... Goede Hemel!... verlaat ons arme menschen niet!... Gy geeft voedsel aan de jonge raven, die u aanroepen; en... Ha! wie komt daar?

DERDE TOONEEL.

De heer VAN WARNER *de zoon, zeer zwierig gekleed,* KRISTOFFEL, *deszelfs bediende, de kleine* FREDERIK.

WARNER *de zoon.*

Woont ze hier?... (*Hy slaat zyne oogen in 't rond.*) Foei!...

KRISTOFFEL.

Ja; maar tegen de mooie meid, die hier t'huis is, zult ge niet „ foei!" zeggen.

WAR-

WARNER *de zoon.*

Des te vreemder komt het my voor, dat zy eergisteren, toen ik haar op ſtraat ontmoette, en een weinigje met haar wilde galantizeeren, zig zo fier aanſtelde.

KRISTOFFEL.

Dat's nietmetal. Misſchien zogt ze u daardoor meer aan te lokken.

WARNER *de zoon.*

't Kan zyn; maar... (*hy ſlaat zyne oogen nogmaals in 't rond;*) ... 't ſchynt waarlyk, dat de elende hier haar verblyf heeft genomen. Zulk een bedroefde armoede heb ik, zo lang ik leef, nog nergens gezien.

KRISTOFFEL.

Zo veel te beter, Mynheer. De overwinning zal u te minder moeite kosten. Wil het meisje niet, dan zullen de ouders haar voor een' redelyken prys aan uwe Genade overleveren.

WARNER *de zoon.*

Maar de juweelen, die ik hier heb laaten brengen om gezet te worden, zullen wel reeds gefricasſeerd zyn.... Nu, die ſchade is gering, als ik myn doel maar bereik. De waarde bedraagt niet meer dan tien Louis d'or.

FREDERIK, *by hem komende.*

Och neen, Mynheer. Vader heeft den ring reeds ge-

 lood

lood, en de steenen in wasch gezet. Ze staan daar op de tafel. By ons wordt niemand een speld te kort gedaan.

KRISTOFFEL, *naar de tafel gaande.*

Hy heeft gelyk. Ziedaar, daar zyn ze.

WARNER *de zoon.*

't Is wonder, dat de honger ze sedert vierentwintig uuren niet verteerd heeft.

FREDERIK.

Wy zyn wel hongerig, maar zouden liever van gebrek sterven dan de handen slaan aan iets, dat het onze niet is.

WARNER *de zoon.*

Zeg, kleine knaap, waar is uw zuster?

FREDERIK, *terwyl de deur geopend wordt.*

Daar komt ze juist de deur in.

VIERDE TOONEEL.

De voorigen, JULIE, (*schrikkende op het zien van den heer van Warner.*)

WARNER *de zoon.*

Ha! myn schoone! zien wy elkander hier!

JULIE, *met beschroomdheid.*

Mynheer ... ik weet niet ... Wat is van uw dienst?

WAR-

WARNER *de zoon.*

Ik heb hier gisteren een' ring gezonden om...

JULIE.

Dan is 't Mynheer, die...

WARNER *de zoon.*

Ja, kleine fpytige meid! Kent ge my? Gy kunt ligt denken, dat het my, toen ik den ring zond, eigenlyk daarom niet te doen was, maar... (*Hy wil haar by de hand vatten.*)

JULIE, *hem ontwykende.*

Zagt, Mynheer! Ik zie, wat uw oogmerk is. Gy bedriegt u. Hebt ge met het zenden van den ring iets anders bedoeld, dan kunt ge hem terftond weder neemen. Ik zal 't by myn' vader verantwoorden.

WARNER *de zoon.*

Ho ho! zo fchuw niet, myn lieve kind! gy zult wel zagtzinniger worden, als ik u zeg...

JULIE.

Ik wil niets weeten, Mynheer. Ik zeg u rondborftig, dat uw gedrag my mishaagt. Is 't niet genoeg, dat gy my onlangs op ftraat beleedigde? Moet gy dezen hoon nog in onze eigen wooning herhaalen?

WARNER *de zoon.*

Hoon? Heb ik u op ftraat gehoond? Ik? Gy fpot, myn

myn kind. De caresses, die een man van myn fatsoen u aandoet, strekken u, dunkt my, meer tot eer dan tot smaad.... Kom, kleine malloot!... (*Hy wil haar ombelzen.*)

JÜLIE, *hem met geweld te rug stootende.*

Hemel! welk een onbeschaamdheid! (*Zy vlugt ter deure uit.*)

FREDERIK, *luidkeels.*

Mama! mama!

VYFDE TOONEEL.

WARNER *de zoon*, KRISTOFFEL, FREDERIK.

WARNER *de zoon*, *met verbaasdheid.*

Wat drommel! Die meid is raazend!... Wie heeft het ooit gehoord? Zo arm, en evenwel zo fier... Wel nu, wat zegt gy 'er van?

KRISTOFFEL.

Ik weet waaragtig niet, wat ik 'er van zeggen zal; maar die fierheid moet vernederd worden. Ik zou haar doen ondervinden, wat het te zeggen is...

ZESDE TOONEEL.

De voorigen, Juffr. KANTHER.

Juffr. KANTHER, *vol schrik.*

Myn dogter verhaalt my daar op 't oogenblik een geval, dat voor my onbegrypelyk is....

WAR-

WARNER *de zoon.*

Voor my is 't niet minder onbegrypelyk....

Juffr. KANTHER.

Mynheer, uw manier van handelen is zeer onheusch. Verſmaadt gy onze behoeftigheid, ſpaar ten minſten onze eer, onze deugd.... Wat hebben wy u misdaan, waarom gy ons wilt berooven van 't eenigſte goed, dat wy nog bezitten? Gy...

WARNER *de zoon, haar in de rede vallende.*

Stil, vrouwtje! Niet te preêken; gy zoudt my aan 't geeuwen helpen. Gy zyt dan de moeder van dat aartig wolvinnetje?

Juffr. KANTHER, *zig eenige oogenblikken bedacht hebbende.*

Ja, Mynheer.

WARNER *de zoon, zyne oogen in 't rond ſlaande.*

Gy hebt haar ſlegte zeden geleerd. Doch veel woorden komen hier niet te pas. Ik zie, dat gy arm zyt. Wilt ge, dat ik u gelukkig maak? Zie hier reeds een klein begin.... (*Hy haalt eene beurs uit.*)

Juffr. KANTHER.

Neen, Mynheer. Ik beſpeur reeds, wat prys gy op dit geluk ſtelt. Dat wy arm zyn, is waâr. Ik ſchaam

schaam my niet onze uiterste behoeftigheid te belyden. Onschuldige armoede is geen schande; maar...

WARNER *de zoon.*

Wel nu? Beraad u wel, wat ge zeggen wilt.

Juffr. KANTHER.

'Er is geen beraad noodig. Ik begeer u geld niet.

FREDERIK.

Och! mama-lief! deze heer wil u geld geeven; en gy neemt het niet aan! Bedenk, dat wy naar brood snakken; dat wy sedert gisteren morgen geen kruimeltje gegeeten hebben! Om uwentwil en om onzen armen vader, moest ge ten minsten...

Juffr. KANTHER.

Stil, myn kind!

WARNER, *de zoon.*

Maar, myn goede vrouw, gy handelt onverstandig. Ik geef u tyd om de zaak nog ryper te overleggen. Ik kan honderd beminnelyke meisjes krygen, die zo bevallig zyn als uw dogter; maar ik heb deze gril nu in 't hoofd; zy behaagt my; en 't is uw geluk...

Juffr. KANTHER.

Dit is voor ons geen geluk. Zoek de ongelukkigen op, die gy zo geneigd vindt om haare eer aan u te verkoopen. Wees verzekerd, dat uwe aanbiedingen by my noch by myn dogter ooit ingang zullen hebben. Dit zeg ik u ééns vooral.

WARNER *de zoon.*

Zo veel te erger voor u.... Kom, Kristoffel! Ik wil myn' tyd hier niet verkwisten. De moeder is gek; en de dogter weet niet, wat ze doet.

KRISTOFFEL.

Adieu, Madam! Eet smaakelyk van uwe grootmoedige sentimenten.

(*Zy vertrekken.*)

ZEVENDE TOONEEL.

Juffr. KANTHER, FREDERIK, JULIE, *welke na eenige oogenblikken binnen komt.*

Juffr. KANTHER.

Gaa, laage ziel.... Uw verhard gemoed verwondert my niet. 't Is een noodzaakelyk gevolg van 't bederf uwer zeden. Elende komt zelden alleen. Gelukkig, die ze met standvastigheid verdraagt! Maar wat valt het zwaar, moedig en standvastig te blyven, wanneer de natuur begint te bezwyken!

JULIE.

Ach! waarde moeder! Is 't mogelyk, dat 'er menschen gevonden worden, die zig wegens onze behoeftigheid een regt willen aanmaatigen om ons... (*Zy valt haare moeder om den hals.*)

Juffr. KANTHER, *met aandoening.*

Uw deugd verblydt my innerlyk, lieve Julie. Gy hebt u als een heldin gedraagen.... Maar helaas! wat

wat ben ik ongerust over uw' vader! Ik bespeur het oogmerk van den ring. Ik stel my voor, wat hy te verwagten heeft van een' man, die hem met zulke inzigten werk geeft.... Door hartzeer, honger en angst afgemat, zal hy onverrigter zaak t'huis komen....

Julie.

Och! had ik hem van al dit leed kunnen ontheffen! Hoe gaarne... Maar... Indien men niets dan myn leeven geëischt had...

Juffr. Kanther.

Neen. Gy hebt wél gedaan, myn waarde dogter. Ach! dierbaare kinders! uw toestand en die van uw' vader doorgrieft myn ziel. Ik heb by onze huisvrouw al de wreedheid ondergaan, die gy my voorspelde, Julie. Een stroom van scheldwoorden, verwyten, bedreigingen... Gelukkig, dat dit alles my alleen getroffen heeft!... Maar nu... nu moeten wy het uiterste middel beproeven. Wat is dit middel grievend voor gevoelige, voor eerlievende harten! ... Fredrik, gy moet my met uw hulp bystaan.

Frederik.

Ik, lieve mama? Beveel maar. Voor u zal 't my gemakkelyk vallen alles te doen.

Juffr. Kanther.

Goed, myn kind.... Omhels my.... Gy moet... Wreede noodzaakelykheid, waar dwingt gy my toe! ... Gy moet buitens-huis om hulp smeeken; gy moet de

de lieden onze elende voorstellen; gy moet door uw gesmeek, door uwe traanen, hen een klein gedeelte van hunnen overvloed tragten af te persen.... Ik weet wel, dat dit een zwaare post is, lieve Frederik. Gy zult laage zielen genoeg vinden, die niet gelooven, dat het mogelyk is arm te zyn en agting te verdienen, hongerig te zyn en den honger door geene eerlooze middelen te stillen; gy zult versteende harten ontmoeten, waarop het gekerm der elende niets vermag: maar misschien zult gy ook hier of daar nog een mensch aantreffen, die dezen edelen naam waardig is. Waarlyk, ik geloof, dat 'er nog zulken zyn. De hongersnood, die thans alom heerscht, heeft hier en daar grootmoedige en meêgaande zielen tot liefdaadigheid opgewekt. Wy hebben 'er voorbeelden van gehoord en gezien. Mogelyk... ach!... mogelyk wordt 'er ook iemand gevonden, die eèn oog van medelyden op ons slaat, en ons ten minsten voor eenige dagen redt uit den jammerlyken toestand, waarin wy verzonken liggen.

FREDERIK, *met groote oplettendheid naar zyne moeder geluisterd hebbende.*

Is dit niet te zeggen, mama-lief, dat ik... moet gaan bedelen?

Juffr. KANTHER, *ter zyde.*

Ach! Hemel!... (*Overluid.*) Ja, myn zoon, om een aalmoes bidden.

FREDERIK.

Dat zal my zwaar vallen, lieve mama.... Maar... moet ik 'er alle menschen om aanspreeken?

Juffr. KANTHER.

Ja, myn zoon, allen; dat is te zeggen, die gy denkt dat in staat zyn om u te kunnen helpen.

FREDERIK.

Maar sommige luiden zyn zo boos, en bejegenen de armen zo hard.... Mogt ik die maar voorby gaan!

Juffr. KANTHER.

Hoe wilt ge deezen onderscheiden, myn kind? Dat is niet mogelyk. Stel uw verzoek met bescheidenheid voor, doch met aandrang. De harten worden niet altoos door den eersten stoot bewoogen. Wees beleefd, zonder evenwel een laage en kruipende houding aan te neemen.

FREDERIK.

Moet het dan geschieden?

Juffr. KANTHER.

Of wilt ge ons van honger zien vergaan?

FREDERIK, *zeer treurig.*

Ach! neen, neen. Ik zal gaan; ik zal gewillig gaan.... Kusch my, lieve mama.

Juffr. KANTHER, *hem gekuscht hebbende.*

Gaa, lief kind! Als het leeven van uw' vader, uw ei-

eigen leeven, en dat van uwe broeders en van uwe zuster my niet ter harte ging, zou ik zulk een offer van u niet eischen. De Hemel zegene uw onderneeming!

(*De kleine Frederik vertrekt weenende.*)

AGTSTE TOONEEL.

Juffr. KANTHER, JULIE.

JULIE, *hem met traanen in de oogen naziende.*

Het arme kind!... Neen, 'er kan niemand weezen, die door zyn gelaat niet getroffen, door zyne traanen niet tot hartelyk medelyden bewoogen wordt. Deze stap kost hem veel.

Juffr. KANTHER.

Ach! deze stap zou immers niet smaadelyk zyn, als hy 't niet door schandelyke misbruiken geworden was. Luiheid, ledigheid en boosheid hebben hem veragtelyk gemaakt.

JULIE.

Helaas!... Daar komt vader.... Ach! myn waarde vader! (*Zy loopt baaren vader te gemoet.*)

Juffr. KANTHER.

Zeg hem niets van de onbeschaamdheid van dien jongen heer. Hy zou 'er ligt nog neêrslagtiger door worden....

NEGENDE TOONEEL.

De Heer KANTHER, Juffr. KANTHER, JULIE.

KANTHER. (*Hy treedt binnen met eene naargeestige en neêrslagtige houding. Zyn gelaat is bleek en vervallen. Zyne kleedy geeft zeer groote behoeftigheid te kennen.*)

Ach! myn goede Kristine!... Ach! myn lieve dogter!... Niets blyft 'er voor ons over. Wy moeten sterven.... (*Hy gaat zitten, en ziet met verwilderde oogen rondom.*) Waar is de kleine?... Is Karel nog niet t'huis?

Juffr. KANTHER.

't Lag my op de leden, myn dierbaarste schat. Gy hebt niets bekomen; is het zo niet?

KANTHER, *op een' verdrietigen toon.*

Niets. Alle menschen hebben hunne harten voor 't medelyden gesloten.... De booswigt, die my den ring gezonden heeft...

JULIE.

Ach! ik kan 't wel raaden.

KANTHER.

Eerst vond ik hem niet. Byna twee uuren stond ik aan zyn deur. Eindelyk kwam hy. Naauwlyks had hy my gezien, of hy vraagde, wie die bedelaar was. Ik verbeet myn spyt. Zyn knegt beet hem

hem in 't oor, dat ik de goudſmid was, die den ring zou maaken. Ik ſtelde hem myn verzoek voor. Ik zeide, dat ik gaarne een derdedeel van myn arbeidsloon wilde laaten afkorten, als hy my het geld vooruit betaalde.... Zonder hier op te antwoorden, vraagde hy, of ik niet een mooie dogter had? Deze vraag ontzette my. Ik zeide: ik heb een dogter; een braaf, eerlyk, goed meisje; zy draagt myne ellende met meer ſtandvastigheid dan ik zelf. Of zy mooi is, weet ik niet; maar ik weet, dat zy deugdzaam is.

JULIE.

Ô! Myn vader!

KANTHER.

„ Dan weet ik het," begon hy: „ waarom zyt gy „ zo dwaas, dat ge in plaats van zelf te komen, haar „ niet gezonden hebt, om my dit verzoek voor u te „ doen?... Doch 'er is niet aan gelegen. Zend ze „ nog. Ik zal u het maakloon van den ring tien„ dubbel betaalen; nog meer, de gantſche ring zal „ u geſchonken zyn."... Ik begreep, wat hy zeggen wilde. Vanwaar mag hy weeten, dat ik een dogter heb?

Juffr. KANTHER.

Vermoedelyk heeft de knegt, die den ring hier bragt...

KANTHER.

Hoe 't zy, myn toorn borst uit. Ik zeide hem on-

 be-

beschroomd de waarheid. Hy riep zyn' knegt, en liet my het huis uit stooten. Half dood van smert en magteloosheid...

Juffr. Kanther.

Bedaar, myn waarde man. Tragt ons verdriet te verzagten door het uwe te vergeeten. Ik heb onzen kleinen Frederik uitgezonden.... Misschien beweegt de Voorzienigheid het een of ander hart tot ons behoud.

Kanther.

Hoop niets, myn lief. Ach! de menschen, de menschen... neen, 'er zyn geen menschen meer.... Eindelyk nam ik myn toevlugt tot een middel, dat ik overlang verworpen had. De schaamte... helaas! ik moet het u belyden, de hoogmoed, de eigenliefde... hoe is 't mogelyk, dat een ongelukkige, als ik, nog hoogmoedig kan weezen! Maar de mensch blyft altoos mensch.... Lang heb ik tegen deze valsche schaamte moeten worstelen. Myn tederheid jegens u en jegens deeze lieve kinders behaalde eindelyk de overhand. Ik sprak den eersten mensch, die my ontmoettè, met traanen in de oogen, met een ontroerd gelaat, en met een zagte, halfgebrokene stem, aan. „ Ik heb," zeide ik, „ een vrouw en vier „ kinders, die in de uiterste elende zyn."... „Kunt „ ge niet arbeiden?" antwoordde my deeze man met groote stuurschheid.... „De tyden zyn slegt....Duur- „ te, schaarschheid"... Daar beroepen zig thans alle fielten op..... Onder dit zeggen haalt hy een volle beurs uit, zoekt lang, en werpt my eindelyk een' duit toe.... Ik geraakte van verbittering buiten my zel-

ven.

ven. Ik wilde spreeken; maar myn tong was als verstyfd.

JULIE.

Hemel! Hoe kan een rykaart den behoeftigen by zulk een gift zo smaadelyk bejegenen.... By wien zullen wy hulp zoeken?

KANTHER.

By niemand, zeg ik u, myn dogter. Als men zo ongelukkig is als wy zyn, moet men sterven.

Juffr. KANTHER.

Neen, by God. Hy wil en zal ons helpen. Ik geef den moed nog niet verlooren.... Karel...

KANTHER.

Is die nog niet t'huis geweest? Hy is anders niet gewoon zo lang van huis te blyven, en zo vroeg uit te gaan.

Juffr. KANTHER.

Dat heb ik ook gezeid. Ik kan niet denken, dat hy ons verlaaten wil.

JULIE.

Neen, nimmer.

KANTHER.

Ik denk het ook niet. Maar moest hy toch weg gegaan zyn, daar hy bewust is van onzen jammerlyken toestand, waarin wy zyn hulp volstrekt niet

kunnen ontbeeren? Weet hy niet, dat het verzuimen van werk ieder oogenblik ons een ſtuk brood uit den mond neemt.... Neen, hy kan 't niet verantwoorden.

JULIE.

Ik hoor iemand. Ik denk vast, dat hy 't zal weezen. (*Zy gaat naar de deur.*)

KANTHER.

Hy moet niet onder myn oogen komen....

TIENDE TOONEEL.

De voorigen, KAREL, *zeer verbleekt, een' neusdoek voor zyn aangezigt houdende, en een brood onder den arm draagende.*

KAREL.

Daar! (*Hy werpt het brood op de tafel.*) Eet! Het komt my duur te ſtaan.... Ik kan niet meer.... (*Hy zygt neder tegen eene oude kas, die in de kamer ſtaat.*)

KANTHER.

Wat zal dat?... Hebt ge een misdaad begaan?... Ach! ongelukkige!

Juffr. KANTHER.

Zou 't mogelyk zyn, myn zoon...

KAREL.

Eet, zeg ik. Ik bid u om 's Hemels wil... De misdaad is zo groot niet als gy denkt.

KAN-

KANTHER.

Maar wat betekent de toestand, waarin wy u zien?

Juffr. KANTHER, *ziende, dat zyn aangezigt bebloed is.*

Bloed?

JULIE. (*Zy komt by hem, en ligt den neusdoek op.*)

Ach! zyn gantsche aangezigt is vol bloed.

KAREL.

't Is niets.... Myn vader! ... myn moeder!... myn zuster! ... u brood te verschaffen... Eet!

Juffr. KANTHER.

Ach! myn zoon!

JULIE.

Ach! myn broeder! (*Zy ombelst hem.*)

KANTHER.

Ik zal niets aanroeren, eer ik weet, vanwaar.

(*Julie neemt een glas water, dat op de tafel staat, en wascht haar' broeders aangezigt met haaren neusdoek.*)

ELFDE TOONEEL.

De voorigen, de Heer VAN WARNER *de vader,* FREDERIK, *een* KNECT, *draagende een' korf met eeten.*

De Hr. VAN WARNER *de vader.*

Waar zyn de ongelukkigen? Hoe hebben ze zo lang voor myn oogen verborgen kunnen blyven?

FREDERIK.

Hier zyn ze, Mynheer.... Dat is myn vader; dat is myn moeder.... Zy sterven van honger.

Juffr. KANTHER.

Och! Mynheer! zoudt gy ons willen redden? Wat zyn wy aangedaan over uwe grootmoedigheid! Wy gevoelen 'er ten vollen de waarde van. Maar kunnen wy ze genieten, daar onze oudste... Wy weeten nog niet in welk gevaar... Och! hy is zekerlyk ons niet onwaardig.

FREDERIK, *naar hem toe loopende.*

ô! Lieve broeder! hoe zyt ge daaraan gekomen? ... Ik heb wel gezien, hoe men u bejegende...

De Hr. VAN WARNER *de vader.*

Ik kan uw ongeluk byna raaden, myn vriend.

KAREL, *met een zwakke en gebrokene stem.*

Misschien, Mynheer. Ik kon den jammerlyken toestand myner familie niet langer aanzien. Vol wanhoop

hoop ging ik dezen morgen uit, vast besloten hebbende hen te helpen of te sterven.... Ik vond een' myner vrienden, die even arm is als ik zelf.... Myn wanhoop deed hem schrikken. „Waar wilt ge heen?" vraagde hy my. — Ach! myn vriend! antwoordde ik: sedert gisteren middag hebben myn vader en moeder ... niets gegeeten.... Ik weet niet, waar ik gaan zal.... Waar ik ben... zy zullen sterven.... „Zie„ daar," zei deeze deugdzaame jongman: „dit is al „ wat ik heb. Neem aan."... Het was een halve stuiver.... Ik gaa naar een' bakker.... Gy weet, hoe weinig brood men tegenwoordig voor een' halven stuiver koopen kan.... Ik verzoek daarvoor een brood van een' stuiver; ik zweer, dat ik hem morgen of overmorgen de andere helft zal brengen, of my zelven in zyn handen stellen. Hy ziet my aan, en zwygt. Ik houd zyn stilzwygen voor toestemming, en loop 'er meê heen. De man roept: „houd hem! houd hem!" Straks valt het dolle graauw op my aan. Doch alleen het denkbeeld, dat myne ouders spoedige hulp noodig hadden, gaf my nog zo veel kragt, dat ik niet op den grond viel, maar my los rukte, en door den gang van een huis ontsnapte. Ik wil gaarne sterven. Gelukkig, zo myn dood slegts eenige oogenblikken het leeven van die ongelukkigen redt, welken ik myn leeven te danken heb!... Als ik u, Mynheer, met eene bede mogt lastig vallen, zou ik u verzoeken, den bakker den halven stuiver te zenden, dien ik...

De Hr. VAN WARNER *de vader.*

Ja wel, myn vriend. Ach! gy zyt een wonder van deugd; maar gy hebt in dit kind een' waardigen mede-

dedinger.... Ik zag uit myn venster eenige wreedaarts u vervolgen; ik zag u met het brood heen snellen. Ik vermoedde schier, dat de uiterste nood u ongelukkig tot dezen roof bewoogen had. Ik liep naar beneden, om het volk te weêrhouden, en u in bescherming te neemen. Toen ik aan de deur kwam, zeeg deze arme kleine ter aarde, terwyl hy uitriep: „ ach! myn broeder! myn arme broeder"... Ik liet hem in huis brengen. Eenige druppels sterken drank, die ik hem in den mond liet gieten, deeden hem weêr bykomen. Een Geneesheer, die juist in huis was, zeide: „ 't kind is flaauw van honger; 't zal sterven, „ als het niet terstond eenig voedsel bekomt."... Ik laat hem straks iets toereiken. Hy weigert het te nuttigen. „ Help, myne arme ouders maar", riep hy. „ Kan ik eeten, daar zy misschien van honger sterven?"

Kanther, *aangedaan.*

Ach! lieve, braave kinders!... Hoe zeer verdient gy een beter lot!...

De Hr. van Warner *de vader.*

Zyt over u lot niet bekommerd. Ik neem het op my. De Hemel zy gedankt voor het gezegend oogenblik, waarin ik in kennis geraakt ben met een ongelukkige familie, die den rampspoed niet verdient! Uw zoon zal, hoop ik, buiten gevaar zyn. Schrik, angst en honger hebben hem misschien nog meer bedwelmd dan het geweld, waarmede men hem heeft bejegend. (*Tegen den Knegt:*) Zet den korf neder, en loop schielyk naar een' heelmeester. (*Hy haalt*

eene

eene beurs uit, welke hy op de tafel werpt.) Ziedaar iets, om hem te betaalen, en om u eenige dagen van 't noodige te voorzien. In 't kort zult gy meer van my hooren. *(Kanther en zyne familie willen zig aan zyne voeten werpen; maar hy weêrhoudt hen.)* Geen dankzeggingen, myne waarde kinders! 't Geen ik doe, is myn pligt, en zo aangenaam... Uw hart heeft my reeds rykelyk daar voor beloond. Maar mag ik u iets vraagen? *(Hy ziet naar de tafel.)* Ik heb zo even daar op de tafel een' uitgezetten diamanten' ring gezien. *(Tegen Kanther:)* Behoort die u toe, myn vriend?

KANTHER.

Neen, 't is aanbesteed werk. Maar ik zal het te rug brengen, zo dra ik de natuur een weinig bevredigd heb.

De Hr. VAN WARNER *de vader.*

Waarom?

KANTHER.

Denk niet, Mynheer, dat uw grootmoedige bystand my den lust om te arbeiden ontnomen heeft; maar hy, die my dit werk opdroeg, was een booswigt; hy zogt gelegenheid om myn dogter te verleiden. Zo dra ik hem om eenig geld op rekening verzogt, verklaarde hy my zyn oogmerk, bood my den gantschen ring ten prys; en toen ik hem, gelyk hy verdiende, afwees, liet hy my het huis uit stooten.

Juffr.

Juffr. KANTHER.

Ach! nu kan ik u zeggen, myn waarde man, dat deeze onwaardige ook hier geweest is. Maar onze deugdzaame Julie heeft hem met alle zyne aanbiedingen gramstoorig afgeweezen.

De Hr. VAN WARNER *de vader.*

Ach! Wat zyn zulke menschen verfoeielyk, die den nood des behoeftigen ten nadeel der deugd en ter voldoening hunner snoode lusten zoeken te misbruiken! Zy verdienen veel zwaarder straf dan iemand, die, door nood gedwongen, my een gedeelte van myn' overvloed ontvreemdt. Hoe heet de booswigt?

KANTHER.

De Heer van Warner.

De Hr. VAN WARNER *de vader.*

Hemel! myn zoon!...

KANTHER *en de zynen, elkanderen met schrik aanziende.*

Zyn zoon!

De Hr. VAN WARNER *de vader.*

Doch waar verwonder ik my over! Ik ken hem. Hy heeft my van zyn vroege jeugd af veel verdriet veroorzaakt. Reeds sedert een jaar heb ik hem wegens zyn losbandig gedrag uit myn huis verbannen.... Ontrust u niet. Ik ben te meer verpligt het onregt, u door myn' zoon aangedaan, te vergoeden. Onder-

tus-

tusschen ziet gy, waarde vrienden, dat zy, die gelukkig schynen, niet altoos gelukkig zyn. De Hemel heeft my tydelyke goederen gegeeven; maar helaas! welk een' zoon, die de troost en de steun van myn' ouderdom behoorde te weezen! Gy zyt arm; maar met welke braave kinderen heeft hy u gezegend! Gy zyt veel gelukkiger dan ik.... Vaart wél, myne kinders!... *(Julie en Frederik vatten elk eene hand van den Heer van Warner, en kusschen dezelve. Karel staat met veel moeite op.)*

KANTHER.

God zegene u!

Juffr. KANTHER.

In de eeuwigheid zal hy uw belooner zyn.

EINDE.

#-7

